

Werken. Deel 36. Het Jan-Klaassen-spel

August Snieders

bron

August Snieders, *Werken. Deel 36. Het Jan-Klaassen-spel*. Maatschappij 'Voor God en 't Volk', Antwerpen 1930

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/snie001jank02_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

* * *

Het Jan-Klaassen-Spel is het eerste gedeelte van eene reeks verhalen, die ik omtrent 1860 ontwierp en waardoor ik eene proeve van humoristisch-maatschappelijken roman wilde leveren. Ik had mij in deze verhalen, waarin voortdurend dezelfde personen optraden, voorgesteld een aantal misbruiken te hekelen, niet alleen in het huishoudelijke, maar achtereenvolgens in het ruimere, in het geld- en het staatkundig leven. De goudwolven zouden er dus hun aandeel in gevonden hebben, even als de politieke uilespiegels. De reeks novellen moest bekroond worden door het Sursum Corda, al te veel doodgecijferd in onze hedendaagsche samenleving. Het plan van dit werk ligt nog voor me, en nu ik het, na straks achttien jaren, doorloop, moet ik bekennen dat het ontwerp, ook nu nog, aantrekkelijkheid voor mij heeft, ofschoon het aangaande opvatting en vorm wel eenige wijziging zou behoeven. Het eerste fragment, al te vroeg in het licht geworpen, werd, ik mag het zeggen, niet ongunstig ontvangen en dit had mij tot spoorslag moeten dienen; doch men vergete niet dat mijn letterkundig leven nooit een regelmatig loop heeft gehad, en immer voor een vermoeiende en soms geestvermalende adem staatkundige werking onderbroken werd. Een werk, zelfs van korten adem, werd en wordt nog tien, vijftien, twintigmaal ter zijde gelegd en soms geruimen tijd vergeten, alvorens het

'einde' te mogen neêrschrijven. Men begrijpt dan ook dat mijn hooger gemeld plan, evenals zoovele andere ontwerpen, tot geen verwezenlijking geraken kon. Van jaar tot jaar kwam ik meer en meer tot de overtuiging dat het bestaande - enkel de inleiding - niet zou voortgezet worden en de steeds aangroeiende dagelijksche bezigheden hebben weldra de laatste hoop hiertoe verzwonden. Het werk is en blijft dus een fragment, dat ik echter mijnen lezers niet wilde onthouden en overigens, in zekeren zin, op zichzelf eene soort van geheel vormt.

1878.

Het Jan-Klaassen-spel.

I. Klatergoud.

Het is in den Zomer, op een Zondag middag.

De zon schijnt zooals de goede God dit gewild heeft: voor den arme en voor den rijke; haar glans valt even mild op het nederige werkmanshuisken als op het prachtige hotel.

Veel heeft men in onze samenleving aan den mindere, ten voordeele van den rijke, ontfutseld; doch de koesterende zonnestrallen heeft men nog niet in een ijzeren geldkoffer weten op te sluiten, om er slechts den bevoorrechte van te laten genieten.

Op een zoo heerlijken dag, als dien waarvan wij spreken, is Antwerpen als uitgestorven; ieder wil buiten de muren gaan en de menschenmassa verspreidt zich op de wandelingen, waar de Zomer in volle pracht voor ieders oog zich opdoet. Wij ook bevinden ons op het drukst bezochte wandelpad buiten den ouden ringmuur.

Laat ons op deze bank plaats nemen en - zien.

Er wemelt eene bonte menigte van menschen voor ons heen, menschen van allen stand en rang: sloffende oudjes, pronkende vrouwen, dartelende kinderen, fier stappende jonge heeren, gul lachende en stoeiende volksmeisjes, kostbare en blinkende officieren, wandelaars hier, snorrende rijtuigen en ruiters ginder.

Rijkdom onkennelijk; klatergoud bij den hoop.

Laat die menigte voor ons heenstappen, zonder ons juist om de geheime reden welke haar herwaarts voert, te bekommeren: welhaast zullen de personen opdagen, welke wij hier moeten zien om ons verhaal te beginnen.

Het is niet die pronkende familie uit wier veêren, volants en regenboogachtige kleuren, de *parvenu* spreekt, gelijk de valsche trotschheid door de gaten van den mantel des Griekschen wijsgeer piepte - noch die aristocratische heer, wiens palet met kleuren in zijn knoopsgat, ons aan macht en invloed of aan een buigzamen ruggegraat doet denken - noch die liefvallige juffer, welke haar kleed door het zand sleept, alsof zij er iedere week een ten geschenke kreeg - noch die jonge heer, wiens voorste vinger, door de naald blauw geprikt, nu zorgvuldig door den fijn leêren handschoen is bedekt; noch....

Och, zwijg toch, heimelijk spottende duivel, die gedurig, bij iedere verandering van gezicht, den sluier van klatergoud en gompapier opheft; laat mij toch telkens niet achter de gordijn der poppenkas zien!

Als men jong is, als men zich de wereld nog onder de schoonste kleuren voorstelt, denkt men dat iedereen goed en rechtzinnig is zooals wij dan zijn. Toen ik nog in die aren verkeerde, zag ik de wereld zooals zij oppervlakkig schijnt te zijn, en ik geleek veel aan den dorpeling die voor de kermistent staat te gapen en gelooft dat de duif, welke in de goochelbus gestoken wordt, inderdaad onder het *hopus-pocus* in een konijn of in eene gekookte kreeft

verandert; ofwel dat de poppen uit het Jan-Klaassen-spel zich van zelf bewegen.

't Is een gelukkige tijd - als men ten minste niet te lang daarin verkeert, en men aan de wereld den tijd niet geeft om ons een onbreekbaren ring in den neus te smeden, waaraan men ons geheel het leven voortleidt.

Later ontwikkelt zich de geest: hij ziet, hoort en doorgrondt en begint zich eindelijk af te vragen hoe de gedaanteverwisseling der duif, hoe de beweging der poppen plaats heeft.

IJzerdraad en dubbele bodems!

Van dat oogenblik ziet men nog wel eens naar het poppenspel en de tooverent; maar de begoocheling is voorbij.

Is de tijd der kennis, des onderzoeks, gelukkiger dan de tijd der begoocheling? Gewis, neen; maar kennis is eene maatschappelijke noodzakelijkheid geworden; zij geeft den mensch kracht, bewustzijn, doorzicht, scherpzinnigheid - die wel eens tot het kwade overslaat - doch zij maakt hem ook man, gereed om met de moeilijkheden des levens te worstelen; zij doet, om zoo te spreken, den houten kindersabel uit onze hand vallen en geeft ons de geladen draaipistool in de vuist - zedelijkerwijze gesproken, indien er zedelijke revolvers kunnen bestaan.

Doch stil! daar komen juist de personen welke wij verwachten.

De een is een jong werkmansgezel, in den net gestreken blauwen kiel gekleed, de zwart lakenen *klak* op het hoofd, de witte hemdsboordjes over den zwart zijden das, wiens tippen op de breede borst hangen, neêrgeslagen; de zwarte broek is zorgvuldig geborsteld en de schoenen zijn gepoetst als om er zich in te spiegelen.

Aan zijn arm gaat een oud moederke, met eene oud Brabantsche muts op en den katoenen mantel omgehangen. Naast haar treedt een lief volksmeisje; al heeft zij maar

een bruin merinossen kleedjen aan, een met groene en roode bloemen doorweven halsdoek om; al is haar weelderig blond haar slechts door een nederig en met een rood lint omkranst mutsje, bedekt - toch moet zij veel jaloezij bij de rijkere wandelaarsters opwekken.

Het zijn, men ziet het, menschen uit den werkmansstand. Vergenoegd, dat zijn ze! Het levenslustig gelaat des jongelings zegt het ons; ook de glimlach, dien het meisje soms den jongen toewerpt, zou ten voordeele der onderstelling getuigen. De drie personen zijn gelukkig door elkander, en als gij wilt opmerken hoe fier de forsche knaap is, nu hij zijn 'meeke' aan den arm heeft, zult gij daardoor alleen reeds verzekerd zijn, dat er een eerlijk hart onder den kiel klopt.

Eerlijke harten schamen zich de armoede en den ouderdom niet.

Laat ons die menschen volgen: zij zullen u gewis liever zijn - want ik onderstel, dat het gezond verstand u eigen is - dan die wereld van klatergoud, welke zoeven uwe aandacht opwekte.

Die jongen heet Jan Darinckx; de oude vrouw is zijne moeder en het lieve blozende meisje heet Anna-Bella. Jan is een stoeldraaier van zijn ambacht, Anna-Bella is eene fijn-naaister, en als alles op zijnen tijd komt, worden die twee nog een paar - maar nu, zegt het volk, nu 'is de boter nog te duur'.

Ik geloof niet dat zij allen te zamen een tweefrankstuk op zak hebben; maar waartoe is dat ook noodig als de hemel zoo zuiver, de zon zoo koesterend is; als de bloemen zoo vriendelijk geuren - als men vooral zoo gezellig bij elkander is!

De jonge werkman spreekt vroolijk; hij weet gewis op alles een goed woord te vinden, want het moederken en de verloofde glimlachen dikwijls. Hij spreekt van zijn werk, van 't geen hij zijne kunst noemt; hij herhaalt de vleiende

woorden, die gisteren de baron van.... - ja, 't is een naam, die met de el kan gemeten worden - hem toerichtte, toen de edelman met welgevallen zijn werk beschouwde.

Ja, 't zal beter gaan in de toekomst! Dan zal hij zijn werkhuis vergroeten; een nieuw uithangbord boven de deur hangen, en St Lucas - de patroon der kunstenaars - die nu zwart en vuil in de woonkamer staat, met gebroken neus en armen, zal door een nieuwen hardhouten vervangen worden. Dan, gaat hij plagend voort, koopt hij ook een hoed met pluimen voor zijn oud moederken en een neusnijper voor Anna-Bella, opdat zij door 's avonds te werken, hare lieve, heldere en schelmsche oogen niet zou bederven.

Er ligt iets goedhartigs in den toon der stem van den jongen Darinckx.

‘En om te toonen, moeder,’ zegt hij opgeruimd, ‘dat het leven mij lekker is, zou ik hier met u, in het midden van al dat volk, eens een luchtigen “flikker” willen slaan.’

‘En ik dan?’ vraagt Anna-Bella plagend.

‘Wel, gij zult het dansdeuntje fluiten!’ is het antwoord.

Een vroolijk geschater roept den jongen Darinckx plotseling uit zijne tooverwereld. Daar komen vijf of zes jonge heeren - echte modeplaatjes - aanslenteren. Zij hebben den hoed luchtig op het hoofd, de welriekende sigaar in den mond, den rotting in de hand. Ze zijn gefriseerd, geparfumeerd, geganteerd; ze spreken luid, zeer luid een... zoogenaamd Fransch, omdat zij door overluid te spreken, ieders aandacht willen trekken. Men zou hun te vergeefs willen inprenten, dat ze niet.... beleefd zijn - dat verstaan, dat gevoelen zij niet. Daarom zien ze ook iedere vrouw onbeschaamd in het aangezicht en zorgen altijd dat ze, als er iemand voorbijgaat, een grooten naam op heel familjaren toon uitspreken, om te doen gelooven dat zij menschen van hetzelfde kaliber zijn.

Luistert:

Men spreekt van George.... ge weet wel, van George, baron von Poppenkirchen; van Arthur, graaf von.... och! laat ons maar zeggen von Habernichs; van *mademoiselle* Euphrosonie, de magere danseres van den Koninklijken Schouwburg - onder ons gezegd, eene echte katoenbaal; van *madame* Léocadie, de dikke zangeres, die elken avond in de Opera van de bleeke maan droomt en wegteert van liefde. Ze hebben, die goede jongens, met den neef des ministers schaak gespeeld; ze dansten met de prinses van Leuterenberg, wandelden in het badseizoen met de gravin de Slonzerosa op den zeedijk te Oostende, schreven stoutweg hunne liefdes-verklaring voor de markiezin van Kaalschikzika, op de witte rustbanken te Spa, en gingen op de wilde beeren-jacht met den prins van Hottentottenlo.

Dat *klinkt* in de ooren der voorbijgangers!

Ziet nu:

Het schijnt een vaste stelregel te zijn, dat men zoo dikwijls mogelijk voor de rijk gekleede wandelaars den hoed afneemt: men moet immers doen zien, dat men vele en voorname kennissen heeft. Men groet vooral de personen in rijtuig en de ruiters, die op eenigen afstand voorbij draven, hoewel deze dikwijls dien groet niet beantwoorden, ofwel zij geven den groet weêr uit gewoonte, uit tijdverdrijf, uit eigenliefde. Men heeft ook een gansch bijzonder en soms zeer compromittant knipoogsken voor deze of gene burgermeisjes, die voorbij drentelen. Men blijft vooral stilstaan als er rijtuigen komen aanrollen, om zoowel den vorm daarvan, als het ras der paarden luidop te beoordeelen; dat doet den eenvoudigen voorbijganger denken, dat men onder de *Jockey-Club* gerekend wordt; dat men zelf paarden en honden heeft. Ja, 't is maar een 'weet' om bij het domme publiek een voornaam man te schijnen!

Och, hier moet men de gordijn van het Jan-Klaassen-spel niet opheffen. Die goede jongens willen verbergen

wie en wat ze zijn, en ze dragen, o jammer! den stempel van oorsprong en stand in onuitwischbare letteren, tot op de punt van hunnen neus.

Jan, zijne moeder en Anna-Bella zijn voor die heeren uit den weg gegaan; maar de stoeldraaier is bleek geworden. Moederke wischt, nu de heeren voorbij zijn, een traan uit de oogen en het meisje blikte met een zuur gezichtje en een sterker blosje op de wangen, naar beneden.

‘Bedaar, moeder!’ zegt de werkman met ingehouden stem.

De moeder wil een oogenblik rusten - 't was dat de goede sukkel zoo ontroerd is! - en men neemt plaats op eene bank. Van daar tuurt de moeder de wandelende heeren na, en ze ziet dat een hunner, op dertig of veertig schreden van haar, een rijke heer en eene sierlijk getooide jonge juffer met veel hoffelijkheid nadert: 't was de heer Bareel-Van Dinter en diens dochter.

Maar wie zijn dan toch die heeren?

Wij hebben ze reeds gewikt, gewogen en te licht bevonden.

De jongeling, die buigt en neêrstrijkt voor vader en dochter, is de zoon van de arme vrouw, welke daar op de bank rust; het is de oudste broeder van dien eerlijken werkman - en echter is hij hen voorbij gegaan, alsof hij zijne moeder, zijnen broeder niet meer kende. Ook komt hij niet meer in het huis, waar hij geboren en opgevoed werd en dat de vader eens met een hypotheek belastte, om zijnen zoon, den ‘menheer’, wat meer dan eene stoeldraaiers-geleerdheid te geven. Deze schaamt zich den naam zijner familie en heeft dien naar de Fransche mode vergoten; men noemt hem thans *Monsieur Tony Darenge*.

Daarom werd de werkman bleek, bleek van verontwaardiging; daarom wischte de moeder een traan uit de oogen; daarom tuurde zij den zoon na - want, ach! het was toch altijd haar kind.

En waarom bloosde Anna-Bella meer dan tevoren? vraagt ons eene lezeres - want die doorzichtige vraag kan slechts door eene vrouw gedaan worden. Ik antwoord: Aan u, mevrouw, zou ik dit geheim nu willen ontsluieren: gij kunt zwijgen! Maar het verhaal komt ook in de handen van mannen, mevrouw, en zouden zij het geheim wel bewaren en mijne kapittels, die nu zoo regelmatig zijn opgezet als een spel kegels, niet ten eenemale baldadig door elkaâr werpen?

‘Hebt het gezien, hoe hij voorbijging?’ zegt de stoeldraaier met eene niet meer bedwongen verontwaardiging. ‘Dat heeft, sedert men rijk is, geen oogslag voor ons; dat kent ons niet meer, sedert men met al die “flierefluiters” omgaat.’

‘Och, Jan, spreek toch niet zoo van hem!’ smeekt de moeder. ‘De jongen wil fortuin maken in de wereld, en men moet al veel doen voor het oog der menschen. Ach! als hij 's avonds nog maar eens bij ons kwam gelijk vroeger!’ voegt de goede vrouw er zuchtend bij en zij tuurt nog altijd in de verte.

‘Neen, als hij zich overdag zijner moeder schaamt, dan ook moet hij 's avonds haar niet komen zien. Spreek hem niet voor; ik zeg dat hij een slecht hart heeft, en zie - ik zou hem eens willen doen rood worden tot achter zijn ooren.’

‘Wat wilt gij doen?’ vraagt Anna-Bella ongerust, de hand op den arm des werkmans leggende, dewijl deze eene beweging doet van op te staan.

‘Ik zou aan al die pronkers, aan die fiere juffer, aan dien ouden bankbiljet-eter willen gaan zeggen wie hij is, hoe hij zijne moeder behandelt - en ze zouden hem wegjagen als een schurftigen hond.’

‘Neen, dat zult ge niet,’ onderbreek de moeder. ‘Ik wil niet dat gij hem in zijn geluk hindert; wij hebben tot nu altijd gezwegen dat hij de zoon van een armen stoel-

draaiër is, omdat hij beloofde ons later rijk en gelukkig te zullen maken. Ik geloof daaraan niet meer; maar toch, laat ons zwijgen, Jan.'

'En waarom dan toch?'

'Foei, Jan; kunt ge dan niet verdragen dat de zon in 't water schijnt!'

'Wat ge daar zegt, moeder! Ik zijn geluk benijden, ik? Maar ik geloof dat gij droomt! Neen, neen, ik wil met hem niet ruilen. Als ik aan mijn draaibank sta, als ik werk en zweet voor ons schraal stuk brood, ben ik tevreden en 't is mij hier - licht aan het hart. Toen vader in het gasthuis lag, zei hij: Jongen, Toon vergeet uwe moeder; dat is slecht. Dat zal hij eens boeten, hier of hiernamaals, want 't is heiligschennis als men de schouders of 't hoofd van vader of moeder, tot voetschabel gebruiken wil om naar boven te klimmen. Ja, ja, dat heeft hij gezegd en hij voegde er bij: Werk gij trouw voor haar, en hebt gij het hier op de wereld niet breed, 't zal u later dubbel en dik beloond worden.'

De moeder zwijgt nu en staart met doffe oogen naar den grond; Anna-Bella wendt het hoofd om, want Jan heeft dat alles zoo hartroerend gezegd, dat er groote tranen in hare schoone oogen opwellen.

De jongen wil voortspreken; doch het meisje onderbreekt hem angstig:

Kom, Jan, laat ons gaan; de menschen zien ons zoo wonderlijk aan.'

'Laat ze maar zien,' antwoordt de jonge werkman, 'dat mogen ze vrij. Arm zijn we, dat is waar, maar eerlijk zijn wij ook en dat kan men niet zeggen van die welke hunne moeder als straatvaagsel vermijden.'

De jongeling slaat nu het oog op de oude vrouw, welke volop weent; dat treft hem en op zachter toon gaat hij voort:

'Kom, moeder, laat ons gaan; ik meen het zoo kwaad

niet - en zie, 't is slecht van mij altijd op dat punt neêr te komen.'

Het drietal is opgestaan en slaat een zijweg in.

Twee heeren wandelen stil en bedaard de werkmansfamilie voorbij; de jongste der twee neemt met eerbied den hoed af en knikt welwillend goeden dag; de oudste, een eerbiedwaardige grijsaard, die op den arm van den jongeren man leunt, groet even vriendelijk. Beiden wandelen langzaam voort, en nu Jan het hoofd omwendt om hen nogmaals te zien, zegt hij met voldoening:

'En dat groet den werkmansfamilie met de meeste vriendschap! En niettemin dat is groot, rijk, geleerd en die brave oude is zelfs een baron! Daar zijn nog goede menschen in de wereld en die nog achting voor den eerlijken werkmanskiel hebben! Kom moeder' voegt hij er weêr lachend bij 'willen wij nu onzen "flikker" eens slaan?'

Moeder en Anna-Bella zien er weêr tevreden uit; er breekt een glimlach door de tranen heen, die nog van straks in het oog van het jonge meisje glinsteren.

II. Bedelaars te paard.

Gij zoudt gewis die twee onbekenden willen volgen en weten wie zij zijn? Die groet, den minderen man toegericht, heeft u - of ik zou mij in u moeten bedriegen - voor hen ingenomen.

Een oogenblik geduld: laat mij eerst u de twee hoofd-

personen van mijn verhaal, die elk een met elkaër in strijd zijnde grondbegin vertegenwoordigen, nauwkeuriger schetsen: 't zijn Jan Darinckx en Tony Darenge.

Waarheid en logen - arbeid en ledigheid - deugd en schurkerij - nacht en dag in onze samenleving.

Ik schets de figuren naar het leven: wie den schoen past, trekke hem aan; doch ik vrees dat hij niemand passen zal, want men erkent nooit zijne eigen gebreken, maar wel die van zijnen buurman. Het zij zoo - luistert:

Het huis van den stoeldraaier - het huis met het houten geveltje, en dat op de Roôpoort-vest uitzicht heeft, ziet er recht schilderachtig uit. De planken zijn bruin-grauw en op vele plaatsen vermolmd; maar het muurkruid steekt in den zomer, in iedere spleet een gelen bloemtuil en maakt er een bloemperk van, waarin echter niemand wandelt dan de vliegen, de spinnen en de regendroppels.

Ik zeide dat het huis op de Vest, dat is op den stadswal, uitzicht heeft: de vesten zijn de meest afgezonderde en toch van de drukste plaatsen te Antwerpen; daar heerscht geen gewoel van rijtuigen, daar komen geen dames wandelen, of men ziet er op beurstijd geen kooplieden hijgend naar *hunnen* tempel draven: - daar heerscht het volk, het zorgelooze volk.⁽¹⁾

Honderden kinderen in lompen, blootshoofd, barrevoets, ongewasschen - echte natuurkinderen - spelen op de begraasde wallen, zonder ooit te denken dat *zij*, die arm zijn als Job, juist het kanonvleesch zullen worden dat daar, misschien op de plaats waar ze rollen en spelen, eens voor het welzijn en het bezit der grooten zal worden opgeofferd: - dat heet men maatschappelijke rechtvaardigheid. De meisjes maken er zandperken, en halen in het rokkepand of in den voorschoot, de witte St Jans-bloemen, op de groene wallen geplukt, om die kringen te versieren. De

(1) Die oude wallen zijn sedert de vergrooting der stad verdwenen.

jongens - ja, die doen van geslacht tot geslacht wat Jan Darinckx gedaan heeft.

Daar, voor zijns vaders huis, ving zijn leven aan; daar heeft hij als kind gekropen, zich ontwikkeld en duizenden deugnieterijen als knaap gepleegd; daar heeft hij met zijne kameraden, trots al de police-reglementen, op het gras het 'lotto' en den eersten troef gespeeld en de stukjes opgeraapte sigaar gerookt. Geen boom of hij is er opgeklauterd; geen plek of hij heeft er slag geleverd - totdat eindelijk de vader den knaap bij de ooren greep en naar de draaibank bracht, om zijn dagelijksch brood te leeren verdienen.

Om dit alles ook is die wal hem lief, en, groot geworden, kan hij in zijn zoldervenster of op de onderdeur geleund, zijne pijp rookend, nog uren lang naar de fratsen en schelmerijen der jongens zien, die daar *zijn* kinderleven zoo trouw weêrgeven als een spiegel zijn aangezicht.

Beneden in het voorhuis, waarvan ik vroeger gesproken heb, werkt Jan Darinckx; rechts staat de draaibank: daar zat zijn vader en ook eens de grootvader.

Een schutsel van kleine, groenachtige en bestoven glasruiten, waarvan er hier en daar een met een stuk dagblad beplakt is, en aan de binnenzijde met gordijntjes, wier wit zeer twijfelachtig is, behangen - een schutsel, zeg ik, scheidt het werkhuis van de woonkamer. De muur van die laatste is met witte en purpere gleizen steentjes bezet, eene weelde uit grootvaders tijd, in welke vierkantjes reeds meer dan eene figuur ontbreekt - zoo dat er nu vrouwen zonder hoofden, schepen zonder masten, ezels zonder ooren op geteekend staan. Aan den muur hangt hier en daar een oud bemorst schilderijken, een Christusbeeld, de patroon St Lucas zonder neus en armen, en wiens zinnebeeldige ossenkop veel op dien van een poedel gelijk; verder ziet men er eenige stoelen en eene tafel met kunstig gedraaide pooten.

Voorheen moet die woonkamer zeer schilderachtig zijn geweest; doch nu is alles versleten, gescheurd, gebersten - alles draagt den stempel van verval.

De oude Darinckx is dood - ik heb het reeds gezegd; hij was in het gasthuis gestorven en liet twee kinderen achter. De oudste, gij herinnert het u, wilde geen draaier worden, en de vader zeide dat hij gelijk had. De buurt beweerde dat de jongen zoo geleerd was als een advocaat - want er schijnen voor het volk geene domme advocaten te bestaan, zelfs al verliezen zij al de processen die men hun aan de hand doet.

Tony werd dus een 'menheer' en het gelukte den vader, den knaap als klerk op een kantoor te plaatsen, dat hij weldra verliet voor een tweede, een derde, om eindelijk bij een wisselaar, mijnheer Bareel-Van Dinter, in dienst te treden.

De quidam ging dus vroegtijdig reeds beter gekleed dan zijne oudjes, waande zich verre boven hen verheven en koesterde welhaast al de droombeelden van onzen tijd in zijne ziedende hersens. Ook vóór dat de vader dood was, had Tony het oude huis reeds verlaten, ging onder een of ander voorwendsel eene kamer in de stad bewonen, en van lieverlede vergat hij het huis met den houten gevel. Hij had den vader in het gasthuis niet bezocht, was bij de begrafenis afwezig - en *dat* kon de jongere broeder niet verkroppen.

De oude moeder had dikwijls om de ondankbaarheid van den oudsten zoon geweend, en toen er eenige kleine onkosten, door ziekte en afsterven veroorzaakt, moesten betaald worden en moeder Darinckx op den hoek der straat haren rijken zoon eens afwachtte, om hem te smeeken die schuld te willen voldoen - toen had Tony voor de vrouw in den katoenen mantel gebloosd, en met verhaaste stappen zijnen weg voortgezet.

Met ieverig werken werd echter die kraaiende schuld

betaald en Jan Darinckx beschouwde zich voortaan, met zijne moeder en Anna-Bella alleen in de wereld.

Tony is echter niets anders dan een 'arme in zwart kleed'.

Uiterlijk ziet de jongen er goed uit; hij woont op eene tamelijk nette kamer; hij bezoekt soms het koffiehuis en den schouwburg - vooral in het begin der maand.... Maar kom, den sluier opgelicht en hier de draadjes van dat bedrieglijk en leerzaam Jan-Klaassen-spel eens nauwkeurig bezichtigd!

Ik leid u zijne kamer binnen.

Op tafel liggen eenige boeken: 't zijn er van Pigault-Lebrun, Hiron, Dumas en Paul De Kock; aan den muur hangen eenige daguereotypen van twijfelachtige vrouwen naast eenige pijpen, fleurettens en pistolen, op de waschtafel staan eenige potten en flesschen met welriekende parfumeriën - maar dààr, in de gesloten kas, en ik verwed er mijn hoofd op, liggen ten hoogste drie katoenen hemden.

Het is meer dan eens gebeurd, dat Tony in den winter geen warm ondergoed bezat, en de bloote voeten in de schoenen moest doen schuiven. Doch wat geeft dat ook! De schoenen zijn toch blinkend gepoetst, de modische broek en de overjas bedekken alles en geven hem toch het uitzicht van een voornaam man. Waartoe dient de pracht, welke men uiterlijk niet zien kan? Zal men uiterlijk weten dat hij geen warmen borstrok draagt, en dat de voeten verkleumen in de blinkende schoeisels?

De menschen oordeelen immers slechts naar het uiterlijke.

Wel had hij op dat oogenblik nog eenige franks in de geldtesch; hij kon dus zijn corpus goed gedaan hebben - maar men wachtte hem in het koffiehuis, en moest hij des avonds niet naar het Opera? Moest hij vooral zijn zwarten krullebol niet onder de handen van een meester-Figaro leggen?

Als de winter voorbij is, heeft hij ook zijn zwaren over-

jas niet noodig; de oude klêerkooper zal er licht nog eenige vijf frankstukken voor geven en dan zou het eerste geld besteed worden, om als een vlinder, in den koesterenden zonneglans te gaan schitteren, en zelfs een uitstapken op een huurpaard te doen - want wie tegenwoordig niet rijdt als een Loisset, is eene eeuw ten achter.

Ik moet bekennen, dat al die ruiters gegronde redenen hebben: men rijdt om reden van gezondheid, zooals elke vrouw in het schoone seizoen, voor hare gezondheid naar de baden reist. De eene ruiter is zwak van borst, de andere stijf van beenen, een derde wil zijn sterk bruischend bloed tot bedaren brengen, een vierde vindt dat zijn bloed niet genoeg in gisting komt; maar allen vinden heimelijk, dat het zoo deftig is op een viervoeter als het ware door de lucht te vliegen. En och! men vergeet zoo licht, dat de deur van een huis al zeer groot moet zijn, om er een paard in te leiden, en dat zij altijd groot genoeg is, om er een vijf frankstuk te doen uitrollen.

Gisteren heb ik een ruiter bewonderd en zelfs diep eerbiedig den hoed voor hem afgenomen - 't was de zoon van mijn schoenmaker. Eergisteren haakte een andere met zijne rinkelende sporen in mijne broek, en maakte er onbeschoft een winkelhaak in - 't was de zoon van mijn barbier, een Figaro van tien cent per week.

Goede jongens! ze denken al heel veel te zijn; velen van hen zijn eigenlijk maar bedelaars te paard.

Maar wat Tony niet bedacht, was, dat al wat hij op krediet bij kleêr- en schoenmaker kocht, met nieuwjaar begon te kraaien, en dat die soort van kraaiende hanen het meest slaapzieke publiek eens wakker maken, om het 'Houdt den dief' te roepen. Ook in dit alles had de gewaande welhebber een vast afgeteekend stelsel: in deze straat woont zijn schoenmaker - hij heeft afkeer van die straat; daar woont zijn kleêrmaker - hij vermijdt die buurt. Altijd heeft hij het oog open, en ziet hij in de verte

een schuldeischer komen aanwaaien, hij maakt rechtsomkeer - uit louteren afkeer voor dat gemeen en lastig volk.

Overigens, de drommel mag weten door welke toeren soortgelijken als Tony, aan klinkende munt geraken en zoo lang hunne schuldeischers ontspringen. Ik heb dit eens gevraagd aan een dier knapen, en hij antwoordde mij met eene onbeschaamde oprechtheid: 'Ik heb zes-en-dertig verschillende toeren in mijnen zak, en ga nu eerst met nummer een beginnen!' - en eer hij mij verliet, had hij inderdaad dien goocheltoer nummer een, op mijn persoon zelve, toegepast.

Wat moet de geest van zoodanigen spitsvondig, geslepen, scherpzinnig en omzichtig worden! Wat eene berekening in de keuze der slachtoffers, in de middelen van begoocheling; wat voorzorgen vóór, gedurende en na het bedrog! Wat eindelooze veinzerij, huicheling en dubbelhartigheid! Netten spannen, netten ontduiken! Onnavolgbare kronkelwegen, om vlak voor hunne voeten het doel te bereiken! Wat trapsgewijze neêrdaling van het zedelijk gevoel, totdat men eindelijk door en door schurk wordt en voor niets meer achteruit treedt!

Tony had de wereld gezien, onder den vorm van eene schoone jonge vrouw; zij deed de goudstukken welke zij in de hand liet klingelen, aanzien als den prijs om haar te bezitten; zij heeft nijdig spottend gelachen met de eerlijke armoede van den stoeldraaier, met zijne deugd en braafheid. Wees schurk - 't zij zoo; maar wat de wereld u nooit vergeven zal, is de misdaad van arm te zijn!

De zucht naar geld is dan ook bij Tony wakker geworden, en die zucht overheerscht weldra alles, wanneer men hem slechts eenigszins vrijen teugel geeft; die zucht doodt alle eerlijk en godsdienstig gevoel. God en moeder schijnen zelfs een hinderpaal om vooruit te komen, en men werpt ze verre van zich af. Tony's wetboek is hem voorgeschreven: Doet alles wat u behaagt, doch tracht uit de

handen van den commissaris van politie te blijven. Wees rijk - en de wereld zal weldra niet meer vragen *wie* gij zijt, *van waar* gij komt en *hoe* gij fortuin gemaakt hebt.

Maar 't geweten? Och, dat is, zooals er geschreven staat, een nieuwe schoen, die prangt in den beginne wel wat, doch loop er maar wat meê en hij wordt ruim en gemakkelijk.

III. Eene dochter naar de mode.

En zoo denkt er heimelijk Tony's patroon ook over - de heer Bareel, die sedert eenige jaren den naam van zijne vrouw Van Dinter bij den zijne had gevoegd. Dat klonk reeds iets of wat aristocratisch, hoewel de heer Bareel in vroeger jaren een bloedroode democraat was geweest. Wie was het niet min of meer, op de banken der school.

De heer Bareel had een wisselkantoor, en ging voor een welhebbend man door. Zijn uiterlijk was deftig, zijne kleeding zorgvol, zijne spraak kalm en afgemeten, zijn glimlach vriendelijk en innemend - kortom, de heer Bareel-Van Dinter had al de wenschelijke hoedanigheden, om zich gunstig in de wereld voor te doen; maar toch waren velen voor hem op hunne hoede.

Ondernemend, dat was hij: in hoeveel twijfelachtige *anonieme* of *commanditaire* vennootschappen, ter exploitatie van alle mogelijke en onmogelijke nijverheden, hij

betrokken was geweest, weet de hemel! Wel waren er eenige op leerzame processen en schandelijke vonnissen uitgedraaid, maar mijnheer Bareel-Van Dinter was door dat alles zonder kleêrscheuren heen geslibberd, en terwijl anderen met het brandmerkende vonnis van moeder justicie werden beladen, was en bleef hij in de oogen der wereld een slim en scherpzinnig man.

En rijk! riepen zijn pluimstrijkende vrienden. En rijk! klonk het voort en voort, door alle standen der samenleving, en de man won dagelijks meer en meer krediet, en als hij zich soms in geldverlegenheid bevonden had - en dat gebeurt immers aan den rijkste wel eens - zou de een of andere heel gaarne zijne beurs voor den vriendelijken Bareel-Van Dinter hebben opengetrokken.

De wisselaar bewoonde des zomers een klein lief landhuis, even buiten de stad en had zijn kantoor binnen de muren. In de vrije uren, was het een wezenlijk geluk voor Tony naar buiten te slenteren en in dien familie-kring eenige uren door te brengen.

De patroon kende den oorsprong van den stoeldraaiers-zoon niet: er waren zooveel Darinckxsen en Daringsen in de stad - daarbij Tony werd algemeen Darenge geheeten en had wel eens terloops voorgegeven, dat hij van Fransche afkomst zijnde, geene rechtreeksche familie in de stad had. Wat gaf dit ook aan mijnheer Bareel! - en als ik mij niet vergis, zag de slimme en voorzichtige speculant van den beginne af reeds, dat Tony hem op zeker oogenblik, uitmuntend in deze of gene operatie zou kunnen dienen.

Dat was de reden, dat hij oogluikend een zekere gemeenzaamheid tusschen den klerk en zijn eenige dochter toeliet.

Het kind heet Marieke; maar men noemt haar Marietta: dat klinkt zoowat Zuids, en het meisje heeft zooiets Spaansch in zich: 'Vindt u dat niet?' vroeg de moeder voor het minst tienmaal daags.

Marietta's gelaat is eerder mager dan vol, hare trekken zijn fijn, de neus zoo wat deugnietachtig opgewipt; hare wangen zijn eenigszins gepurperd; hare fijne zwarte wenkbrauwen overwelfen twee bruine en wijd geopende oogen; haar blik is levendig en de gestruivelde haren, die haar blank voorhoofd als bekronen, verhoogen de levendigheid van het geheel. Hare gestalte is middelmatig en rank; er ligt, voor den fijnen waarnemer, in hare beweging en in haren oogslag, en zelfs soms in hare woorden, meer ontwikkeling van den geest, meer doortraptheid, dan men aan hare jaren geven zou: - dat is zonder twijfel het erfdeel van den vader.

Het meisje was als kind reeds eene coquette, opvliegend, grillig, snel van het eene uiterste tot het andere overgaande; zij zocht vroegtijdig naar het geheim van te willen behagen, kende geen anderen wil dan den hare en moest bij de minste grillen ingevolgd worden. Voor de kindermeid was zij eene duivelin, gelijk zij dit worden moest voor dengene, welke zij in later leeftijd door de banden des harten aan zich verbinden zou.

Aan wie de schuld?

Aan de ouders, aan de opvoeding.

Marietta was in weelde opgevoed en had zich vroegtijdig de gedachte eigen gemaakt, dat haar vader rijk genoeg was om in al hare grillen te voorzien. Zij leerde reeds vroeg haren burgerstand vergeten, omdat haar vader haar afzonderde van de *gemeene* kinderen, en haar eindelijk in eene der grootste en duurste kostscholen plaatste, waar slechts kinderen uit den hoogen stand inwonen en deze verlaten met het denkbeeld, dat hetgeen zij geleerd hebben grootendeels slechts zóólang dienen moet, totdat ze - 't is zeker edelmoedig! - voor hunne vaders, een adellijken of rijken schoonzoon hebben gevonden.

't Was nogmaals eene speculatie van den vader; ook van de moeder? Och, neen! die laatste is een onbeduidend,

kortzichtig schepsel, en welke den schijn letterlijk voor de wezenlijkheid neemt. De heer Bareel-Van Dinter wenschte in hoogere kringen in aanzien te komen, en de toekomst spiegelde hem die glansrijke intreê voor. In de school maakte de dochter immers rijke kennissen en eens teruggekeerd, zou diezelfde kennismaking haar bij al die rijke familiën de deuren openen, en ook die rijke familiën zouden bij den vader komen, en licht, als de dochter eene slimme was, zou zij dezen of genen broeder of neef van hare oude kostschoolvriendinnen, wel aan haren liefde-haak krijgen.

Ditmaal was de heer Bareel-Van Dinter zoo blind als een mol: de vader doodde den speculant in hem.

Schoolvriendschap, in het onderhavige geval, gelijkt bij de vrouwen aan den bloemtuil waarmeê zij op het bal verschijnen; één nacht heeft hij geschitterd en 's morgens schept men hem op, met de asch en den afgeknabbelden schapenpoot. Bij de vrouw keert alles tot de orde, zoo als men dit noemt, zoohaast zij hare intreê in de wereld doet; bij den man gebeurt dit over het algemeen bij gelegenheid van zijn huwelijk.

Toen Marietta, van de kostschool teruggekeerd, zich dezelfde gemeenzaamheid veroorloofde, gelijk die welke zij voorheen als kind bewees, ontving zij eene koele terechtwijzing en de deuren der salons, welke zij reeds van verre voor zich geopend had gedroomd, bleven als graftomben gesloten. Zij worstelde een oogenblik, doch zij gevoelde zich onmachtig. Dat kwetste hare trotschheid, en om zich te wreken wilde zij hare mededingsters, door eene alles verpletterende pracht, van hare schoonheid en haren rijkdom overtuigen.

Heerlijke fabel van den kikvorsch en den os!

De coquetterie, dat gevaarlijk spel waaraan de vrouw zich zoo gaarne overgeeft, ontwikkelde zich in haar: zij werd buitensporig praalzuchtig en verkwistend; zij wilde ieders oogen tot zich trekken. De spiegel, die haar - o

de vleier! - gedurig zeide hoe schoon zij was, werd haar vriend; het toilet was haar lievelingswerk; Fransche romans waren hare zielespijs en zij dweeptte met niets minder dan 'Eene schaking per luchtbal en den czaar tot kozijn'. Zij wilde rijk zijn als Monte-Christo - en dan, dan zou zij al die kleine jufferkens, met titel en wapen, welke haar nu niet meer willen kennen, doen wegkrimpen van afgunst en jaloezie!

Arme zinnelooze, welke zich het hoofd afbeult, het hart doorwondt - denkende anderen te folteren en welke niemand foltert dan zich-zelve! Die zich in het hoofd geprent heeft dat ze vliegen kan, en vergeet dat zij bestemd is, gelijk de gewone menschelijke martelaren, op hare voetjes te gaan!

Op de wandeling, op het bal, op het concert, in den schouwburg, in welke vereeniging ook, was Marietta te vinden; zij wilde blijkbaar boven alle anderen heerschen, en gelukte er in een aantal aanbidders aan haren voetstap te kluisteren. Juist die zucht maakte voor eenieder den toegang gemakkelijk, en dit laatste eens bewezen, verdwenen de ernstige pretendentes en er dartelden een aantal vlinders om de schoone bloem.

Wat men te veel, te dikwijls ziet, verveelt al spoedig; dat verslijt in de oogen van het algemeen, en die stelling is vooral op de vrouwen toepasselijk. Men had Marietta te veel gezien en zij was, in den letterlijken zin des woords, in de oogen des publieks versleten - alvorens oud te zijn.

'Alweer zij!' zeiden de deftige huismoeders, en niemand - niemand fluisterde meer dat mysterieus, dat zoo begoochelend 'Wie is zij?' 't geen bewijst, dat haar levensboek voor iedereen niet open ligt, en het slechts aan vertrouwden gegeven is, eene enkele bladzij daarin te spellen.

Een der aanbidders is Tony Darenge; hij had met Marietta gewalst, al zijne bevalligheid ten toon gespreid,

zich stout getoond - en dat willen zekere vrouwen - en hoewel Marietta zich in den beginne vrij verstoord hield, had Tony het toch zóó ver gebracht, dat het meisje hem zekere vereerende aandacht schonk - hoewel zij soms wel meer genegenheid scheen te betuigen aan jonkheer van Dobbelsteen, met nog een aantal andere *van's* en *de's*, wien zijne ouders wel niet veel fortuin, maar toch een met de el gemeten titel hadden achtergelaten - en daarmee maakt men nog altijd fortuin in de wereld.

De stoeldraaiers-jongen was verblind door al de pracht, welke hij bij den heer Bareel opmerkte: een bloemrijke tuin, sierlijke en vroolijke salons, lieve menschen, milde schenkers - kortom, de hooge wereld, zoo dacht Tony, en van dat oogenblik had hij het noodig geoordeeld zichzelf te verheffen, zijne kleeding weelderiger, zijne vertering grooter te maken - om ten minste de gelukkige concurrent van jonkheer van Dobbelsteen te wezen.

O, Marietta kende reeds vroeg dat vreeselijke spel, aan sommige vrouwen zoo eigen: dat van harten te vermorzelen, zonder de tinteling der hoop te verdooven; want scheen zij soms voor den jongen vriend haars vaders niet onverschillig, dan toch was het dikwijls, ten minste voor een fijner en minder verblind waarnemer dan Tony, blijkbaar genoeg, dat zij met den vermomden stoeldraaiers-zoon den spot dreef.

IV. Pruiken en beffen.

‘Was dat de werkman niet, waarvan gij mij onlangs gesproken hebt, mijnheer Franck?’ vraagt de oude heer aan den jongeren man, nu de familie Darinckx op de wandeling, de twee, den lezer nog onbekende, heeren voorbij getreden is.

‘Inderdaad, heer baron!’ luidt het antwoord.

‘En gij stelt nog altijd belang in hen, even als in den kleinen afstammeling der eens zoo schitterende familie?’

‘En ik hoop dat die belangstelling door u zal gedeeld worden....’ laat er de jonge man op volgen, en hij werpt een doorvorschenden oogslag op het strakke gelaat van den ouden edelman. Deze antwoordt echter niet.

‘Hebt gij de familiepapieren doorzocht?’ zoo gaat hij na eene poos voort.

‘Er is niet den minsten twijfel aan de echtheid dier stukken; die kleine vagebond is wel degelijk een der laatste overblijfsels van dien adel. *Sic transit, gloria mundi*, baron!’

De oude heer laat een beduidend: ‘hm, hm!’ hooren, en ploft de vingers in zijn gouden snuifdoos.

Laat ons den baron van Dormael en Max Franck nader leeren kennen.

In eene afgelegen straat van Antwerpen, valt het oog tamelijk onaangenaam op een blinden muur, in welke enkel eene oude koetspoort toegang tot het inwendige verleent, en deze poort blijft nog, bijna voor iedereen,

onverbiddelijk gesloten - zelfs zoodanig, dat het achter dien muur gebouwde huis, door de burens als eene soort van grafkelder beschouwd wordt.

Wanneer de oude portier de poort opent, treedt men in een hoogen, ouderwetschen gang, met vochtigen blauwsteenen vloer en effen witte muren; aan den rechterkant is een gothisch heiligenbeeld geplaatst, waaronder onbeweeglijk eene oude lamp hangt, welke in vroeger dagen des avonds den gang moet verlicht hebben, doch in welke nu de spin haar web heeft geweven; als men het oog op de dubbele glazen achterdeur werpt, laat zich, gelukkig, daar een bloemrijken hofraden, welke die sombere catacombe eenigszins vervroolijkt.

Links gaat men in de vertrekken: zooals zij nu zijn, moeten zij vóór twintig of vijf-en-twintig jaren ook geweest zijn; het zijn nog dezelfde stoelen, dezelfde tafels, dezelfde vloertapijten, dezelfde behangsels. De mode, die grillige opschikker, heeft te vergeefs aan die kamerdeuren geklopt. Men kan zich daar zelfs zeer gemakkelijk eene halve eeuw in onzen tijd teruggrooten - te meer, daar de eigenaar baron van Dormael, zijn portier en de keukenmeid wonderwel met het hun omringende overeenstemmen: de twee laatsten zijn, in die eenzaamheid en rust, inderdaad perkamenten menschen geworden.

In de voornaamste zaal van het huis hangen een aantal familieportretten, die in de halve duisternis schijnen te leven en zich geweldig te vervelen. Soms hoort men in die mysterieuse zaal een grommend of zuchtend geluid. Zou dat de wind zijn? - Neen, het schijnt dat de achtbare voorzaten van den baron eigenlijk van verveling morren en zuchten, over het verdorren van hun roemrijken stamboom.

‘Gij schijnt u dapper te vervelen, oude over-over-grootvader, met uw ijzeren vest aan en stalen slaapmuts op!’ zegt spottend het portret van een onbeschaamden muscadijn

in een groen fluweelen kleet, en die het *pointu* en *pincé* van zijnen tijd nog niet vergeten heeft.

Maar de over-over-grootvader zwijgt en blijft, leunende op zijn sabel van vier voet lang, den *blanc-bec* even streng aanzien als hij zulks sedert tachtig jaren deed, toen voor 't eerst die caricatuur van zijn riddergeslacht aan den muur werd opgehangen - want die caricatuur is uit den tijd, toen men alles deed wat mogelijk was, om op geen redelijk mensch te gelijken. Zij droeg labbermouwen, een langen staart aan de witte valsche pruik, en het scheen den oude als zag hij den nar van zijn geslacht.

‘Ja, 't is hier *potstausend* vervelend,’ mompelt het portret van een ridder, die naast zijn strijdros van vermoeyenis op een steen is gaan zitten. ‘Vechten die mannen dan nooit ridderlijk meer?’

‘Ja wel, in den hoek van den haard’ antwoordt een paadje, met den toon van verachting.

‘Gisteren nacht zweefde mijn geest door dit huis en ik zocht er te vergeefs naar de wapenzaal!’ mompelt een ander portret.

‘Zij is naar den kelder en de keuken verplaatst,’ lacht de muscadijn, ‘en het tornooi, o achtbare voorzaat, zult gij in de eetzaal vinden.’

Al de portretten rilden; maar het portret, ginds in den hoek, met opgewipten neus en in het pak van eenen *incroyable*, uit de dagen van Robespierre gestoken, glimlacht.

‘En wie zitten er dan in de Staten van den lande en den raad des vorsten?’ vraagt een statig portret in tabbaard met en een ontzaglijke kadodder-pruik op.

‘De zonen uwer schoenlappers en pruikmakers!’ antwoordt de conventioneele. ‘Het plebs, het gepeupel is overal: men heeft ons verjaagd en zich-zelven in de plaats gezet, zooals onze voorzaten eens de beste plaats innamen.’

‘En dat hebt gij geduld?’ wordt er gemompeld en de degens kletteren, de oogen vlammen, de wenkbrauwen fronsen zich.

‘O adellijke voorvaderen, men had ons het hoofd van de schouders geslagen, en wij moesten het met onze twee handen vasthouden!’ zegt de conventioneele weêr.

‘En met wie dansen dan de hertoginnen en markiezinnen de sarabande of de menuët?’ fezelt een fijn nufje, dat kersversch een kring van *précieuses* scheen verlaten te hebben.

‘Och, met wie anders dan met de zoons van uwe kameniers en uwe asschepoetsters!’

‘*Horresco!* wat is dat voor een wereld geworden?’ mompelt het achtbaar portret eens raadheers, en hij slaat de oogen op van het boek, waarin hij sedert twee honderd jaren leest.

‘De omgekeerde. Haar kenmerk is de vrijheid, of iets dat men zóó noemt; hare streving de gelijkheid. De adel is eene schim; de arbeid eene wezenlijkheid. Geest en kapitaal vormen de oppermacht. Er ligt eene onmeetlijke diepte tusschen onze wereld, die met onze vaders in den *nuit des dupes*⁽¹⁾ eindigt, en die welke vóór vijftig jaren begonnen is. Onze perkamenten waren versleten en onze nazaten moeten er nieuwe trachten te winnen, in de koortsachtige woeling van geest en kapitaal.’

‘Men wil er dus....’ mompelt eene dame met een toegestropd mondje, ‘men wil er dus....’

‘*Epiciers* van maken!’ spot de muscadijn.

Al de portretten trillen in hunne gouden, met wapens en spreuken omzette, lijsten.

De over-over-grootvader vertrekt zenuwachtig zijn reusachtigen knevel en stoot met verachting de snuifdoos

(1) 1789.

van zich af, die eene oude matrone hem schijnt toe te steken. In diepe gedachten verzonken, mompelt hij:

‘En moest ik daarom in verre en vreemde landen gaan oorlogen, en aan honderd Sarracenen de ooren afhakken!’

De man heeft recht, niet waar, zich na dat alles kolossaal te vervelen!

V. Een man van den ouden eed.

Baron van Dormael is de afstammeling van die adellijke voorzaten en hij heeft, in zeker opzicht, wel iets geërfd van het vooroordeel dat wij zoo even hebben hooren uiten; doch in zoodanigen zin, dat ik mij zeer wel met hem kan vereenigen. Hij is altijd een man van 1815 geweest, een van die welke de vorming van het vereenigd koninkrijk der Nederlanden als het beste werk van het Weener-Congres aanschouwd hebben.

In de dagen van koning Willem spreidde de adel nog begoocheling rondom zich: er waren adellijke stamhouders, die het hoofd nog fier boven den steeds klimmenden volksstroom opgeheven hielden. Zij waren een nog gevierd deel in den grondwettelijken regeeringsvorm, en men vond ze in de wetgevende lichamen, op de trappen des troons, gelijk in de raadzaal des konings.

1830, die uit het hart des volks opgewelde beweging, had een meer populair karakter, en door de vrije ver-

kiezingen zag men weldra hoe de volksjongen den nu onbeschermden aristocraat verdrong, en hem zelfs zeer dikwijls eene plaats aan de politieke bruiloftstafel misgunde, juist zooals zijne voorzaten, den laat en lijfeigene eenige plaats ontzegd hadden.

Die verbanning is overdreven: het talent, de ondervinding, de invloed, de lange diensten werden en worden nog miskend, en kinderen nog op de schoolbanken droomen, ijdel en lichtzinnig, reeds eene plaats op de banken der Kamer, en zweren bij kris en kras! dat zij minister zullen worden - even als men in mijnen kindertijd zeide, dat wij het 'barbieren' of het 'schoolmeesteren' zouden aanleeren, om door de wereld te komen.

Baron van Dormael had dus in een eersten stap op het grondwettelijk grondgebied toegestemd; maar toen men den droom van vele eeuwen, het vereenigd koninkrijk der Nederlanden vernietigde; toen men, volgens hem, een eeuwig problema in de plaats van een voor hem reeds opgelost vraagpunt, op de zuidelijke provinciën toepaste en men een rijk vormde, dat zich onder rechtstreekschen invloed van Frankrijk bewegen zou - toen trok hij zich uit het staatkundige leven terug, bleef zijn eed getrouw en werd een van die toonbeelden, welke zelfs door de hevigste bestrijders der vroegere regeering, later geëerbiedigd werden.

Baron van Dormael dreef zijn haat tot het uiterste; hij werd niet alleen de staatkundige, maar ook de burgerlijke wereld afkeerig; hij stopte de ooren voor wat er rondom hem gebeurde en de samenleving mocht, in korten tijd omgekeerd worden als een handschoen, zijn huis, zijn persoon bleven zoo ongevoelig voor de hervorming, als de ijskoning voor den kouden straal der winterzon.

Treed nu zijn kabinet binnen, waar hij den ganschen dag doorbrengt. De muren zijn met welgevulde boekenkassen bezet - kostbare werken der oudere, doch weinig

der nieuwere letterkunde. Aan den eenen kant hangt eene oude landkaart der Nederlanden; daaronder staat het marmeren borstbeeld van koning Willem, met lichte rouwkrep overdekt.

Ziet verder:

Hier een wereldbol, daarnaast op den schoorsteenmantel eene gothische, gebeeldbouwde eikenhouten pendule; curiositeiten in schelpen, glinsterende klompen, chemische stoffen en mineralen; eenige opgezette vogels; daarboven eene trofee van sabels, lanssen, krissen en pijlen; in den hoek een vak met prachtig gekleurde vlinders, aan den muur genagelde en verdroogde vleêrmuizen, adders en scorpioenen; aan den anderen kant Japansche en Oostersche aardigheden; hier en daar plaasterbeelden, welke door het stof gekleed zijn, 't geen door den beeldhouwer vergeten was.

De oude lessenaar, voorzien van een aantal schuiven, bevat collectiën van penningen en munten; er is een wonderlijke verzameling van doodskaarten, beenen knopen, van zegels in lak, van plaasteren afgietsels van menschenneuzen - doch de drie laatsten hooren eigenlijk niet tot de liefhebberij des barons; maar wel tot die zijns overleden broeders, welke zijne fortuin verloren heeft met achter menschen te loopen, die een wonderlijken neus hadden, om hen heel ernstig te vragen: 'Och, mijnheer, de uwe ontbreekt in mijne verzameling; sta mij toe uwen neus te laten afgieten!' hetgeen hem niet alleen dikwijls veel geld, maar ook menig blauw oog gekost heeft. Onverschillig! een echt verzamelaar kent geen hinderpalen en eene collectie neuzen was eenig in de wereld. De baron had er een dol vermaak in, later zijne menschelijke gevels vóór zich in gelid te zetten, en dan hield hij zich den buik vast van 't lachen, om de grillen die moeder natuur zich veroorloofde. Om een aardigen neus te zien, reisde hij naar St Petersburg of naar Rome - totdat hij eindelijk,

zeer laat gewis! ernstig werd, zich met de hooge politiek ging bemoeien, om eindelijk in bekrompen omstandigheden te sterven.

Al wat de baron van Dormael van hem erfde, waren de kostbare verzamelingen van knopen, zegels en plaasteren neuzen.

De kamer welke ik beschrijf is dus recht schilderachtig, en zij is dit des te meer, aangezien de vensters in den Zomer altijd open staan en de wijngaard en klimop-planten er frissche, geurige en bloemrijke gordijnen voor geweven hebben.

Vóór den lessenaar zit baron van Dormael - een mager, kalm en deftig grijsaard, wiens nog heldere, zwarte oogen wonderlijk afsteken bij het magere gelaat, de witte gladliggende wenkbrauwen en luchtig witte haren, die hem tamelijk verward op het hoofd staan.

Een scherpe waarnemer kan zich, zelfs bij den eersten oogslag, gewis niet meer vereenigen met het oordeel, dat het publiek over den edelman strijkt: voor de menschen is hij een egoïst, een schrok, een menschenhater - een gek, die zich alleen met zijne boeken, schriften, printen, vlinders, penningen en neuzen ophoudt; die met niemand vriendschap aanknoopt, uit vrees dat die vriendschap hem centen kosten zal, en die om dezelfde reden paarden noch honden houdt. Hij is integendeel niets anders dan een man, gekrenkt in zijne gevoelens, bedrogen door die welke zich zijne vrienden noemden, teleurgesteld in zijne verwachtingen en die het ongelijk heeft zijnen afkeer, niet op de bepaalde oorzaken, maar op het algemeen der samenleving toe te passen.

Baron van Dormael bevindt zich in een dier crisissen van het leven, die wij allen, min of meer kort, op zekere tijdperken ondervinden; maar die bij hem straks tien jaren duurt en van lieverlede een gewone toestand is geworden.

Dat heeft Max Franck, een jonge man van ongeveer

acht-en-twintig jaar oud, ondervonden, toen hij eens door eene toevallige noodzakelijkheid, met den baron in aanraking gekomen was, en door edelmoedige, rechtzinnige en gegronde denkbeelden, tegen wil en dank, de aandacht van den ouden edelman getrokken heeft. De heer van Dormael vindt in Max Franck iets van den degelijken mensch terug, dien hij beweerde in de hedendaagsche jongelingschap uitgestorven te zijn. Max is geen vijand van den adel, en toch hekelt hij vrijmoedig den adel van tegenwoordig, die vergeet dat men niet meer door de zestien kwartieren, maar door talent in de wereld schittert. Hij hecht zijne goedkeuring aan 1815, doch hij betuigt zijne bewondering voor de ontwikkeling die er sedert 1830 plaats greep; hij heeft zijne gedachte-vertakkingen in het verledene, en wil dat daar het voetstuk gezocht worde voor het beeld des nieuweren tijds, opdat de natie haar eigen kenmerk, niettegenstaande de wenteling der eeuwen, behouden zou. Max Franck is een Vlaming die de Fransche strekking, de vreemde centralisatie-politiek, als eene noodlottigheid bestrijdt en juist door die strekking, aan het duurzaam bestaan van een onafhankelijk België twijfelt, indien eene even machtige en tegenstrijdige beweging niet in de balans kan geworpen worden.

Niet alleen op het terrein der staatkunde, maar als wijsgeer, als mensch vindt baron van Dormael in hem eenen weêrklank van 't geen hij zelf denkt en gevoelt. Franck, onafhankelijk door eene middelmatige fortuin en alleen in de wereld, heeft gereisd, gelezen, gehoord en gezien; hij heeft de wereld leeren kennen en haar beoordeeld en zich, sterk door ondervinding, vroegtijdig eene eigene gedragslinie voorgeschreven, die hem als maatschappelijk mensch, als christen moesten doen beminnen en hoogachten - niet door de wufte salon-wereld, die hem droog, scherp, hekelzuchtig, meestal vervelend vindt; maar door de menschen met geest en hart.

Zijn uiterlijk is niet schoon, maar er ligt iets onderscheidends in dat scherp geteekend en donker gelaat; de oogen zijn helder en toch kalm; de wangen hoekig en om de fijne lippen, door een zwarten knevel beschaduwd, speelt soms die geestige glimlach, welke aan dezen behaagt, aan anderen eene soort van schrik inboezemt, omdat hij meer doet denken dan de mond uitspreekt. Zijn toilet is behoorlijk, doch eigenlijk niet verzorgd; hij toont genoegzaam dat hij geen slaaf van de mode zijn wil. Zelfs is hij er inderdaad oproerig tegen en alleen uit eerbied voor de hem omringende wereld, volgt hij van verre hare slangen-kronkelingen en gekke sprongen.

Dat alles te zamen genomen, heeft Max Franck uit de spreekkamer, in de binnenkamer en van deze in het kabinet van baron van Dormael doen treden, waar de oude edelman, verwonderd over zich-zelf, dat hij zich nog met de menschen wilde verzoenen, hem vertrouwelijk een leuningstoel toeschoof.

In den beginne heeft de baron den invloed, die de jonge man op hem uitoefende, gevoeld en toen hij de eerste maal de kamer verlaten had, door geen vreemd wezen sedert tien jaren betreden, had de edelman morrend in zich-zelf gezegd:

‘Ik wil niet dat hij nog hier kome!’ en hij trommelde nadenkend met de vingeren op zijne gouden snuifdoos.

Maar toen hij den volgenden dag niet kwam, miste hem de baron, om over zijne heerlijke oude boeken, zijne sterkwaterplaten, zijne penningen, zijne munten - ja, zelfs over de knopen- en neuzen-collectiën - te spreken, en bij zijne terugkomst heette de grijsaard hem weêr van harte welkom.

Max Franck verzoende den ouden man weêr van lieverlede met de samenleving, met zekere menschen; maar toen hij eens met den baron eene wandeling deed, zag deze in kleeding er uit als iemand uit de voorwereld.

De man droeg een vreeselijk langen jas, eene broek die tot boven de enkels kwam, witte kousen en lage schoenen, en hij had een hoed op, zooals wij ons niet meer herinneren dat er ooit hoeden bestaan hebben - en 't was den straatjongens niet te wijten dat zij om de caricatuur lachten.

Een enkele, armoedig gekleede knaap, lachte niet, maar vroeg integendeel of hij eens een deuntje zingen mocht - en 't was of de oude man zijn goed en kinderlijk hart van vóór vijftig jaren had teruggevonden, want hij lachte welwillend, en toen de knaap met eene heldere stem eene aria uit eene opera geradbraakt had, vroeg hij hem, opgetogen om het uitzicht van den knaap en zijnen aanleg voor den zang:

‘Hoe heet gij?’

‘Plaasteren-Dooc,’ was 't antwoord.

‘En uw vader dan?’

‘Ik heb geen vader meer; men heette hem Plaasteren-Jan.’

‘En wie is uwe moeder?’

De knaap hief de ouders op.

‘Arme jongen! En bij wie woont gij dan, mijn kind?’

‘Bij Anna-Bella, aan de Roópoortvest.’

‘Ziedaar,’ en de baron haalde een groot zilverstuk uit den zak en reikte het den knaap toe. ‘Zult gij dit aan Anna-Bella geven?’

‘Indien gij zegt dat ik het moet doen, ja!’ antwoordde de jongen met een ruwe openhartigheid, terwijl de overtuiging van hetgeen hij zeide, hem in de oogen tintelde.

En dat is de knaap, van wien onze twee wandelaars spraken, en het was bij die gelegenheid dat Max Franck de familie Darinckx en Anna-Bella had leeren kennen en van deze laatste een bundel papieren en perkamenten had meêgebracht, die bewezen dat de arme Plaasteren-Dooc een afstammeling was eener vroeger, in Antwerpen, glansrijke familie en uit welker zijtakken de voornaamste adel

van deze stad haren oorsprong neemt. Ik spreek u niet met inbeelding: - wie kent er in Antwerpen de familie Pot niet, en wie weet niet dat de laatste telgen van dit geslacht thans tot in den geringsten stand der samenleving zijn afgedaald?

Inderdaad *sic transit gloria mundi*.

En toen Max Franck die woorden uitsprak, zeide ik, liet de baron een beduidend: ‘Hm, hm!’ hooren, en sprak eerst na geruime poos in dezer voege voort:

‘Mijnheer Franck, gij dringt mij terug in de wereld die ik sedert tien jaar niet meer kende. Ik vrees hare aanraking, niettegenstaande gij mij hebt doen zien, dat ik haar al te streng beoordeelde, of liever mijne veroordeeling te algemeen maakte. Ik ben van 't geen gij, mijnheer Franck, eene ziekte gelieft te noemen, niet genezen. Handel naar goeddunken met den knaap, mijne kas staat voor u open; doch ik wil niet dat mijn naam in die zaak betrokken zij. Ik verlang geenen dank voor een handvol geld, en door onbewustheid is ten minste de ondankbaarheid vergeeflijk. Zoo heb ik jaren gehandeld, zoo handel ik nog.’

Dat was met nadruk gezegd.

VI. La milice de l'avenir.

Ik wil u bij Anna-Bella, het fijn-naaisterke, binnen leiden; doch er is heden in het huis van den stoeldraaier, onverwachts iets voorgevallen, waarvan de lezer in dit hoofd-

stuk reeds het spoor zal vinden; het moet onze nog verspreide poppen meer bijeenbrengen, om ze daarna in behoorlijke orde te doen optreden en spelen.

Er is een recht vroolijk gezelschap in de kamer van Tony Darenge, welke zijn hoofdkwartier op de eerste verdieping van een kleinen modewinkel heeft gekozen. Een zestal jongelingen - dezelfde die wij op de wandeling ontmoet hebben - zijn er vergaderd.

De eene gast heeft al wat meer dons om de kin dan den andere; maar de meesten zijn toch in dien toestand, welke men vleesch noch visch noemt; de meesten zijn, ik beken het, te groot om met knikkers en een vlieger te spelen, maar te jong om in eenig mannelijk gezelschap in aanmerking te komen.

Dat begint zoo wat te leven.

Hunne eerste liefde was de dochter van den portier in deze of gene school, voor welke zij de krakelingen en bitterkoekjes uit moeders *bonbon*-doos roofden, omdat zij dachten dat, met den krakeling of het bitterkoekje, ook de liefde in het hart van het slimme portiers-kind dalen zou: - ze kwamen, helaas! slechts in eene altijd hongerige maag terecht.

Die eerste liefde zijn zij gisteren ontwassen; gisteren werden ze nog zoo bleek als een doodkleed, als ze heimelijk eens den damp uit vaders Manilla trokken; hunne oogen draaiden in het hoofd, gelijk die van stervende schelvischen, als de geur van den Cantenac hunne reukzenuwen slechts gekitteld had - en ze bloosden, de lieve jongens! als eene dame op jaren - 't zijn die maar welke zich zoodanige familiariteit veroorloven - hun vriendschappelijk eenen kus gaf.

En nu?

O, 't zijn kinderen uit de broeikas; ze zijn met vijf-en-twintig graden warmte van schooljongen man geworden!

Nu verdampen zij de Manilla's met het dozijn; de

zakken zitten opgevuld met alle mogelijke rook-instrumenten; ze drinken - ik geloof dat ik eigenlijk een stroomachtiger woord zou moeten gebruiken - ze drinken Champagne en trappen zegepralend op de *lijken*, zooals zij de ledige flesschen noemen; ze tasten nu niet meer in de *bonbon*-doos van mama, maar in de geldkas van papa, want ze hebben reeds minnaressen - luistert, zelfs tweegevechten gehad; ze bezoeken het bal en de Opera, aanbidden (van verre) de zangeressen, maken schulden, roemen er op, hebben vaders door slimme streken bedrogen, moeders om den tuin geleid. Ze lachen - en waarom zouden zij dat niet doen! - met God en duivel, en blazen met *hunne* argumenten Kerk en troon omver - want, lezer, hoed af voor die grondige geleerdheid - want ze hebben Pigault-Lebrun en Alexandre Dumas gelezen!

Kortom, ze zijn reeds wat men *des hommes blasés* noemt; ze spotten met alles, zien in alles leugen en bedrog en vinden alleen nog - och arme! - dat Byron de waarheid zeide, toen hij in wilde wanhoop zong:

‘Drinken wij - wie zou niet? want ter wereld is toch,
In den beker alleen noch verraad, noch bedrog.’

Arme gekken!

In kleeding en manieren apen zij alles na wat vreemd en overdreven is: men hangt den Franschman of den Engelschman uit - en wat ze vooral niet willen doen zien, is, dat zij Antwerpsche, Vlaamsche jongens zijn. Als men een bult heeft, tracht men hem zooveel mogelijk te verbergen, en zich Vlaamsch toonen, zou immers den burgerlijken bult, waarmeê zij geboren zijn, verraden!

Het zijn, zooals ik reeds gezegd heb, burger-jongens - een enkele uitgezonderd - maar die altemaal in plaats van in het zadel te stijgen, zich over het paard hebben heen gelicht: het is, dat zij hunne wenschen niet binnen

de palen van hun maatschappelijken stand weten te beperken. Een hunner, zeg ik, maakt onderscheid: het is de twee-en-twintig jarige jonkheer van Dobbelsteen - een schoon gefriseerde haarbos, met puntigen knevel, maar zonder een grein hersens; een jongen wien het aan tact in den omgang ontbreekt, maar wie zeer goed de hoofdvereischte van eenen man uit de hooge wereld kent - namelijk, een sierlijken knoop in zijnen halsdas te leggen. Buiten eenige kringen van zijns gelijken, waar men hem heeft leeren kennen, gestooten, wreekt hij zich hierover door - zooals *hij* dat noemt - zich als een volksman aan te stellen. Alsof de volksvriend geen eergevoel, geen ziele-adel hadde!

Jonkheer van Dobbelsteen is een pochhans nummer een; zijne fortuin heeft hij, in zijne gesprekken, vijfmaal grooter gemaakt dan zij is; zijn geslachtboom schiet zijne wortels door tien eeuwen heen; in de toekomst - als hij de vreugde zat zijn zal - huwt hij de schoonste en rijkste aristocratische, welke er in den omtrek bestaat. Hij heeft overal het hoogste woord, heeft alles gezien, alles gelezen, weet alles en liegt, om zich uit de netten te redden welke hij zich-zelven spant, met eene onbeschaamdheid, die u, lezer, zoowel als mij, somtijds aan ons eigen bestaan zou doen twijfelen.

Gij beweert, lezer, dat gij het origineel van dit portret kent, en dat ik mij aan eene personaliteit schuldig maak? Welnu, vraag het aan den door u bedoelden persoon zelven, of dit op hem toepasselijk is - en ik zal gerechtvaardigd zijn, want hij zal elke overeenkomst van die schets met zijn karakter, loochenen.

De vensters der kamer, waar het gezelschap zich bevindt, staan open; het is warm en men dampet als stoomschouwen - daarbij jonker van Dobbelsteen wil aan den stillen, braven geestelijke, die aan den overkant der straat eene nederige kamer bewoont, doen zien hoe zij - de

gewaande wijsgeeren van onzen tijd - de wereld verstaan. Hij wil hem doen zien, dat er voor hen maar één God is, dien der *bonnes gens*:

‘En dat de zijne,’ raast hij voort, ‘een vervelend wezen, eene mumie is, die men sinds lang op pensioen had dienen te zetten, als onbekwaam voor den dienst.’

En allen bersten bij die godslastering in schaterlachen uit.

Men zingt, men raast, men ligt en leunt in de hemdsmouwen, de beenen uitgestrekt op stoelen en sofa; men stelt toasten in op den *progrès humain* - want ze zijn ook staatkundig, eigenlijk maar eene modezucht, en dingen naar den schitterenden naam van *la milice de l'avenir* - dat is, dat zij de speelbal zijn van deze of gene partij, en aan de slimsten dienen om, langs hunne schouders, naar boven te klimmen.

Zij drinken aan de vreugde, aan het genot, aan de vrouwen, en aan welke vrouwen dan nog! ... Het koren wordt met het kaf vermengd; want voor hen zijn al de vrouwen gelijk. Die hersenloozen vergeten dat zij eene moeder, dat zij zusters hebben! Doch laat ons zeggen: ‘Heere, vergeef het hun, want zij weten niet wat ze doen.’

‘Aan Marietta,’ roept een hunner, ‘aan de schoone Marietta, aan de betooverende Marietta, die....’ maar hij herinnert zich de zinsneê niet meer, welke hij 's middags uit een Franschen roman van buiten heeft geleerd. Een luid rumoer onderbreekt den mislukten redenaar; de roomers worden opgeheven en men klinkt vooral met van Dobbelsteen ter harer eere.

Dezes houding en glimlach is wel geschikt om allen in de gedachte te bevestigen, dat de jonker Marietta aan zijne zegekar kluistert; Tony heeft gezwegen, maar de bliksemstraal die aan zijn oog ontsprongen is, moet ons overtuigen, dat er zich op dit oogenblik een diepen haat jegens zijnen mededinger in zijn hart wortelt.

Op dat oogenblik wordt er zacht op de deur geklopt, hetgeen waarschijnlijk reeds vroeger gedaan, doch niet gehoord werd, doordien de schuimende jeugd al te veel rumoer maakt. Ditmaal wekt het vreesachtige kloppen echter de aandacht op.

‘*Some body knocks!*’ roept de jonker, die, in sommige oogenblikken wondergaarne den Engelschman speelt en voor een lord doorgaat, en die dit vooral door den vorm zijner bakkebaarden, eene excentrieke kleeding en een vreeselijk zwaren *six-pence* doet blijken.

‘*Entrez!*’ roepen drie of vier anderen, zonder dat iemand zich verroert.

‘*Herein!*’ bulderen eenige anderen.

Niemand verschijnt.

‘*Lord! It is probably a pretty girl!*’ lacht met wijd opgezette keel de jonker, en wrijft zich de handen en trommelt met de hakken zijner laarzen op de tafel, dat al de flesschen en glazen dansen en klingelen.

De deur gaat open. Op den dorpel verschijnt een oud vrouwke, met een katoenen mantel om, en dat bedeesd en bevend in de kamer en op het woelig gezelschap blik.

‘Drommels, dat moet eene tooverheks zijn!’ roept een der gasten.

‘Hoerrah! zij zal ons de toekomst uit de kaarten of uit het koffijdik voorzeggen!’

‘*Yes, o yes! fetch a seat for this lady!*’ juicht de Engelschman opspringende, groote buigingen voor de bevende oude vrouw makende; - doch Tony is vooruit gesprongen, heeft de bezoeker buiten de deur gestooten en deze laatste achter zich toe getrokken. Hij hoort den spotlach in de kamer, en hij bloost - maar hij heeft niet gebloost, toen men zijne moeder hoorde, want die arme vrouw is inderdaad zijne moeder!

‘Wat wilt ge hebben?’ richt Tony der arme vrouw met koortsachtige gejaagdheid toe.

‘Och, Tony,’ zegt het moederke, ‘ge moet het niet kwalijk nemen, dat ik hier kom....’

‘Gij komt wel ten onpas,’ is het ruwe antwoord.

‘Ik wil het gelooven, Tony; maar ik wist niet....’

‘Ge weet wel, dat ge hier niet komen moet; als gij iets te zeggen hebt, kunt ge mij wel verwittigen en dan zal ik den een of anderen avond naar huis komen.’

‘Ja maar, Tony,’ en het oude vrouwke heeft groote tranen in de oogen, ‘wij konden niet meer wachten. 't Is, ziet ge....’

‘Welnu?’

‘Men is ons zooeven komen zeggen, dat wij het van mijnheer Drummel geleende geld moeten terug geven; ge weet wel dat geld om u voort te helpen en dat gij beloofdet zelf te zullen geven.... Mijnheer Drummel wil onze meubels aanslaan....’

‘En denkt ge dan dat het geld mij op den rug groeit?’

‘Gij zijt rijk, zegt men; gij gaat schoon gekleed, gij tracteert uwe vrienden.... Och, geeft ons dertig of veertig franks, dan zal mijnheer Drummel alweêr voor een tijdje tevreden zijn en ik, ik zal u op mijne knieën danken.’

‘Dertig of veertig franks? Maar ik bezit ze niet,’ antwoordt de ondankbare zoon ‘ik leef nu op krediet. Dat Jan die schuld betale, en als hij het geld niet heeft, dat hij werke zooals ik.’

‘Jan? Maar de arme jongen werkt van den vroegen morgen tot den laten avond; hij heeft reeds veel schuld afgedaan; maar nu - nu kan hij niet meer. Och Tony-lief, heb medelijden met uwe moeder!’ - en zij weent en vouwt de van ouderdom bevende handen samen.

Binnen houdt het gedruisch aan; men doet daar pogingen om de deur open te trekken, welke Tony van buiten gesloten houdt. Bij die beweging is hij bleek geworden, want hij ziet het gevaar, dat zijne vrienden eindelijk zouden te weten komen dat die vrouw zijne moeder is.

‘Ga heen, ga heen!’ smeekt hij, ‘ik zal dezen avond het geld brengen. In Gods naam, ga heen....’

‘Och, Tony, dat hebt gij laatst nog gezegd, toen ik u op de straat aansprak en gij u schaamdet voor de menschen....’

‘Neen, neen! ik zal komen; maar ga heen, ga heen toch.... Of wilt gij mijn ongeluk!’

Het razen en tieren binnen houdt nog altijd aan; men klopt en bonst met de ledige flesschen op de deur; men hoort glazen en flesschen in stukken vliegen, en op het oogenblik dat moederke Darinckx, bevreesd voor het helsche gedruisch, den trap afdaalt moet Tony toegeven.

De deur vliegt open.

Met een uitzinnig gelach stormen de loshoofden buiten de kamer. Het oude vrouwke hoort haar rampzaligen zoon nog zeggen:

‘Wat bekommert gij u om mijn waschwijf.’

Zij heeft den moed niet den schurk te beschamen, te ontmaskeren - of neen, zij is te goedhartig. Toch voelt zij, hoe eenvoudig en onbeschaafd ook, dat dit de genadeslag is. Dat is de voetzool, die haar eindelijk onbarmhartig op het hart gedrukt en waaronder dit verpletterd wordt!

VII. Anna-Bella.

In eene stille achterbuurt, in een nederig huiske, in eene niet minder nederige kamer, woont Anna-Bella, het blond-lokkig fijn-naaisterke.

Het ziet er zeer gering uit - dat kamerke, met zijne witgekalkte muren, waaraan een paar printen in bruine lijsten zijn opgehangen, waar de meubels bestaan in eene vierkante tafel, eenige stoelen met biezen zittingen, een gescheurd porceleinen servies op eene geverfde kommode - maar ziet! alles is zoo kraaknet en zuiver; de gordijnen der alkoof, deels achter eene met printen beplakte scherm verborgen, zijn sneeuwwit; de gordijntjes aan het venster zijn geplooid en de kleine weelde van den mindere - een paar potten met bloemen op de vensterbank - lachen den bezoeker toe.

Het is daar in het kamerke niettemin zonnig, lustig en als het blonde meisje het venster opent, en al werkende haar Vlaamsch liedje zingt, dan laat de oude, magere schoenmaker, die tegenover woont, dikwijls den hamer rusten en verschuift, met een lach op de lippen, zijne blauw-wollen slaapmuts. Hij neuriet het liedje meê, of hamert voort en tracht met zijn slag de maat te houden.

Anna-Bella is een eerlijk meisje; zij werkt ieverig voor haar brood en werpt het gewonnen penningske in waarheid niet uit het venster. De jonge heeren die haar soms achterna schuiven, fluisteren haar toe - dat zij een markiezinnen-hoofdje heeft, en de schilder welke haar ziet voorbij trippelen, heeft zijn ideaal gevonden. Maar Anna-Bella lacht met die vleitaal en komt in haar kamerke terug, zonder ooit in den spiegel te zien of zij wezenlijk zoo lief is, en of een gepluimde hoed haar beter staan zou, dan wel het met bloemen doorweven sneeuwwit mutsje.

Anna-Bella is een weesmeisje; zij is van hare kinderdagen in het gesticht der weesmeisjes opgevoed. Haar vader en moeder zijn aan de verschrikkelijke cholera bezweken en moesten haar kind aan Gods hoede overlaten; zij mogen, als zij uit den Hemel naar beneden blikken, 't geen Anna-Bella heilig gelooft, gerust zien en weten aan wien hun kind haar hartje had toevertrouwd.

Toen Jan Darinckx, op een avond over zijne onderdeur geleund, zijn pijpke rookte, trippelde het blonde meisje daar voorbij.

‘Wat een lief molleke!’ dacht Jan en hij blikte het meisje na.

‘Wat een flinke jongen!’ dacht het meisje en draaide het hoofdje nog eens om, toen zij de deur eenige stappen voorbij was. Hunne oogen hadden elkander ontmoet; het meisje had gebloosd en Jan had haar vrijmoedig toegeknikt. Den volgenden dag moest het meisje nog eens voorbij den draaierswinkel, en 't was of er de drommel meê speelde, Jan Darinckx zag naar de klok, liet klos en beitel liggen, ging weêr over de onderdeur liggen en stopte nogmaals zijne pijp.

‘Zie, daar is ze weêr!’ mompelde Jan, toen hij het meisje zag aankomen, en zijn hart klopte.

‘Zie, daar ligt hij weêr over zijn onderdeur,’ dacht Anna-Bella, en zij sloeg het oog naar beneden en trippelde voorbij.

‘Dat is geen toeval,’ dacht Jan.

‘Neen, dat is geen toeval,’ dacht Anna-Bella; maar ditmaal zag zij niet om; ze had wel gewild, maar ze durfde niet.

‘Nu ben ik nieuwsgierig,’ dacht Anna-Bella den volgenden dag, ‘of hij weêr over zijn onderdeur liggen zal! Ik wil niets van hem weten, maar 't is enkel uit eene aardigheid....’

‘Nu ben ik toch wel eens nieuwsgierig,’ dacht Jan, ‘of ze weêr komen zal.’

En noch de een noch de andere waren teleurgesteld, en ditmaal konden ze toch niet nalaten eens te glimlachen. Hoe het verder ging, hoe zij elkander spraken en bekenden dat zij in elkanders oogen en hart hadden gelezen, is moeilijk te beschrijven; maar Jan Darinckx wandelde den volgenden Zondag met Anna-Bella langs de Schelde, en

de draaier draaide zóó lang, dat de eerlijke liefdeknoop gordiaansch was vastgedraaid.

Destijds was Anna-Bella nog in een modewinkel werkzaam; doch hare gezellinnen lachten met Anna-Bella's nederig mutsje en nog meer met de liefde van den stoeldraaier. Zij toch droegen zijden hoeden, zijden kleêren - och! duur, zeer duur gekochte hoeden en kleêren! Zij gingen zich vermaken op het bal - het lachende voorhof der wroeging. Zij hadden geganteerde heeren tot vrijers - windhandel in liefde! Zij lieten aan de jonge heeren onderling hare hartjes toekaatsen - en och, zij vergaten dat de kaatsbal in de hand van den baldadigen jongen zoo spoedig versleten is!

Anna-Bella heeft een vroolijk karakter; zij kan zelfs soms uitgelaten opgeruimd zijn; doch eergevoel heeft ze in hooge mate, en dat juist heeft Jan Darinckx in haar immer bewonderd, zonder juist te weten wat het meisje met een zoo heiligen glans, die hem zooveel ontzag en eerbied inboezemt, omringt. Zij heeft dan ook de spotzieke meisjes van den modewinkel verlaten, is eerlijk gebleven en werkt nu voortaan thuis, en Goddank! het gaat haar goed.

Anna-Bella is niet alleen: zij heeft, zooals wij reeds gehoord hebben, een knaap te onderhouden, die nu reeds dertien jaar telt en haar *matant* noemt, hoewel hij van haar noch pluim tot hare familie behoort.

Eenige maanden geleden was de buurt, waar Anna-Bella woont, in rep en roer: er was een verschrikkelijk ongeluk voorgevallen. De *metsendiener*, dien niemand dan onder den naam van Plaasteren-Jan kende, werkte aan het nieuwe - met oude materialen gebouwde - huis, ginds op den hoek der straat. Van den vroegen morgen tot den laten avond zeulde Jan, met bakken kalk, met manden steen langs eene ladder, eene waggelende stellaadje op - en 's avonds had hij zoowat meer dan het droog brood verdiend.

Men bouwt in onze dagen de woningen, bovenal die voor de mindere klasse, zoo sterk als kaartenhuizen; men tast wat steenen op elkaër, aan-een geplakt met wat zand en water, klopt hier en daar een nagel - maar niet te veel! - in eene kwart-duimsche plank; men stopt de reten, strijkt er met den verfborstel eens over, of stijfselt er een gekleurd papier op - en als het huis elastiek genoeg is om met den wind heen en weër te slingeren, wordt het voor ijzersterk gehouden.

God behoede ons voor een schijn van aardbeving.

Wat zeg ik!

Als het ongeluk kon komen, dat de aarde eene verkoudheid kreeg en niesde, onze meeste hedendaagsche gebouwen schokten dooreen als een zak uitgestorte aardappels, terwijl die uit Rubens tijd, dat zijn die der oude stad, met verwaandheid naar beneden zouden kunnen zien, om te weten wat er aan hunnen voet lag te spartelen.

De huurling leeft voortdurend met het zwaard van Damocles boven het hoofd, en om in dit gevaar te verkeereren moet hij nog wel eene ronde jaarlijksche som storten. 't Zou eigenlijk de eigenaar moeten zijn die den huurling betaalde, omdat hij wel de goedheid heeft zijn leven onder dien waggelenden steenhoop te wagen.

Nu, zulk een huis was de oude woekeraar Drummel aan 't bouwen, toen, onder het vallen van vier of vijf droppels regen en het geblaas van een vingerhoed wind, de halfsteensche gevel naar beneden stortte en den ongelukkigen Jan onder den steenhoop begraaftde.

Het hoofd was verbrijzeld en het bloed van den wroeter kleurde den grond. Het volk school te zaêm; men nam den zieltogende op en dewijl zijne woning - ik wil zeggen, zijn hok van een paar voet groot - daar dichtbij was, droeg men hem daarheen. Gansch de buurt stond overhoop: de schoenmaker verliet zijn pikstoel, de smid zijn aambeeld, de waschvrouw hare tobbe en toen Anna-Bella

het hoofd door het raam stak en vroeg: ‘Wat is er nu weêr te doen?’ huilde men van alle kanten, op honderden tonen: ‘Och, Plaasteren-Jan! Plaasteren-Jan!’

Men liep de deur van het gangskén, waar iedere reet in den muur een huurder heeft tegen eenige stuivers per week, in en uit; men ging er zijne nieuwsgierigheid voldoen; zien hoe groot de wonde was, berekenen hoeveel bloed - dat men wel op een emmer schatte - uit de opening was gestroomd; maar alleen Anna-Bella dacht aan den levende, aan den dertienjarigen knaap, die in een donker hoekske, naast 's vaders lijk, zat te weenen.

Het was Plaasteren-Dooc.

VIII. Plaasteren-Dooc.

Nicolaas Beets beschreef den ronden Hollandschen jongen, Wap den Italiaansche, Victor Hugo en Jules Janin den onstuimigen *gamin* van Parijs, Potgieter schetste den knaap uit het Noorden: Plaasteren-Dooc verdiende door een hunner herdacht te worden, doch dewijl de knaap tegen wil en dank ongeduldig is om in het licht te treden, en hij voor het oogenblik geen anderen inleider ontmoet dan mij, zal ik hem maar zoo goed mogelijk introduceeren.

De knaap was en is nog wel de grootste deugniet van gansch de buurt, en men ziet het aan zijn vinnig oog, zijn borstelig, kort geknipt haar; aan de vlugheid zijner bewegingen, die met de vlugheid van zijnen geest overeen-

stemmen. Als een echte vagebond - we spreken vooral van zijn gouden vrijen tijd, toen zijn vader nog leefde - als een echte vagebond heeft hij er weinig om gegeven of hij des Zomers onder het vaderlijk dak, of buiten op een huisdorpel, op een stapel planken aan de Schelde of op het gras der Vest logeerde.

Dooc was destijds meer dan nu de kwelduivel van gansch de buurt, oud en jong moest zijne guitenstreken onderstaan, en de oude schoenmaker is meer dan eens doodbleek van gramschap geworden - doch eer hij den spanriem gegrepen had, om den schavuit eens duchtig te ranselen, stond deze reeds ver van daar op den hoek der straat, op het hoogste der stellaadje bij zijn vader, of zat op een hoogen boomtak op de Vest - en zette van daar, spottend den schoenmaker eenen neus.

De vader klopte op den kleinen deugniet als op stokvisch; wel huilde de knaap dan geweldig en beloofde hij 'het nooit meer te zullen doen'; maar zoohaast de tranen waren opgedroogd, sprong Dooc weêr zingend door de straat, plaagde, als de zon scherp scheen, Anna-Bella met zijn spiegelglas, bond den ouden hond van den smid een rammelend ijzer aan den staart, deed de appelkraam in de hoogte vliegen, hield het koperen bekken aan de deur des barbiers, voor de schijf zijner steentjes, danste, wandelde op zijn hoofd - en er rolt nu nog de buurt een steen van het hart, als men in de verte het muziek der soldaten hoort, hetgeen haar voor eenigen tijd van den plaagstok verlost.

Ziet, daar stapt Dooc, statig als een tamboer-majoor, vooruit met den eenen arm in de zijde, met den andere de beweging van den stok makende - en altijd het eindje gevonden sigaar in den mond. Ofwel hij danst op de maat der trom of der muziek, en maakt zulke gekke sprongen, dat het den ernstigen tamboer-majoor - de *nec plus ultra* van *les hommes graves* - zelfs lachen doet.

Dooc zwemt als een waterhond, duikelt als eene eend,

klimt op de boomen als eene kat, is stout in het vechten, springt zeeltje tegen het vlugste meisje. Zijn kleeding, toen zijn vader nog leefde, hinderde hem niet in zijne bewegingen: een hemd had hij zelden of nooit gedragen; eene broek tot de knieën opgestroopt, zoo iets of wat van een oud gekleurd vest, waarover een zwart wammes dat altijd toegeknoopt was - ziedaar zijne kleeding op den grooten Paaschdag gelijk op den werkdag. In den Winter voegde men er enkel een paar klompen en stukken van kousen bij. Klompen en kousen, ziedaar zijne weelde!

De zak van de broek is breed en diep: er zit daar een gansch arsenaal van instrumenten in om de menschen te plagen; maar vooral een spel vuile, zwarte en aan de vier hoeken omgekrulde kaarten, maken deel van den voorraad. Zij zeggen u dat Dooc een verklaarde vriend is van het *troeven* op het grastapijt der vesting, en wat het kiem- of lottospel aangaat - niemand zingt zoo schoon, zoo verstaanbaar en toch zoo snel, de uitgekomen nummers als Plaasteren-Dooc: *onder-en-boven* (n^r 69), *twee kapstokken* (n^r 77), *Judas* (n^r 13), *de jaren van ons Lieven Heer* (n^r 32), enz.; maar ook niemand kiest gezwinder het hazenpad, als de politie-commissaris de spelers op het echt *groene tapijt* betrapt.

Want, weet het wel, lezer, de politie-reglementen, die goede vaderlijke, liefdevolle politie-reglementen, verbieden dat vervloekte spel, dat *troeven* voor een paar centen, aan het onvoorzienend arme volk; maar het gouvernement laat nog altijd toe dat onze huisvaders, onze verloren zonen, te Spa hunne fortuin op de *roulette* wagen en, na alles in de wereld verspeeld te hebben, door een pistoolschot hunne ziel naar den duivel jagen.

Voor de diensten die Dooc bewijst, krijgt hij nu en dan van de volwassen spelers een enkelen cent; ook als hij het een of ander naai- of handwerk, uit de buurt bij den eigenaar thuis brengt. Wel legt hij soms den witten hals-

kraag of het gesteven overhemd, een oogenblik op de pas beregende straatsteenen of het gras neêr, om dezen of genen jongen eens even de ooren te wasschen; maar, wees gerust! alles zal stipt op zijne bestemming komen, zoowel als hij ieverig met de prijswinnende duif loopt, of trouw eene fakkel draagt bij elke serenade welke er gegeven wordt. Is hij vermoeid, hij wipt achter op een rijtuig, ofwel, hij, de vriend van iedereen, klautert naast den vigilant-koetsier op den bok, is gelukkig als een millionnair en wordt door al de straatjongens benijd.

De Schouwburg is voor Plaasteren-Dooc eene soort van hemel. Sedert men hem, in een vroegeren winter, een ingangkaartje heeft toegeworpen en hij deel maakte van de engelen van het Paradijs, vindt men hem geregeld aan de deur des theaters, waar daarenboven een ruime voorraad van deels opgerookte sigaren te vinden is. Teruggekeerd uit de Schouwburgzaal, lalt hij dagen achtereen de aria's uit de *Favorite* en de *Huguenots*, of declameert op hoogen toon dit of dat stuk uit een der Fransche pyrotechnische drama's, die, onder het verleidende opschrift van *Nationaal Tooneel*, met premie uit de stadskas, hier te lande worden ingevoerd, bij gevaar van de Belgische nationaliteit eindelijk in de lucht te doen springen!

Niemand kan een tooneelstuk vertellen zooals Plaasteren-Dooc: hij kent de tooneelisten allen bij naam, zooals hij ook de legenden van de straten van Antwerpen met naam en dagteekening weet op te sausen. De hoofdpersoon van een drama of kluchtspel, is altijd 'ne keunink' en de eerste tooneeliste 'de keuningin' - en als het geheugen aan den knaap te kort schiet, heeft hij verbeeldingskracht genoeg om de zaak door eigen vinding rond te maken.

Onderwijs heeft de jongen, zoolang zijn vader leefde, niet genoten; de kerk was hij ontlopen en men had te vergeefs getracht, hem in de gemeenteschool te doen opnemen. Daar worden ieder jaar eenige honderden solli-

citanten naar het brood des geestes, weggezonden - en evenwel vragen zekere kortzichtige politiciërs gedurig het verplichtend onderwijs!

Deugniet is de knaap, ik herhaal het; maar zijne vingers zijn eerlijk en hoewel de liefdevolle moeder-justicie op hem waakt, om hem bij de eerste gelegenheid de beste naar een verbeterhuis te zenden, is zij er nooit in gelukt Plaasteren-Dooc op eene schelmerij te betrappen.

O, die zorgvolle samenleving, welke er schier niet aan denkt den knaap te vormen, zijn hart te beschaven, te veredelen en een eerlijk werkman van hem te maken; maar die aan moeder-justicie gelast met scherp oog toe te zien, om bij de eerste overtreding de geringste, den knaap bij het oor te grijpen, hem in de gevangenis te zetten en alzoo een brandmerk op het voorhoofd te drukken - in de gevangenis, waar hem de weg wordt aangewezen - naar de eerlijkheid? Neen, dikwijls naar het schavot.

O, goede en zorgvolle moeder!

Maar Plaasteren-Dooc is, zeg ik, een eerlijke deugniet; hij houdt van zijne vrijheid, van Gods lieven zonneshijn en klaterenden regen; van Gods vervaarlijken donder en schrikkelijk dansenden bliksem. Hij leeft vroolijk en lustig, heeft gelukkig bij een eerlijk hart, een scherp oog en vlugge beenen - en zoo gewapend, lacht hij de handhavers der rechterlijke macht vierkant uit.

Anna-Bella had juist niet veel genegenheid voor den plaagstok; zij kende hem door het uiterlijke, en gewis dit pleitte niet in zijn voordeel; zij had nooit gezien dat er in dien ruwen wildzang een hart zat - een hart, dat voor een goed gevoel klopte. Daarom ook gaven de geburen weinig acht op den kleinen schelm, toen hij naast het lijk zijns vaders zat.

Wie weet - de groote menschen, zelfs de meest beschaafde, zijn dikwijls zoo kleingeestig in hunne wraak - wie weet of er niet waren die hem het ongeluk toe-

wenschten! Maar Anna-Bella zag den knaap weenen, en het waren geen tranen door het akelige van het tooneel, door den schrik afgedwongen - neen! het waren tranen die haar zeiden: 'Hij begrijpt dat hij zijn vader verloren heeft.'

Het meisje beurde den jongen op en die wildzang, die schrik der buurt, dat galgen-aas zag haar vreesachtig, zelfs zoetaardig aan, en in dien blik las zij dankbaarheid. Zij nam den knaap meê, tot groote afkeuring der bureu, en spreidde hem voor dien nacht een zoo zacht mogelijk bed.

Vóór het slapen gaan, deed zij hem voor den vader bidden, wiens lijk reeds naar het doodenhuis gebracht was en die morgen of overmogen, met het doodskarreke en in sterken draf - de voerman heeft immers zooveel ander werk af te haspelen! - naar den grafkuil zal gebracht worden, ofwel, die den volgenden dag op de snijbank gelegd en door de volgelingen van Vesalus, met even weinig eerbied aan stukken gesneden wordt, als de slager den rostbeaf van den os snijdt: - zij deed hem bidden voor de ziel des wroeters; maar de knaap bleef in het *Onze Vader* steken; hij peinsde telkens wel op het vervolg, maar brabbelde het een door het ander. Het waren klanken, die vroeger zijn oor getroffen hadden; doch die hem nu vreemd geworden waren.

'Arm kind!' mompelde Anna-Bella.

Dooc had telkens nieuwe tranen in de oogen als Anna-Bella van zijn vader sprak, en tranen, dacht het meisje, zal de goede God voor het oogenblik wel voor eene bede aannemen. Hij had een hart, die knaap! maar dat hart was een vuursteen die zielloos bleef, zoolang er geen forsche slag met het staal op gegeven werd.

Een paar oude kleedingstukken en eenige papieren, in eene oude lederen portefeuille besloten en met eenen riem toegebonden, was alles wat de metsendiener bezat; Anna

-

Bella maakte van zijne beste kleederen een betamelijk kleedingstuk voor Dooc en sloot de portefeuille in de kas, zonder zelfs te zien wat zij eigenlijk bevatte.

‘Wat wilt gij met den kleinen schurk aanvangen!’ vroeg haar de schoenmaker eenige dagen later.

‘Bij mij houden!’ zeide Anna-Bella.

‘Zijt gij dwaas!’

‘Toch niet.’

‘Nu ieder zijn *goesting!*’ lachte de smid en hij wenschte Plaasteren-Doooc op tien uren van daar.

Men had van het wees- of het zoogezegd *knechtjeshuis* gesproken; maar Dooc kreeg den doodschrik op het lijf, bij het denkbeeld achter die groote poort - voor hem eene gevangenis - gestoken te worden. De vrijheid, o de vrijheid was hem zoo lief!

‘Och,’ zeide hij met eene smeekende stem tot Anna-Bella, ‘laat mij bij u blijven; ik zal doen wat gij zegt!’ en de knaap klampte zich aan de kleederen zijner goede beschermster vast - en zoo bleef de jongen bij Anna-Bella, welke zich van lieverlede aan hem gewende, hem leerde bidden en ter kerke zond, zijn ijzeren wil door zachtheid plooidde en er eindelijk in gelukte hem ter schole te doen gaan.

Denk niet dat de knaap plotseling van duivel, engel is geworden! - o neen! de woeste natuur borrelt nog dikwijls naar boven; hij is nog het haantje vooruit in gansch de buurt; hij zingt, danst, vecht, troeft nog altijd, en de kamer is hem 's winters te benauwd, als hij weet dat er komedie gespeeld wordt; maar Jan Darinckx is daar, om hem van tijd tot tijd de ooren te wasschen, wanneer goede woorden niet baten, en hem te doen gevoelen dat er macht boven macht is.

‘Ziedaar, tante Anna-Bella, dat is voor u!’ zeide de knaap en wierp een vijffrank-stuk op tafel, zich haastig omkeerende om weer naar de vrije straat terug te keeren.

‘Wat, een vijffrank-stuk?’ riep het meisje verbaasd; ‘waar hebt gij dat gehaald?’

‘Dat heeft een heer mij voor u gegeven,’ riep de jongen reeds van beneden den trap.

‘Zult gij hier komen? ... Dooc, Dooc!’ want het eerlijk meisje dacht bijna aan diefstal.

Een andere stap deed zich op den trap hooren, en toen het meisje den jongen schoorvoetend dacht te zien verschijnen, trad eerbiedig een vreemdeling binnen.

‘t Was Max Franck.

‘Verontrust u niet,’ zeide hij, ‘t is eerlijk gekregen geld.’

‘Mijnheer....’

‘Vergeef me, dat ik hier binnenkom; maar een menschenvriend stelt belang in dien armen jongen, en ik wilde mij voor hem overtuigen, of die knaap inderdaad eerlijke gevoelens in het hart heeft....’

‘O, die heeft hij, mijnheer!’ onderbrak Anna-Bella snel.

En zoo had Max Franck de geschiedenis van den kleinen zanger vernomen, en hij kon moeilijk zijne tranen bedwingen, toen hij de edelmoedigheid van Anna-Bella voor het weeskind berekende; zoo leerde hij de familie Darinckx kennen, want het meisje had het hart op de lippen; zoo kreeg hij de portefeuille, welke hem later bewees dat Plaasteren-Dooc een adellijk wapen voeren kon, en de afstammeling was van het bekende geslacht der Pot's - dat eens vorsten aan zijne tafel ontving.

Doch sinds dien dag, en 't was nu straks eene maand geleden, was Max Franck niet meer in de kamer verschenen en Anna-Bella begon spijt te gevoelen, aan dien vreemdeling de portefeuille te hebben toevertrouwd, welke zij zelf niet wist wat ze bevatte.

‘Maar,’ dacht zij dan, ‘hij heeft toch een zoo eerlijk uitzicht, die mijnheer Franck.’

IX. Baron Judocus Pot.

Anna-Bella heeft Max Franck zeer goed beoordeeld. Hadden wij ons niet zoo lang met Plaasteren-Dooch bezig gehouden, wij zouden den edelen jongeling in de kamer van het naaisterke hebben aangetroffen - altijd even kalm, beleefd en eerbiedvol.

Juist nu wij aankomen, is hij echter vertrokken en wij zien Anna-Bella in het open venster blij, opgetogen - ik zou bijna zeggen verbijsterd - Plaasteren-Dooch roepende, die juist de straat op en neêr rent, en op de stem van zijne beschermster als een trouwe windhond komt aansnellen.

‘Dooch..., jongen..., wat een geluk! Hebt ge mijnheer Franck gezien? ... Welnu, weet ge wat hij mij is komen zeggen? ... Weet ge wat er in deze portefeuille steekt? ... Och, ge zult er niets van begrijpen...,’ zegt het meisje met afgebroken volzinnen.

‘Wel wat steekt er dan in die portefeuille?’ vraagt Dooch kalm.

‘Uw geluk, jongen.’

‘Dan,’ roept Dooch, ‘dan steekt er een vliegert in!’ en hij neemt eene mannelijke houding aan; hij spreidt de beenen wijd van-een, steekt de borst vooruit, legt de twee handen in-een geslingerd op den rug, en staart met ondeugende oogen Anna-Bella aan.

‘Neen, neen! uw geluk...,’ hervat deze.

‘Nu dan, eene haren muts met een tamboer-majoor-stok.’

‘Beter, beter dan dat!’

‘Dan, een schip op wielen, met een wit paard ervoor.’

‘Dwazerik, kan zoo iets in die platte brieventesch zitten! Jongen, gij zult nog eens gelukkig zijn, in een groot huis wonen en in eene gouden koets rijden....’

‘Ja,’ zegt Dooc koeltjes en verlaat nu zijn deftige houding, ‘men moet de kinderen zoo al iets wijsmaken.... Tante Anna-Bella, mag ik weêr op straat gaan spelen?’

‘In het geheel niet! Dooc, gij zijt een groot heer, een baron....’

Dooc verschommelt zich eens, want het schijnt dat zeker donkerkleurig gezelschap hem op dit oogenblik plaagt.

‘Kom, zet u daar eens neêr en doe eens gelijk een groot heer!’ hervat de tante.

‘Zooals de oude schoenmaker, wanneer hij dronken is?’ vraagt de jongen.

‘Neen, zóó niet.’

‘Dan zooals de smid, wanneer hij prijs met de duiven gewonnen heeft.’

‘Nu, ja!’ zegt de vroolijke Anna-Bella, en ze lacht schaterend.

‘Maar dan moet ik een lange pijp hebben.’

‘Die zult ge hebben, baron!’ en het meisje slaat aan, evenals een soldaat voor zijn generaal.

‘En eene kan goede seef.’⁽¹⁾

‘Die schuimt als Champagne,’ antwoordt het meisje. ‘Maar eerst moet ik u dan kleeden als een baron, of als de smid zoo gij wilt.’ Hier - en het meisje knipt met de schaar een paar overgroote papieren halsboorden, speldt die den knaap aan den kraag vast, doet hem een witten halsdoek om, trekt hem Jan-ooms vest aan, dat zij gisteren gelapt heeft en zet hem, na er een voorschoot in gestopt

(1) Eene geringe soort van bier.

te hebben, Jan-oom's hoed op, die hem niettegenstaande de voorzorg diep in de oogen valt.

Dat alles gebeurt onder het onophoudelijk lachen van het meisje, en de snedige opmerkingen van Dooc, die nu eens zegt:

‘Tante, is het vandaag dan Vasten-avond of Aller-kinderen-dag?’

Ofwel:

‘Tante, ik geloof dat wij alle twee gek zijn.’

Ofwel:

‘Tante, gij vergeet den neus van uwen baron....’

‘En nu, baron, houd u stil; ik ga de lange pijp en den wijn halen!’ zegt Anna-Bella zoodra het toilet gemaakt is.

Anna-Bella ijlt den trap af en Dooc klimt eens even op den stoel om zijne potsierlijke figuur in den spiegel te zien en zingt, in die houding, een aria uit de *Favorite*.

Anna-Bella treedt binnen.

Een overschot van Jan-oom's tabak stopt de lange pijp, nadat Dooc ze behoorlijk van binnen heeft vochtig gemaakt.

‘En nu - vuur!’ beveelt hij met eene komieke deftigheid.

‘Ziedaar, baron.’

De knaap strekt den arm uit, neemt den steel der pijp tusschen de voorste vingeren - die op verre na niet aristocratisch wit zijn - en den pijpekop op de tafel latende rusten, dampt hij als een losgebersten kanon. Plaasteren-Dooc is tooneelspeler geboren!

‘Baron,’ zegt het meisje ‘hebt gij geen dorst?’

‘Pomp nu de glazen vol,’ antwoordt de kleine schelm, zet den grooten hoed schuins op het hoofd, evenals de pochende smid doet, en slaat evenals hij met de vuist op de tafel - en juist is Dooc op het punt eene gansche vertooning van den verwaanden buurman op te dissen,

nu de deur wordt opengestooten en Jan Darinckx binnen treedt.

De jonge werkman blijft verwonderd staan, bij het zien van die koddige figuur en de uitgelatenheid van Anna-Bella, welke lacht dat haar de tranen over de wangen loopen.

Jan schijnt echter geen trek te hebben tot lachen.

‘Ik zou haast denken, dat ik in een gekkenhuis, of ten minste in een apenhok kom!’ zegt de stoeldraaier gemelijk.

‘Hola, Jan Darinckx!’ onderbreekt hem Anna-Bella, ‘spreek met meer eerbied van baron Judocus Pot, gezegd Plaasteren-Dooc! Muts af, Jan Darinckx!’ gaat zij voort en trekt den stoeldraaier de klak van het hoofd.

Maar Dooc ziet wel in de oogen van Jan-oom, dat het hem niet bevalt en hij haast zich uit zijn hoed en wammes te kruipen, zich van het overige toestel te ontdoen, en uit vrees voor oorvegen, sluipt hij de kamer uit, zet zich op de trapleuning te paard, glijdt bliksemsnel naar beneden en tuimelt als het ware de straat in.

Anna-Bella is eensklaps ernstig geworden - ten minste schijnbaar.

‘Wat zijt gij vervelend!’ mompelt zij.

‘En wat zijt gij dwaas!’ is het antwoord.

‘Nu, gij zult niet weten waarom ik zoo uitgelaten ben; het brandt mij op de lippen om het u te zeggen, maar *dat* niet - zult ge weten!’ en het meisje doet den nagel van haren duim door hare voortanden knippen.

‘En waarom zijt gij zoo uitgelaten?’ vraagt niettemin de werkman terwijl hij zich neêrzet en met den elleboog op de tafel rust.

‘En waarom ziet gij er uit, alsof ge naar eene begrafenis gingt? Ik! ik heb heden voor duizend franks....’

‘Wat?’

‘Geluk gewonnen!’ zoo spot zij.

‘Dan hebt ge gewis iets anders gedaan dan stoelen gedraaid!’ antwoordt Jan glimlachend.

‘Gij, integendeel, hebt ongeluk gehad, niet waar? Ik weet het, beste jongen’ - en ze steekt schalksch dreigend den wijsvinger in de hoogte - ‘en dan loopt men met het hoofd gebogen over de straat, dan trekt men een gezicht alsof de wereld tegen zijnen dank stond!’ en het meisje legt goedgehartig den arm op den schouder des jongelings.

‘Wie heeft u gezegd dat het mij tegenslaat?’ vraagt Jan, die reeds een minder zuur gezicht begint te trekken.

‘Ik lees het op uw gezicht gelijk op eene doodkaart.’

‘Welnu, 't is zoo; zeg me nu wat geluk gij opgedaan hebt?’ en Jan neemt de hand van Anna-Bella vleiend vast, doch zij trekt die terug en plotseling het hoofdje buiten het raam stekende, roept ze dreigend lachend:

‘Dooc, Dooc!’

Want de knaap danst, bijna in den hoed van den schoenmaker verdrongen en voor diens venster, den matrozen-dans, hetgeen den ouden, driftigen koppigaard doet blaken van gramschap.

‘En welk geluk dan, Anna-Bella?’ hervat Jan, zonder op de plagerijen van den jongen te letten.

‘Zie, ik zou kwaad op dien.... baron moeten worden; maar wie zou niet lachen met zijne fratsen!’ zegt het meisje, zonder op de woorden van haren vriend acht te slaan.

‘Gij antwoordt mij niet?’ herhaalt Jan.

‘Wat zijt gij nieuwsgierig!’

‘Zijt gij dezen avond bij mijne moeder geweest?’

‘Jâ, en wat zou dat?’ vraagt Anna-Bella, moeilijk haren lach bedwingende.

‘En heeft zij u gezegd wat er mij in het hoofd speelt?’

‘Dooc, baron Dooc! zult gij ophouden met op uw hoofd over het gaanpad te wandelen!’ onderbreekt het meisje.

De stoeldraaier wordt eindelijk ongeduldig; hij ook steekt het hoofd buiten het raam en verwittigt den knaap, dat hij eens even naar beneden zal komen. Dooc verstaat wat dit zeggen wil en gaat nu rustig op het gaanpad zitten, fluit een deuntje met dubbelen tongslag, haalt ten slotte een eindje sigaar uit den zak, vraagt vuur aan een voorbijganger - die lachend zijne brandende pijp tegen de sigaar dopt - en gaat kalm zijne Manilla zitten opdampen.

‘Gij doet mij zeer, Anna-Bella, met mij zoo te plagen en zoo te lachen!’ zegt de goede werkman, en er ligt iets in den toon zijner stem, dat plotseling de spotternij van de lippen en uit de oogen van het naaisterke doet verdwijnen.

‘Och,’ zegt zij troostend en laat nu hare fijne vingers in de grove hand des werkmans rusten, ‘de goede God schikt immers alles ten beste.’

En nu vertelt Anna-Bella, dat mijnheer Franck haar met een bezoek vereerd heeft en verzekerde, dat de arme Dooc eens een groot heer worden zou - getuige die portefeuille, welke zij koortsachtig opent en de perkamenten en papieren welke zij bevat, en die ze voor Jan Darinckx open spreidt.

De werkman begrijpt er niets van; maar mijnheer Franck heeft het gezegd - en zie! hij krijgt eerbied voor den kleinen deugniet.

‘Dan zal hij ook geen stoeldraaier worden?’ zegt de jongeling. ‘Bewaar die papieren zorgvuldig,’ gaat hij voort, ‘vertrouw ze aan niemand - aan niemand!’

‘Die mijnheer Max Franck is een braaf man!’ zegt Anna-Bella, terwijl zij de portefeuille wegsluit. ‘Ik heb hem ook van u - van....’ Zij bloost en hapert.

‘Wat zegt ge?’

‘Misschien deed ik niet wel.... Ik was op het punt mijne gouden oorringen naar Jan-ooms⁽¹⁾ te brengen....’

‘Ik vrees de waarheid te raden.’

(1) De Berg van Barmhartigheid.

‘Och, wel ja, mijnheer Max Franck zal bij Drummel gaan en hem den schuldbrief afkopen. Nu, gij moogt u zelven gelukwenschen, Jan, een schuldeischer te hebben zooals mijnheer Franck.’

‘Maar waarom, Anna-Bella, maakt gij toch onzen toestand aan een vreemdeling kenbaar?’

‘Och, hij is zoo goed, zoo....’

‘Gij spreekt met zooveel geestdrift van hem....’

‘Dat gij jaloersch zijt, niet waar?’ lacht Anna-Bella.

‘Anna-Bella!’ zegt de jongeling, op eenigszins gestrengen toon, en staart haar vlak in de oogen - maar die oogen zijn zoo helder, zoo rein, zoo puur, zij schijnen hem zelfs een hemel vol goedheid toe, dat elk verwijt op zijne lippen smooit en, diep bewogen, als gevoelt hij spijt over eene kortstondige verdenking, het meisje omhelzende, stamelt hij:

‘Ik dank u, ik dank u, Anna-Bella!’

X. Een schurk.

Baron Judocus Pot, bijgenaamd Plaasteren-Dooc, heeft eindelijk zijne sigaar opgerookt en slentert, zonder nog in het minste aan zijn baronschap te denken, den hoek der straat om; hij wil zien of de buurt, in de avondschemering, hem eenig tijdverdrijf oplevert.

Nauwelijks is hij echter aan de eerste huizen gekomen, of hij staat voor een groot heer stil, die er wel wat ver-

waarloosd uitziet. Zijne haren zijn eenigszins verward, zijn gezicht rood opgeblazen; zijne oogen zijn dwalend en zijne tong stottert. Dooc moet juist niet zien, dat zijn fijn geplooid hemd met een aantal wijnvlekken gemarmerd is, om hem - altijd op behoorlijken afstand - te zeggen:

‘Ge hebt den reus gezien, mijnheerke!’⁽¹⁾

Maar Dooc herkent plotseling den heer, die hem tot tweemaal toe, bij het intreden des theaters, zijne half opgebrande sigaar heeft toegeworpen, die hem daarenboven eens eene tegen-kaart gegeven heeft; daarbij het is dezelfde heer, die onlangs bij tante Anna-Bella gekomen is, waar hij - en het oog van den knaap is sterk genoeg om dit gezien te hebben - echter in 't geheel niet welkom was.

Het is Tony Darenge, die zich onder den naam van ‘mijnheer Tony’ bij Anna-Bella heeft doen kennen, zoodat het meisje destijds niet wist dat hij de broeder van haren Jan is; doch dat bezoek - het gevolg eener ontmoeting - had het meisje stipt verborgen gehouden. Waarom zou ze haren vriend een noodelooze jaloezie in het hart werpen?

‘O, mijnheer, zijt gij het!’ zegt Dooc, de muts even oplichtende.

‘Is juffer Anna-Bella thuis?’ is Tony's vraag.

‘Neen,... ja...,’ antwoordt Dooc, en bij het laatste woord speelt er iets spottends om den mond van den straatjongen, en er fonkelt iets duivelsch in zijne oogen.

‘Neen? ... ja? ... Dwaashoofd! Het schijnt dat ge den gek met mij scheert.’

‘Wel ja, mijnheer.’

‘Hoe?’ en Tony's oog fonkelde van gramschap.

‘Ik wil zeggen, dat ze zeker thuis is.’

‘Des te beter. Is zij alleen?’

‘Moedermensch alleen.’

(1) Den reus zien, wil zeggen in Antwerpen ‘dronken zijn’.

‘Zeer zeker?’

‘Vast wel.’

‘Gaat gij er heen, mijnheer?’

Tony knikt.

‘Ja, maar....’

‘Welnu?’

‘Mijnheer, ze kan den tabaksdamp niet verdragen, en ik zie dat ge damppt als een overzetboot.’

‘Schelm!’ malt Tony en werpt den deugniet de verlangde sigaar toe.

Dooc ziet nu den rijken heer, om den hoek loerend achterna. O, ware Anna-Bella alleen geweest, hij zou het tegendeel gezegd hebben; maar nu juist is Jan-oom, die in geen goede luim is, daar - en deze zal den ‘last-verkooper’, na wiens bezoek zijne tante geweest heeft, wel eene duchtige ‘pandoering’ geven, en de knaap lacht reeds bij het denkbeeld wat genoeg hij smaken zal, als hij dien windmaker onder Jan-oom's sterke hand zal zien buigen en wringen.

Dooc gaat op den vensterdorpel van den schoenmaker zitten: er zal daarboven komedie gespeeld worden, en hij vindt op dien dorpel een eerste en kostelooze plaats.

‘Slechte waar,’ mompelt de knaap, terwijl hij eene grimas maakt, en de Cuba langzaam onder den neus heen en weêr beweegt om er den geur van op te vangen.

‘Veel te versch - bah! - Cuba's van een cent 't stuk!’ laat hij er spottend opvolgen.

Dooc is, geloof mij, een echt kenner!

Toch steekt hij de sigaar andermaal in den mond en damppt voort.

Ik moet opmerken dat Dooc voor het oogenblik misgerekend heeft, wat de aanwezigheid van Jan Darinckx betreft; deze heeft juist Anna-Bella's kamer verlaten, op het oogenblik dat mijnheer Tony den hoek der straat omdraait.

Anna-Bella zit alleen; de avond is gevallen en geeft aan de verschillende voorwerpen in de kleine kamer, onduidelijke vormen. Zij zit nabij het venster, op welks bank eenige bloemen bloeien, en waardoor het vertrek met een aangename geur vervuld wordt. Op dat oogenblik is zij eindeloos gelukkig, want er schemert, na het bezoek van Max Franck, eene schoone toekomst voor allen die haar lief zijn.

‘Anna-Bella!’ klinkt eene stem uit de duisternis.

Het meisje, dat in hare droomerij het gedruisch op den trap niet gehoord heeft, ontwaakt bij het hooren van die stem.

‘Kindlief,’ hervat Tony, naderbij tredend, ‘gij droomt zoo diep als het Lieve-Vrouwe-beeld op den hoek uwer straat.’

‘Mijnheer,...’ spreekt zij opstaande, en er ligt in den toon der stem eene fierheid, die den onbeschaamdste zou doen aarzelen; maar Tony is geen man om daar acht op te geven.

‘Ik ben zoo vrij u wat gezelschap te komen houden, lieve Anna-Bella.’

‘Gij weet wel, mijnheer, dat ik met uw gezelschap in 't geheel niet hoog loop.’

Begrijpt ge nu, nieuwsgierige lezeres, waarom Anna-Bella op de wandeling, toen Tony voorbij trad, bloosde?

‘Altoos even boos; foei, dat staat zoo slecht aan uw lief gezichtje.’

‘Wat verlangt ge, mijnheer?’

‘Wel, drommels! schoon kind, gij weet wel dat uwe lieve oogen, twee heldere sterren aan den hemel ontroofd, mij het hoofd hebben doen draaien.’

Tony nadert en wil zacht hare hand grijpen; maar Anna-Bella trekt ze schielijk terug en neemt eene houding aan die alles behalve vriendelijk is.

‘Gij, falsaris!’ mompelt zij. ‘Ik heb u reeds gezegd

dat ik verloofd ben aan - een eerlijken jongen, dien gij....'

'Waarschijnlijk een werkman!' zegt Tony met verachting. 'Maar, Anna-Bella, hebt gij dan nooit in den spiegel gezien en u overtuigd, hoe schoon ge zijt? Waarom wilt ge hardnekkig voortgaan uwe lieve oogen en uwe blanke handjes, door het nachtwerk te bederven? Geloof mij, gij zijt geroepen om in de wereld te schitteren.'

'Ja, zooals gij, misschien!' onderbreekt het meisje met den toon der verachting in de stem.

'Zooals ik, en gij met mij.'

'Met deugd en eer onder de voeten te trappen, niet waar? Met mij te verlagen, en een van die eerlooze wezens, kortom, met u gelijk te worden.'

'Anna-Bella, dat meent ge niet.'

'Neen, dat komt uit het hart, mijnheer. O, ik ken u sedert eenige uren. Ik wist tot dan toe niet dat hij, die mij met zijne liefde plaagde, iemand was, die....'

'Welnu?' onderbreekt Tony op onthutsten toon.

'Ik ken u wel, mijnheer; ik weet nu dat mijnheer Tony de zoon is van eene arme stoeldraaiers-familie; ik weet wat die familie voor hem deed, om hem groot in de wereld te maken en hoe hij die weldaden beloont.'

Tony bedwingt zich, maar behoudt zijne kalmte.

'Wie heeft u dat wijs gemaakt, kind-lief?'

'Och, huichel niet: gij heet Toon Darinckx; uwe moeder woont op de Vest, in het kleine huis met den houten gevel; gij hebt nog slechts eenige uren geleden, uwe moeder zoo grof beleedigd en bespot, dat het arm mensch er ziek van is - en daarom haat ik u en noem u een deugniet.'

De jonge losbol werpt het meisje een grammoedigen blik toe.

'En weet gij wel wie ik ben?' zoo spreekt het meisje voort. 'Ik ben een arme wees, welke voor haar dagelijksch

brood wil werken. Gij zoudt mij van dien eerlijken weg willen afleiden; doch ik heb beschermers, die gij niet onder de oogen zoudt durven zien: uwe moeder, uw broeder.'

Die woorden doen een wonderbaar uitwerksel op den jongeling.

'Gij schertst,' zegt hij, 'en om die donkere wolk van uw aangezichtje te verdrijven, zal ik de vrijheid nemen u eens vriendschappelijk te omhelzen.'

'Raak mij niet aan; of hebt gij dan geen eerbied voor haar, die eens de vrouw uws broeder worden zal?'

Die woorden ontstellen Tony: wat zonderling toeval! Evenwel laat de ellendeling zijne prooi niet schieten, doch al houdt Anna-Bella er geen hond op na, toch is er op dat oogenblik iets dat den indringer plotseling bij de beenen grijpt, zich als een geheel slangennest daarom slingert, en hem zoo vinnig in zijne magere stelten bijt, dat hij een fellen schreeuw laat hooren.

Schoppen, stampen, schreeuwen helpt niets: baron Judocus heeft uitmuntende tanden en nagels. Hij is heimelijk naar boven geslopen, en heeft, in de duisternis verscholen, het oogenblik bespied dat mijnheer Darenge al te lastig wordt.

Ook Jan Darinckx komt op dit oogenblik terug; in drie of vier sprongen staat hij in de kamer en nu hij, in het schemerlicht, zijn broeder herkent, voelt hij zijne haren te berge rijzen en beeft hij van het hoofd tot de voeten.

'Kerel!' roept hij op verschrikkelijken toon uit, 'kerel! verwek uw akte van berouw! Bloed, bloed moet ik hebben!'

De doodschrik maakt zich van den lafaard meester.

Op hetzelfde oogenblik dat Jan Darinckx die ijselijke woorden uitspreekt, slingeren Anna-Bella's armen zich om zijn hals, en hare tranen bevochtigen zijne wangen. Dat alles bluscht toch het gloeiende van den broederhaat niet. Straks heeft hij de moeder, nu de verloofde beleedigd!

Jan Darinckx poogt zich te vergeefs uit Anna-Bella's armen los te maken.

‘Ik ben hier gekomen om het geld te brengen, dat moeder mij gevraagd heeft!’ huichelt de ontaarde zoon en broeder.

‘Wij hebben niets, niets van u noodig!’ roept het meisje hem toe. ‘Ga heen, of God weet wat u overkomt. Jan, in 's hemels naam, Jan! maak uwe moeder en mij niet ongelukkig!’

Anna-Bella was de engel des vredes.

‘Ik vergeef het hem!’ stamelt de werkman, en nu zakt hij op een stoel neêr, laat het hoofd tusschen de twee handen vallen en tranen stroomen hem overvloedig uit de oogen.

Doe wel aan die u haten! Maar zoo denkt er de kleine Dooc niet over, want nu Tony ter halverwege den trap is afgedaald, krijgt hij eensklaps eene storting van ruim een halven emmer water op het hoofd, die hem, weinig evangelisch, door den kleinen deugniet wordt toegediend. Dat zal echter een grooter uitwerksel gehad hebben, dan dat *absolvo* van broêr Jan.

XI. De man met den pluimbos.

't Is heerlijk rustig in het studeervertrek van baron van Dormael. De vensters zijn geopend. De zon schijnt vroolijk in den frisschen hof; de bloemen hebben hier en

daar nog een frisschen dauwdrop op hare bladen, die er door de gonzende bieën wordt afgeschud. Na het gonzen, dan het krakende omslaan van het blad eens boeks, het afgemeten hm, hm! ofwel het toeknippen van de snuifdoos des barons, is alles wat men hoort.

De baron zit in zijn leuningstoel en leest *De Lof der Sotheyt* van Erasmus; doch welk de indruk is die de lezing van dit boek op den baron maakt, laat zich op zijn gelaat juist niet zien.

Men tikt zacht op de deur; op 't zelfde oogenblik wordt deze geopend en het grijze hoofd van den mageren livreiknecht komt vooruit.

‘Geen belet, mijnheer de baron?’

‘Kom binnen, Peter.’

Peter is gewapend met een pluimbos, dat vreeselijke wapen, hetwelk voor den baron, ten minste in zijne bibliotheek, telkenmale het uiterlijk krijgt van een dronken en moedwilligen soldaat in eene overwonnen stad. Die pluimbos scheurt immers het schilderachtige kleed, dat het stof op de pleisterbeelden heeft geweven; hij breekt hier een teen, daar een vinger; hij kwetst de neuzen-collectie - die kostbare collectie, welke gansch de fortuin van zijn hoog-politiek broeder vertegenwoordigt.

De baron wilde de stofferij in zijn kabinet ontwijken en ving altijd in dat geval een praatje aan - hetgeen ten gevolge had dat Peter, dien hij wel eens Peter-de-Groote noemde, het vertrek verliet zooals hij er in gekomen was - altijd in de overtuiging dat hij wezenlijk het stof had afgenomen.

‘Is mijnheer Franck, gedurende mijne afwezigheid gekomen, Peter?’

‘Dat is te zeggen, mijnheer de baron, tweemaal.’

‘En wat hebt gij gezegd, om mijne niet-ontvangst ten mijnent te rechtvaardigen?’

‘Dat is te zeggen, niets!’ en Peter steekt, na den

baron, de twee vingers in diens gouden snuifdoos, waarna een verschrikkelijk neuzen-concert tusschen de beide snuivers aanvangt.

Peter niest.

‘God zegene u, Peter!’ zegt de baron met het hoofd knikkend.

‘Ik dank u, mijnheer de baron - ik zeide dan,’ gaat Peter voort, den pluimbos onder den arm en in eene magistrale houding, ‘ik zeide hem dan - niets. Dat is te zeggen, dat ik hem toch deed verstaan dat mijnheer afwezig was.’

De baron opent andermaal zijne snuifdoos en achter de vingers van den eigenaar, gaan zeer familjair die van den knecht binnen, zonder dat de baron er echter acht op slaat.

‘Is alles in orde?’ vraagt de edelman, op het oogenblik dat Peter den vreeselijken kwispel uitsteekt om de stofferij te beginnen.

‘O ja, mijnheer de baron. 't Zal in den aanvang nog al moeilijk zijn, om zich aan al dat nieuwe te gewennen - dat is te zeggen....’

‘Gelooft ge dat, Peter?’

Peter slaat andermaal den kwispel onder den arm en herneemt zijne magistrale houding.

‘Dat is te zeggen, mijnheer de baron, nieuwe zinnen, nieuwe wetten. Wij zijn het, zooals het nu gaat, reeds tien of twaalf jaar gewoon....’

‘Ja, dat is waar.’

‘En zie, mij dunkt dat ik een voorgevoel van de verandering heb gehad, toen voor 't eerst mijnheer Franck zich zoo vertrouwelijk in uwen leuningstoel kwam neêrzetten, en vooral toen ik dat andere nieuwe gezelschap ontwaarde.... Dat is te zeggen....’

Mijnheer van Dormael opent nogmaals peinzend de snuifdoos en Peter steekt de vingers vooruit - doch knip! de doos vliegt als boosaardig toe, vóór dat de knecht het

nieskruid bereiken kan. De baron ziet nadenkend voor zich en denkt nu op de woorden, die Peter-de-Groote zooeven gesproken heeft. Het gekwispel langs eenige boeken roept den baron uit zijne mijmering.

‘Er wordt gebeld, Peter,’ zegt de edelman, altijd even kalm, ‘t zal mijnheer Franck zijn; laat hem....’

‘Aan de deur blijven, mijnheer de baron?’

‘Neen, binnen komen.’

En de baron is van Peter en den pluimbos ontslagen; doch in zijn hart heeft hij reeds het voornemen opgevat, zich tegen den wereldschen invloed van dien jongen Max te harnassen; want Peter heeft daar, volgens zijne meening, eene groote waarheid gezegd.

XII. Max Franck.

Max Franck treedt binnen.

‘Ik moet mij verontschuldigen, mijnheer Franck,’ zegt de edelman, ‘eene afwezigheid van eenige dagen heeft mij belet u ten mijnent te ontvangen.’

‘En is uwe reis naar uw verlangen afgelopen?’

De baron kucht twee of drie malen.

‘Ik dank u!’ antwoordt hij eindelijk droog weg.

‘Een slecht voorteeken!’ dacht Franck, en er speelt een bijna onmerkbaar glimlach om zijne lippen.

‘Ik heb in uwe afwezigheid de door ons besproken zaak vereffend,’ vangt de jongeling aan, terwijl hij op-

staat, aan het open venster treedt en achteloos eene afhangende bloem ontbladert.
‘Mijnheer Drummel....’

‘Drummel?’ onderbreekt de baron peinzend, ‘ik ken dien naam. Is dat dezelfde niet wien mijn broeder voor vele jaren in proces betrok, voor het verdwijnen van zekere diamanten zijner vrouw?’

Mijnheer Max doet een gebaar, ten bewijze dat zulks hem onbekend is. Hij spreekt daarna voort: ‘Mijnheer Drummel heeft mij den schuldbrief, na eenige moeilijkheden afgestaan; de knaap gaat regelmatig ter schole, het huwelijk tusschen den braven werkman en zijne verloofde zal welhaast plaats hebben - en, mijn waarde baron, gansch het huisgezin wenscht zijnen weldoener te kennen en hem dankbaar te zijn.’

De baron snuift en maakt een vreeselijk gedruisch.

‘Mijn beste heer Franck,’ zegt hij met eenigen nadruk, ‘ik wil niet bekend zijn; slechts op voorwaarde dat gij den last der dankbaarheid dragen zoudt, heb ik besloten mijne beurs ten behoeve van die menschen open te stellen.’

‘Uwe reis heeft u niet handelbaarder gemaakt!’ laat Max er fijn lachend op volgen.

De baron licht het hoofd op en ziet den jongeling scherp aan.

‘Integendeel,’ is 't antwoord. ‘In mijn jongen tijd, mijnheer Franck, heerschte er nog kalmte in de natuur en in de menschen....’

‘Omdat ze sliepen,’ denkt Franck.

‘Nu, nu stoomt alles, te water en te land, in eene zoo koortsachtige drift voorwaarts, dat men er duizelig van wordt - en wilt ge wel gelooven, dat men er *toen* beter kwam dan *nu*.’

‘Maar hoeveel kwamen er in 't geheel niet, mijnheer de baron?’

‘En hoeveel breken er onderweg de beenen, mijnheer Franck?’ vraagt de baron en steekt den jongeling zijne

opene snuifdoos toe. ‘Iedereen wil groot en verheven zijn en verder springen dan zijn stok reikt. Men dobbelt ieder dag om, of ineens rijk, of ineens gebrandmerkt te zijn. De pracht verslindt de spaarpenningen en al die welken van de hoogte, waarop zij gekomen waren, neêrtuimelen, wreken zich door onder aan den grondslag der samenleving te knagen om haar te ondermijnen.... Eerzuchtige schrijvers, advocaten zonder zaken, geruïneerde speculanten; de loopjongen der drukkerij, die pas de proef van een dagblad lezen kan, droomen allen van een ministeriëele portefeuille....’

‘Het is waar; maar wij leven in een maatschappelijke crisis, baron,’ antwoordt Max, bijna onverschillig. ‘Drommels! als men het maatschappelijk kaartspel zoo wild dooreen werpt, gelijk men gedurig doet, en dit bij iedere omwenteling, moet men ons den tijd wel geven om de kaarten weêr op te rapen en te zien of ze volledig zijn, alvorens geregeld het piketspel te kunnen voortzetten.’

‘De kaarten zijn vervalscht; gij zult er nooit goed meer meê spelen.’

‘Waarom niet? De kaarten zijn zeer goed; maar er zijn *grieken* in de partij, die ze ten hunnen voordeele mengen, om des te beter valsch te kunnen spelen - en wij, oneindig minder meêgesleept door boosheid dan wel door dwaasheid en kortzichtigheid, wij spelen zoo al een weinig valsch meê zonder het zelf te weten, of als gij wilt zonder het juist te willen.’

De baron trommelt met zijne vijf vingers tegelijk eene stormmarsch, op het deksel zijner gouden snuifdoos, en sist een deuntje tusschen de tanden.

‘Ik beken het, de wereld is op verre na geen paradijs van engelen,’ gaat Max voort, ‘ware dit zoo, dan zou iedereen aan de maatschappelijke rijstap-schotel plaats moeten vinden: nu slokt er een de suiker af, de ander slokt de rest binnen, terwijl de meesten zelfs geen plaats aan

tafel vinden, laat staan dat ze een sleutel bezitten - dien ze des noods nog zouden kunnen missen. Eenigen, de sterksten of de slimsten, zitten aan tafel, en aan de deur vecht en slaat men, en men sterft er van honger. Maar wie heeft die hel gemaakt, tenzij wij zelve, door vervalsching van hart en geest.'

De baron trommelt altijd glimlachend voort.

'Indien wij, ongelukkig zijnde,' zegt Max altijd kalm, 'konden opklimmen tot de wezenlijke oorzaak, we zouden altijd iets vinden - misschien eene nietigheid - welke ons zou bewijzen, dat de kiem van het ongeluk aan ons zelve moet geweten worden. Men werpt een zandkorrel uit; men vindt hem in later jaren als een steenrots terug, die ons dreigt het hoofd te verpletteren - en men beklagt zich, en men vergeet den weggeknipten zandkorrel.'

'Ja, kleinigheden hebben groote gevolgen.'

'Die zandkorrel is, in het gewone leven, niet zelden eene gekwetste eigenliefde, een scherpe lach, een stekelig woord, een stuk geld; het is in het politieke leven eene domme wet of de domme uitlegging daarvan, door een brutalen veldwachter of een kortzichtigen rechter. Regeerders en geregeerden vallen zeven maal daags: deze met opzet, gene gedwongen door de omstandigheden. Dat zijn zeven speldeprikken die ontsteken, zweren en groote en pijnlijke wonden voor de samenleving kunnen worden. Daartoe geeft de crisis waarin wij verkeeren, natuurlijk meer aanleiding dan vroeger - dan wel zekere tijd, als onverbeterlijk geroemd; want het verleden, ontdaan van al het onaangename, is niet zelden schooner dan het tegenwoordige, en bekomt door het prisma der herinnering, de schitterendste kleuren - maar de wereld is altijd eene mengeling van goed en kwaad geweest, en zij zal dit blijven tot het einde der eeuwen.'

'Maar de zedelijke waarde is nu beneden nul gedaald.'

‘Eenzijdig beschouwd, ja; doch tegen-over het kwaad, is er ook eenig goed aan te teekenen. Echter moet ik met u bekennen, dat er, in onze dagen, niet genoeg gedaan wordt ter opbeuring van het zedelijke leven.’

‘Stoffelijkheid, ziedaar de groote beweegkracht in uwe samenleving!’ onderbreekt de baron eenigszins heftig. ‘Stoffelijkheid leidt tot verdierlijking en verdierlijking kan enkel door grof geweld beteugeld worden. Uwe regeerders weten het wel: - kazernen, forten en gevangnissen zijn het kenmerk van uwen tijd.’

‘Alweêr ten gevolge der valsch-spelers, en omdat alle krachten zich niet genoegzaam vereenigen, tot opbeuring van het zedelijke leven, vooral nu het stoffelijke zoo machtig is. Wij zijn den weg eenigszins bijster geworden; wij zoeken, woelen en tasten, en komen telkens uit op bloedige omwentelingen, welke ons, als eens de pestwalm is opgeklaard, niet de door ons gezochte volmaakte samenleving, maar eene smartelijke en verarmde, zien laat. Hart en geest moeten integendeel hervormd en aan eene betere en rechtvaardiger richting onderworpen worden, en eens,’ voegt er Franck glimlachend bij, al was hij zelf overtuigd dat hij nu wat te veel optimist werd, ‘eens zullen de kazernen welke u zoo ergeren, in scholen; vele gevangnissen in weldadige gestichten en fabrieken; de forten, als gij wilt in feestzalen, en de wallen weêr in vruchtbare aardappel- en bloemkool-velden veranderd worden.’

‘Gij zijt een droomer, mijnheer Franck.’

‘Ik tracht een weinig verder te zien, dan de horizon die ons omgeeft, - en het verleden wettigt mijne bewering - en zie, wij zouden reeds in onzen tijd een groot eind wegs afleggen, indien alle welmeenende harten, uit al hunne krachten bijdroegen om het zedelijke leven op te beuren.’

‘En zich niet, gelijk baron van Dormael, achter de vier muren van hun hotel verscholen!’

‘Gij zegt daar zoo al iets, mijnheer de baron.’

‘Gij wilt mij dan, tegen wil en dank, de proef met de wereld opnieuw doen beginnen?’ zegt de baron met een spotachtigen glimlach. ‘De wereld heeft mij van mijne jeugd af bedrogen en het leven verbitterd. Toen ik ter school ging, was ik zoo goed dat ik mijne Latijnsche en Grieksche opstellen aan mijne luie schoolmakers liet afschrijven; mijn rug was de lessenaar van ieder achterbuurman, die liever *penneke-pik* speelde dan zijn *Epitome* van buiten leeren, en ik liet mij daarenboven nog ranselen voor de guitenstreken, die *zij* den meester speelden. Toen ik ouder was en vrienden had, zette ik mijne beurs voor hen open, terwijl zij de hunne zorgvuldig dicht hielden; ik leende mijn beste kleet, en ze vonden dat het hun beter ging dan mij; ik ondertekende welwillend schuldbrieven, en het scheelde niet veel of die heilige justicie zette mij achter de traliën, enkel omdat ik braaf was geweest jegens mijne zoogenaamde vrienden. Ik gaf even gaarne een goudstuk als een cent aan een armen duivel, en men zeide - die goede wereld! - dat ik gek was en men mij onder curateele moest stellen. Ik wilde trouwen, maar ik had eens het ongeluk aan mijne verloofde te zeggen, dat hare vriendin een overschoonen Romeinschen neus had, en ik bekwaam was om dwaasheden te begaan voor een schoonen Romeinschen neus, zonder nu juist in de collectie-drift van mijn broeder te deelen - en *zij*, zij had, rampzalig genoeg! een allerwonderlijksten wipneus, 't geen dan ook eene der redenen was waarom mijn broeder, de beroemde neuzenkundige, haar trouwde. *Haar* scheen het gelijk te zijn, de een of de ander, als zij den titel van barones maar bekwam en men haren wipneus slechts schoon vond. Ik trad later in het politieke leven, en 't was al hansworst wat ik ontmoette: hengelaars naar gunsten, kruis en lint, subsidiën en adelbrieven. En dan - en de baron lacht bitter - ik stichtte eene school voor straatloopers, en 't waren zij die

mij in 1830 kwamen uitplunderen: men had hen overtuigd dat ik hun niet genoeg gegeven had.'

Max Franck glimlacht om het goed humeur van den baron.

'Ik weet wat gij wilt antwoorden,' gaat deze voort; 'dat is altemaal mijne schuld. Welnu, ik heb mij daaraan later niet meer willen schuldig maken; ik hechtte mij aan niets meer, zelfs aan geen hond, aan geen bloem - aan niets dat leefde en vergaan moest. Ik beken, van die overdrijving ben ik eenigszins teruggekomen; maar gij zult den zege niet behalen, mijnheer Max! Gij zult mij niet doen beminnen wat ik voor het minste veracht, en de vijand zal deze vesting niet binnentreden, tenzij over mijne doodkist.'

De deur gaat open en bedeesd ziet een allerliefst bruinlokkig meisje, in keurige kleeding, in het vertrek rond. Zij kan zeventien jaar oud zijn; hare gestalte is rank en boven de middelmatige. Het gelaat is eirond, de wangen zijn zacht gevuld en lichtelijk gepurperd; de neus, fijn geteekend, herinnert het romeinsche profil. Er ligt iets flikkerends en vroolijks in het blauwige en vochtige oog, en de weelderige, opwaarts gestreken haren zijn als een natuurlijke diadeem boven haar welgevormd voorhoofd. Kortom het geheel verraadt eene prachtige, levenslustige jeugd en voorspelt voor lateren leeftijd eene schoone en statige vrouw.

Max Franck, verrast, neemt een eerbiedige houding aan en staart op dat wezen, dat hem aan eene fee, aan eene tooverschijning doet denken, want nooit heeft hij immers de aanwezigheid van een jong vrouwelijk wezen, in het huis des barons kunnen vermoeden.

De baron ook ziet op, glimlacht de ons onbekende toe, en zich tot beiden wendende, zegt hij in het Fransch:

'Lieve nicht, ziehier mijnheer Franck, een huisvriend...,

Mijnheer Franck, mijne nicht, de dochter mijns broers, die den ouden oom voortaan zal gezelschap houden.'

Eene buiging van weêrskanten.

'Verlangt gij iets, lieve?' vraagt de baron.

'Ik zocht Peter, oom,...' en na het uitspreken dier woorden verdween het liefvallige kind weêr, dat in die graftombe van een hotel eene wel wonderlijke figuur maken moest.

'Ik zeide dan,' zoo spreekt de baron voort, 'mijn waardste, dat de vijand deze vesting niet zal binnentreden....'

'Helaas, mijn waardste heer, maak u tot de uiterste verdediging gereed; zoek uit uw oud arsenaal alle mogelijke wapens, argumenten van vier-en-twintig ponders, bijeen; roep Peter-de-Groote zelfs tot uwe hulp; want de vijand is reeds in de vesting.'

'En wie zou hij zijn, mijnheer Franck?'

'Uwe lieve nicht, die ik daar zooeven heb zien verschijnen; jeugd en schoonheid kunnen niet in den engen kring der muren suffen, en gij zult u verheugen met haar, wanneer gij hier alles zult zien verjongen en vervroolijken. 't Is een gevaarlijke vijand, mijn beste van Dormael - en ik heb het reeds bemerkt, zij heeft een overheerlijken romeinschen neus.'

De baron glimlacht ongeloovig en drukt den jongeling hartelijk de hand.

XIII. Mathilda van Dormael aan Henriette de la Venance.

*‘Antwerpen, September 18**.*

Lieve Henriette,

Ik moet een groot - een heel groot blad papier nemen, en ik zal het, wees ervan verzekerd, van voor tot achter vol krabbelen. Och! wat heb ik veel te schrijven en wat zou ik nog veel meer te zeggen hebben! Welk eene verandering, Henriette! Beklaag mij, want uwe Mathilde is inderdaad, zooals gij zeidet, naar het land der ballingschap verhuisd. Heerlijk Touraine, waar ik tien jaren van mijn leven heb doorgebracht, waar ik mijne kinder- en jonge meisjesjaren met u heb gesleten. Hoe dikwijls heb ik in de kostschool, van Antwerpen en van al de flauwe herinneringen van mijn eersten kindertijd gedroomd, hoe dikwijls vond ik het land mijner droomen, oneindig schooner en lachender, dan het uwe met zijne schoone bergen, meren, heldere zon en geurige bloemen - en nu ik eindelijk in die geboortestad ben teruggekeerd, is de ontgoocheling zoo groot, dat ik wel zou willen weenen, indien ik niet overtuigd was dat ik mijne tranen voor iets beters kan bewaren.

Ik wil niet spreken van het verblijf op uws vaders kasteel, na het verlaten der kostschool; dat was het paradijs na het vagevuur van ongeveer tien jaren; de kostschool, met u, zou nu, in vergelijking met Antwerpen, wel voor paradijs kunnen dienen! O, welke lieve herinne-

ringen verbinden zich aan het kasteel! Weet gij nog dat wij te zamen, zoo vroom als nonnekens onder den breedgetakten katalpa-boom zaten te borduren, en niet eens wilden opzien, al reed uw schoone blonde buurman te paard ons dan ook zesmaal voorbij, en hoe wij telkenmale onder den boom terug kwamen, niet voor hem - en toch geloof ik nu, dat het wel degelijk voor hem was, dat wij ons des avonds aan de gonzende muggen kwamen blootstellen! En dan die watertocht, toen hij door het slijkbad in neger hervormd was; en de jacht, toen wij hem zijn wapen tegen een oud verroest geweêr zonder haan, verwisselden, en hem thuis gekomen in plaats van een versch geschoten haas, eenen heerlijk opgevulden voor den dag deden halen! En wat was hij gelukkig toen wij eens zijnen hoed met wilde bloemen omkransten en hem, in herder herschappen, op de tonen van een draai-orgel de menuët deden dansen! Hij was eene speelpop voor ons - maar een goede jongen, en ik had soms wel een oogenblik het voornemen op hem te verlieven, indien mijne Henriette hem niet zoo gedurig had voorgeproken - en dan, indien de woorden van den Vlaamschen jonker - dien van de badplaats, ge weet wel - mij niet een weinig in het oor hadden gesuiseld.

Doch dat alles weet gij reeds, en ik zou beter doen u het een en ander, aangaande mijn nieuwen toestand - over mijn vagevuur - te vertellen. Uw vader, die mij tot Parijs vergezelde waar mijn oom mij moest afhalen, zal u verteld hebben dat deze een man is van den ouden stempel en die, om met zijne denkbeelden overeen te stemmen, nog eene gepoederde pruik met staart zou moeten dragen. Sedert tien jaren heeft mijn oom niets van de wereld gezien - want zijn huis is inderdaad ook eene soort van grafkelder, zoo stil, zoo doodsch is het. Oom had voor vele jaren eene liefde - eene politieke wel te verstaan - en dewijl men hem daarin den voet heeft dwars gezet

heeft hij gedaan zooals ridder Toggenburg, waarvan uwe oude gouvernante altijd vertelde: hij heeft de wereld afgezworen, zijn hotel in kluis veranderd en leeft nu alleen in zijn studeerkamer, altijd met het aangezicht gekeerd naar zijne oude liefde - een vuil geworden marmerbeeld.

Goed, braaf, zachtzinnig en voorkomend - dat is hij en hij spreekt me nooit, gelukkig! van zijne oude liefde. Ik weet die treffende geschiedenis van Peter-de-Groote, niet van den Czaar, zooals wij, op de kostschool, wel eens een bruidegom droomden; maar van onzen huisknecht, die vóór vijftig jaren, tijdens de groote Fransche omwenteling, waarvan uw grootvader altijd spreekt, zijne liefde verklaard heeft aan onze keukenmeid, en die tot den dag van heden het nog altijd wat te vroeg vindt, om eindelijk in het huwelijksbootje te stappen en met haar naar het Land van Belofte te varen.

Ziedaar eene liefde, zoo als men er in onzen tijd geene meer aantreft. Dat is niet alles: geheel het huis van mijn oom is romantisch. Verbeeld u dat er zalen zijn, waar men nooit den voet zet - zalen met heerlijke gobelins behangen, en waar ratten en muizen een Balthasar's festijn houden, met de nog schitterende tapijten aan stuk te knabbelen. In andere kamers vind ik hinkende stoelen, kreupele tafels, vermolmde secretaires; de muren zijn bemaald met herderstafereelen van Daphnis, die met Chloë onder eeuwig groene boomen gezeten, door middel van den doedelzak, zijne liefde vertelt; met tooneelen uit Calypso's eiland, waar gouden appelen groeien, 't geen mij nu zeer goed doet begrijpen, waarom die dame zelve er zoo vreeselijk mager uitziet: zulke onverteerbare appelen! en waarom Mentor haren nymphen-stoet, van onder zijne donkere wenkbrauwen, beloert als een uitgehongerde menschen-eter.

Dat is ook, zooals mijn goedhartige oom zegt, de denkwijze van mijnheer Max Franck - van den eenigen

vriend mijns ooms, den eenigen persoon die tot in zijn studeerkamer doordringt. Ik hoû niet van dien mijnheer Franck - een lang, mager, jong man, met een scherp, hoekig en altijd kalm gezicht, en die niet licht raden laat of hij ernstig is ofwel spot. Wel is hij nederig en eenvoudig - maar ik geloof dat hij innerlijk zeer trotsch is en alles beneden zich acht, en echter heb ik hem nooit een woord hooren zeggen of eene daad zien begaan, waardoor hij zijne overmacht op hetgeen hem omringt wil doen blijken - en toch, Henriette, gevoelt iedereen die overmacht.

Men zegt dat hij zeer geleerd is - maar geleerde menschen zijn dikwijls zoo doodelijk vervelend. Doch in alle geval, hij behandelt mij zeer onverschillig en heeft geen bijzondere oplettendheden voor mij - en toch is hij vol eerbied. Ik had mij niet om hem willen bekommeren; maar zie! dat oud arsenaal van mijn oom, moest in een modern paradijs veranderd worden, en ik vond in dien mijnheer Max Franck een bondgenoot tegen het leger, saëmgesteld uit Peter-de-Groote en de keukemeid, aangevoerd door mijnen oom. De jonge wereld staat tegenover de oude - en in mijne krijgshaftige vervoering roep ik hoerrah! want de verandering vangt aan. Na acht dagen pleitens of liever strijdens, is mijn oom er toe overgegaan mij een nieuwen toilet-spiegel te koopen, nadat mijnheer Max hem overtuigd had, dat de spiegel een deel van mijn aangezicht - ik geloof dat hij op mijnen neus doelde - geweldig scheef en ongeëvenredigd weêrgaf.

Lieve hemel, Henriette, ik weet niet wat ik u altemaal geschreven heb. Mij dunk op dit oogenblik, dat wij weêr te zamen onder den katalpa-boom gezeten zijn en wij onze tongen zoo rusteloos doen ratelen als de kleine kleppermolen, die uw jongste broeder - hoe gaat het met den lieven blonden knaap? - op den heuvel plantte. Mijnheer Max - och, ik weet niet waarom ik mij zooveel met hem

bezig hou! maar ik ben verplicht dit te doen, dewijl ik hier niemand ontmoet dan hem - mijnheer Max is een philanthroop; hij schijnt de toevlucht der rampzaligen te zijn. Zoo houdt hij zich op dit oogenblik druk bezig met een haveloozen jongen, dien hij beweert in een 'baron' en in een groot kunstenaar te herscheppen, en met het schikken van het huwelijk tusschen een armen werkman en een naaisterke, welke echtverbintenis dan ook binnen kort moet plaats hebben. Die goede mijnheer Max! hij zou beter doen voor zichzelf eens beginnen te zorgen.

Ik ook ben in die huwelijkszaak betrokken: de verloofde naait reeds druk voor uwe dienaar; de werkman draait, schaaft en beitelst voor den baron en voor mijnheer Franck; doch wat deze hem besteld heeft, weet ik niet. Ik vroeg hem gisteren lachend, of het wellicht zijne doodkist was - zoo ernstig en diep nadenkend staarde hij voor zich uit. "Ik zou er niet gerust in slapen," antwoordde hij glimlachend "als er boven mijn hoofd gedurig zooveel liefs en geestigs trippelde."

Spotte hij, ofwel.... Om het even, er ligt iets in die woorden....

P.S. Ik heb mijn langen brief eenige oogenblikken onderbroken, om ter kerke te gaan. Henriette ik heb hem gezien - ja gezien, den aanminnigen, galanten en vroolijken jonker, met zijne weelderige haarkrullen en puntigen knevel, hij, die ons een oogenblik gelukkig maakte aan de badplaats - kortom jonker van Dobbelsteen! Hij reed mij te paard voorbij; maar hij heeft mij herkend, gegroet, zelfs de teugels van zijn paard ingetrokken, om mij des te langer te kunnen zien. Ik zal hem zien, hem nogmaals spreken, misschien zal hij mij beminnen! O nu wordt alles: de stad, het huis mijns ooms, de menschen die mij omringen worden mij lief. Omhels voor mij uwe familie, welke mij zoo dierbaar is, schrijf mij

spoedig, Henriette, of uw hartje nog altijd klopt voor den blonden buurman, dien ik hooger wel wat ongenadig behandeld heb, en ook voor uwe u innig liefhebbende

MATHILDE.'

XIV. De lijkbidder Mos.

Ik keer met u, lezer, eenige oogenblikken naar Tony Darenge terug; wij ontmoeten hem op zekeren heerlijken september-avond, op het oogenblik dat hij het huis van mijnheer Bareel-Van Dinter verlaten heeft, waar een talrijk gezelschap van jonge heeren vereenigd is; - maar voor Tony is dat huis te eng, te versmachtend geworden.

Zoo gelukkig als hij vroeger in die woning geweest was, zoo rampzalig is het hem nu daar.

Er waren elegante heeren gekomen en hadden den jongeling bij Marietta als het ware verdrongen; het meisje zelve, dat een uur te voren zoo verliefd scheen te zijn, had in alles bewezen dat zij door die heeren - die in kleeding en manieren zoo verre boven Tony verheven waren - verkoos gevleid te worden.

Tony gevoelt nu al de folteringen der jaloezie; hij haat de vrienden, die zoo licht de zegepraal over hem behaald hebben - neen! hij haat iedereen, gansch de wereld vermengt hij in zijne machteloze vervloeking. Hij haat vooral zijne familie en hare beschermers, en hij begrijpt niet hoe die rijke menschen zich het hoofd kunnen breken met dat gemeene en domme werkvolk.

De maan giet een zilverachtig licht over de wandeling, van waar men het huis van mijnheer Bareel zien kan. Blauwig verheft het zich uit de donkere massa boomen welke het deels omringen. Aan de twee bovenvensters en ook boven de deur is er licht: 't zijn twee vurige oogen en een vurige mond, die den rampzalige, akelig spottend toegrijnzen.

Naast Tony strekt zich een watervlak uit, hetwelk door eene lichte kabbeling bewogen wordt en, wonderlijke speling! iedere rimpel kaatst de ronde schijf der maan terug, hetgeen eene gansche reeks gouden schijven vormt - alsof eene mysterieuse hand, de hand van Satan, daar onder in het water, eene zich steeds hernieuwende reeks blinkende goudstukken vallen laat.

De legende vertelt ons hoe in vroeger tijd de duivel op aarde verscheen om er zielen op te koopen; doch de mode is veranderd. De vorst der hel is thans een rentenierend koopman geworden; hij heeft zijne *commis-voyageurs* - de jenever en het goud, die zijne zaken met een verwonderlijk goed geluk behartigen!

Tony Darenge zet zich op eene bank neêr en de kin in den palm der eene hand latende rusten, staart hij naar de fantastische goudstukken in het water. Hij ziet ze dalen, in de zwarte diepte verdwijnen en zich weêr hernieuwen, zoo dikwijls de wind de watervlakte kabbelen doet.

Geld moet hij hebben; want hij gevoelt maar al te wel dat hij anders nooit de pronkende jongelingen, bij Marietta in de schaduw zal kunnen stellen. Hij benijdt de rijken, vloekt zijne geboorte, welke hem het schandmerk der vernedering op het voorhoofd gedrukt heeft. Goud, al moet er dan ook bloed aan kleven!

Tony siddert een oogenblik - want zie, 't is alsof hij daar, tusschen het loover, een spooksel ziet, dat het aangezicht zijns vaders heeft. De dooden zijn niet altijd dood, zegt men; zij rijzen soms uit hunne rust op en misschien

hebben de misdadige denkbeelden van den zoon, de rust van den eerlijken stoeldraaier gestoord.

Wat maakt Tony dien avond zoo weekhartig? Hij, die anders beweert, dat alle bijgeloovige vrees, hem tijdens zijne kindsheid ingeboezemd, reeds lang is weggedampt - even als de nevelen van den wijn die de hersens bedwelmt, na eenige uren rustens wegdampten! Hij wil dit denkbeeld verzetten; doch het blijft hem bij: 't is een der laatste sprankels van het versmoorde geweten.

De afgebroken tonen van een dronkemans-lied klinken Tony in het oor.

Eene zwarte menschelijke gestalte treedt welhaast te voorschijn in zwart gala met witten halsdoek en eene soort van witten mantel op den arm, waarover kruiselings eene zwarte streep loopt.

De vreemdeling waggelt een oogenblik en zet zich nu op dezelfde bank neêr waarop Tony gezeten is.

‘We zullen een oogenblikje rusten!’ mompelt hij.

Tony beziet den vreemdeling en beeft; er ligt iets spottends, iets sarcastisch in zijn bleek gelaat; iets wonderlijks in die verwaarloosde balkleding, iets onbegrijpelijks in dien witten mantel, met die zwarte kruiselings loopende streep, op den arm - en indien die kerel eensklaps tot Tony zeide: ‘Wilt gij uw ziel verkoopen?’ hij zou denken dat Satan zijne rust verlaten heeft, en in het kleed van een advokaat of een dansmeester voor hem zit.

De vreemde blaast, licht den hoed op en wischt met de mouw het zweet van het voorhoofd.

‘Gij hebt misschien een langen weg afgelegd?’ vraagt Tony, zonder eigenlijk te weten wat hij zeide.

‘Inderdaad!’ is het korte antwoord; en Tony is in zoodanige stemming, dat hij gaarne heen zou gaan. ‘Ik kom van 't kerkhof.’

Dat antwoord klinkt akelig en er kriemelt Tony iets op het hoofd, alsof zijne haren ten berge rijzen; doch eens-

klaps gaat er een licht voor zijn geest op: - hij herkent Mos, de lijkbidder, die in gala-kleed en met een droefheid huichelend gelaat is heen gegaan, maar die onder weg zooveel slokjes had gedronken dat het verdriet ten eenemale was weggespoeld.

‘Wien hebt gij er zoo laat doen onder stoppen?’ vraagt nu Tony meer gerust gesteld.

‘Bah! een kind van een paar maanden!’ zegt Mos onverschillig en spuwt op den grond.

‘Gij komt recht vroolijk van dien droeven plicht terug?’

‘Bah! denkt ge dat zoo iets mij aan het hart komt. Ik zou er de menschen wel levend kunnen instoppen, als er *dat* maar van komt!’ - en bij het woordje *dat* schuift hij den duim over den wijsvinger, om het geld-tellen te verbeelden. ‘Geld is de ziel van alles.’

‘Dat is waar.’

‘Wat is de wereld?’ gaat Mos met het cynismus zelfs in den toon der stem voort. ‘Wat anders dan een samenzijn, waarin de eene mensch de echel is van den andere. De behendigste en stoutste haalt het meeste binnen! De eene zuigt bloed uit de levenden, de andere uit de dooden. Toen de cholera in onze stad heerschte, was het een heerlijke tijd voor ons.’

‘En indien die ziekte u zelf eens hadde aangetast?’

‘Bah! als 't op is, zegt men, is het koken gedaan! Dan komen op hunne beurt mijne confraters en zij kloppen de mijnen zooveel centen uit de beugeltesch als zij kunnen. Ik ben zeker dat ze geen halven cent uit oud confraterschap zullen laten vallen: nu, om 't even, ik zou het ook niet doen!’ en de ruwe kerel lacht, want hij meent daar iets zeer aardigs gezegd te hebben.

Mos haalt eene flesch te voorschijn, waaruit een sterke jeneverreuk opstijgt, klokt een paar malen en reikt de flesch aan Tony; deze weigert. Mos slaat er den stop weêr op en gaat voort:

‘Gij zijt nog jong, mijnheer; de oude Mos wil u een goeden raad geven, die geld waard is. Neem niets ter hand dat geen klinkende munt geeft. Sommige woelen hier voor roem en eer, hangen den eerlijken mensch uit en loopen met hunne teenen door de schoenen, terwijl anderen die minder gevoelig en nauwgezet zijn, door hen rijk worden, en als Pietje-de-Dood hen eindelijk weghaalt en ze ginder op het kerkhof geborgen zijn, graast een jaar later de geit van den doodgraver op hun graf, en die wordt er rond en vet.’

Tony lacht.

‘Toen ik jong was, droomde ik van al wat schoon was. Ik was bij meester Klincko ter school geweest en maakte gedichten aan de maan en aan de bloemen; ik hoopte een groot man, dat wil zeggen, een armen duivel te worden. Mijn vader was echter een praktisch man; hij klopte er gelukkig ieder rijmwoord uit en bestemde mij, om hem als lijkbidder op te volgen. Toen ik bang van de dood was, wreef hij mij een paar malen met mijn neus over het rimpelige vel van eene oude woekeraarster, leerde mij hoe ik een bedroefd gezicht trekken moest - en ik zelf, want ik ben wel zeker eene uitzondering op al de lijkbidders - ik leerde zelve, hoe ik na de begrafenis een flikker kon slaan in de danszaal, zonder mij al te veel aan opspraak bloot te stellen. Ik ben er een welgesteld man meê geworden. Mijne zonen vinden het ambt niet deftig genoeg meer, hoewel de oude Mos zijne schaapjes daardoor op het droog heeft gekregen; zij zoeken een anderen weg en zullen andere levende volbloedigen vinden om ze af te tappen.’

‘Gij zijt een groot wijsgeer, Mos.’

‘Tracht te doen zooals ik, jonge heer; bekommer u niet te veel om 't geen men geweten noemt, want dan blijft ge zeker gansch uw leven door een armen drommel. Sommige neuswijzen zullen u den steen wel willen toe-

werpen, maar de massa aanbidt het gouden kalf en zal u vereeren en ontzien. Binnen kort verlaat ik mijne zaken en ga, even buiten de stad, *rentenieren*; men benoemt mij tot lid van commissiën tot verbetering der losgelaten gevangenen, tot uitroeing der bedelarij en dronkenschap, tot inrichten van begrafenis-fondsen - en Mos wordt nog eens lid van den gemeenteraad gekozen, in welken hij tijd zal hebben om te rusten, te slapen en op de eeuwigheid te denken.'

Mos is een monster voor u, voor mij, lezer; voor Tony was hij een engel!

Lang is die cynieke mensch reeds verdwenen, eer Tony opstaat en zegt:

'Laat ons gaan, Mos heeft gelijk.'

XV. Drummel de duitendief.

Tony Darenge gaat de stadspoort binnen, bereikt weldra eene eenzame straat en houdt voor een oud huis, waar beneden de vensters nog door zware traliën tegen elken ongenoodigden indringer beschut zijn, stil. De deur heeft nog een ijzeren *kijkuit* en is ruimschoots met verroeste nagelkoppen beslagen.

Tony trekt aan eene afhangende koord, want de ijzeren beltrekker is sinds lang verdwenen en niet meer hersteld; de bel binnen is blijkbaar gescheurd, want zij geeft evenveel klank alsof men op een ijzeren pot slaan zou.

Het geritsel binnen verwittigt Tony, dat men zich eerst vergewist wie zoo laat nog belt.

‘Wat wilt gij?’ vraagt eene stem van binnen.

‘Ik moet mijnheer Drummel spreken.’

‘t Is te laat, kom morgen weêr.’

‘Onmogelijk, 't zou ten zijnen nadeele zijn.’

‘Wie zijt gij?’

‘Ik kom van wege mijnheer Bareel-Van Dinter.’

‘Wel zeker?’

‘Drommels!’ mompelt Tony ongeduldig.

De persoon, met wie Darenge gesproken heeft, verwijdert zich; eene poos daarna opent men, en in het heldere schijnsel der maan ziet hij eene lange vrouw, mager als een geraamte en slordig gekleed. Na de deur weêr zorgvuldig gesloten te hebben, leidt de akelige portierster den jongeling door een donkeren gang, hem vriendschappelijk aanbevelende, ‘van den hals niet te breken’ over het houtwerk en de steenhoopen, die er opgestapeld liggen.

Aan het einde van den gang pinkt uit de huiskamer een flauw lichtje - een klein olielampke, waarbij een oud manneken, in een boek met vuilen perkamenten omslag - 't was het Oud Testament - zit te lezen. In dat vrome boek las hij niet toen er gebeld werd; de woekeraar was integendeel op dat oogenblik aan 't cijferen en bezig met fondsen te tellen; maar hij had alles haastig weggestopt en het vrome boek genomen en opengeslagen.

Drummel is mager, grauw van haren, rimpelig van gezicht; zijn neus schijnt zijne kin te willen kussen; zijne oogen moeten nog helder zijn, want hij leest zonder bril: wij kunnen er ons echter niet van overtuigen, dewijl een groote groene klep met een koordje achter de ooren vastgemaakt, die spiegels der ziel beschaduwet. Zijn grijze jas ziet er zoo arm uit als de meubels welke hem omringen.

Nu Tony Darenge binnen treedt ziet het manneke, onder zijne groene klep, naar hem op en hij herkent inderdaad den klerk van mijnheer Bareel-Van Dinter.

‘Wat genoeg u te zien, mijnheer! Zet u; ik was een oogenblik in de lezing van dit heilig boek verzwonden. Wat verlangt mijnheer Bareel?’

‘Mijnheer Drummel, rechtuit gezegd, ik kom niet voor hem; ik kom voor mij zelven.’

De oude ziet den jongeling onrustig aan.

‘Ik zal maar met de deur in huis vallen, mijnheer Drummel; ik heb geld noodig.’

‘Geld!’ roept het manneke en springt overeind als steekt hem eensklaps eene slang. ‘Mijnheer komt ge hier 's avonds ingedrongen met slechte inzichten? Kaat, zwarte tooverheks, waar blijft ge? Leid mijnheer buiten!’

De akelige portierster verschijnt plotseling in de open deur, met een ontzaglijken bessemstok gewapend.

‘Een weinig geduld, mijnheer Drummel,’ zegt Tony, ‘wij zijn eerlijke menschen, en ik kom u een eerlijken voorslag doen om te zamen een stuivertje te winnen.’

‘Ho, ho, hu, hu! Maar mijnheer, ik heb geen geld.’

‘Ik weet het wel,’ antwoordt Tony met een fijnen spotlach, ‘en ik vraag u verschooning dat ik zoo baldadig mijn verlangen deed kennen.’

‘Gij zoudt iemand den doodschrik op het lijf jagen, mijnheer!’ zegt Drummel verwijtend, terwijl hij zich weêr neêrzet en teeken doet aan de schildwacht om te verdwijnen.

‘Luister!’ en Tony spreekt nu fluisterend, en Drummel steekt allengs al verder het bovenlijf over de tafel heen, en houdt de open hand aan het oor opdat hem niets ontgaan moge.

Nu staat het oude manneke op om de deur te sluiten, en weêr gezeten zegt hij:

‘Gij zegt dat er zeven honderd franks te winnen zijn.’

‘Neen, ik zeg dat ik een schuldbrief van zeven honderd franks te koop weet, dien gij misschien voor twee honderd kunt inkoopen, en waarvan u de volle som zal uitbetaald worden. Dat is vijf honderd franks zuivere winst; drie honderd voor u, twee honderd voor mij.’

‘Ik begrijp u niet.’

‘De rekening is toch klaar als de zon.’

‘En waar is die kleine winst te verwezenlijken; want men moet toch wel iets doen voor het dagelijksche brood?’

‘Ho, ho! mijnheer Drummel, ik verkoop mijn geheim zoo licht niet! ... Dan heb ik een tweede geheim: wat zoudt gij zeggen, als ik u eene portefeuille met oude papieren in de hand speelde, die bewijzen dat een der grootste fortuinen van de stad in onwettige handen is? En zoudt gij niet denken dat het eene winstgevende zaak - en daarbij eene eerlijke zaak - zijn zou, indien wij ons daarmee bezig hielded, om den Cesar te doen geven wat des Cesars is.’

‘Inderdaad, een edel, een christelijk werk!’

‘En vooral voordeelig!’

‘Gij ziet er als een goede jongen uit; ook heeft mijnheer Bareel-Van Dinter mij reeds dikwijls over u gesproken; ja, ja, gunstig over u gesproken! En zie, maar dat blijft ons geheim, hij heeft inzichten met u... mejuffer Marietta... een lief kind... en splint....’

De zwarte tooverheks met haren bessemstok, komt even door de spleet der deur piepen.

‘Kaat, ik heb uw gezelschap niet noodig!’ zegt Drummel barsch, en de aangesprokene die de rol van bulhond schijnt te spelen, verdwijnt.

‘En, mijn beste jonge heer, waar is die portefeuille?’ vraagt de woekeraar.

‘Ho, ho! mijnheer Drummel, gij stoomt als een locomotief vooruit. Eerst de eerste en dan de tweede zaak.

Vooreerst geeft gij mij tweehonderd frank, en ik doe u den bezitter van den schuldbrief kennen.'

'Lieve hemel! maar ik bezit ze niet. Luister, zeg mij uw geheim en ik ben in staat om uw patroon te dwingen, u tot schoonzoon te nemen; 't was eene heerlijke zaak!'

'Daarover later; thans moet er klinkende specie zijn.'

'Maar ik herhaal u, dat ik voor het oogenblik geen vijffrankstuk in bezit heb.'

'Dat weet ik beter.'

'En - waar zou de waarborg zijn?'

'Als ik een enkel woord spreek, zult gij volkomen overtuigd zijn, dat die onfeilbaar is.'

Drummel zit te peinzen en den jongeling scherp aanziende, schudt hij spottend het hoofd.

'Dan wend ik mij tot een ander!' en Tony staat op.

'Wat zijt gij driftig!' zegt Drummel op zijne beurt.

'Luister, hebt gij dezer dagen niet een schuldbrief aan een rijk heer verkocht en die u mild kapitaal en intrest betaalde? Ja, ja, 't is zoo; ik weet alles: het was eene schuldbekentenis ten laste van zekeren stoeldraaier.'

'Nu, ja,' zegt Drummel en kwam weêr nieuwsgierig met het bovenlijf over de tafel.

'Welnu, die rijke heer....'

'Ik heb te vergeefs zijn naam gevraagd.'

'Ik ken hem; die rijke heer is op dit oogenblik genegen om alle schulden voor die familie af te doen' - de schurk wist er niets van - 'en ik weet, zooals ik u zeide, nog eene laatste schuldbekentenis van zeven honderd frank zitten, die de eigenaar sedert lang als scheurpapier aanziet.'

'Wat ge daar zegt verdient nadenken. Inderdaad.... En gij vraagt? ...'

'Een deel der winst die ik op vijfhonderd frank schat; twee honderd frank.'

'Ho, ho! hu, hu! dat is te veel - veel te veel.'

‘Geen duit minder; daarbij eisch ik honderd frank onmiddellijk te betalen.’

‘Nooit - dat nooit. Kaat, leid mijnheer buiten?’ doch ditmaal verschijnt de gewapende macht niet, alsof zij begrijpt dat het bevel niet gemeend is.

‘Nu, vaarwel dan,’ en Tony doet andermaal eene beweging om heen te gaan.

‘Wat verzekering geeft gij, dat de schuldbekentenis bestaat?’

‘Ik kan ze u toonen.’

Drummel aarzelt nog.

‘Kom morgen vroeg eens weêr, mijn lieve jonge heer?’ smeekt het manneke vleiend. ‘Ge weet, mejuffer Marietta....’

‘Neen, de zaak moet heden avond afgedaan worden!’ onderbreekt Tony - en dat wordt zóó nadrukkelijk gezegd dat, na tweemaal te zijn teruggekeerd, om nog eenige inlichtingen te bekomen, Drummel met een vuil, zwart en versleten bankpapier in de hand terug komt: hij heeft gewis het meest versletene van allen gezocht! 't Kost nog veel eer hij het billet geven kan; 't wordt nog dikwijls teruggetrokken en weêr toegestoken; er wordt nog herhaalde malen gezocht, beroep gedaan op Tony's eerlijkheid; er wordt gesmeekt, dat hij toch een oud, arm man niet mag bedriegen en ruïneeren - maar eindelijk, nu Tony het papier grijpen kan en zich overtuigd heeft, dat het wel degelijk gangbare munt is, haalt hij de schuldbekentenis uit den zak, die hij aan den lessenaar zijns meesters, voor dien avond ontvreemd heeft.

‘Ho, ho! hu, hu! mijnheer Bareel-Van Dinter!’ zegt Drummel, eenigszins licht in de zaak ziende. ‘En de goedwillige kooper?’

‘Mijnheer Max Franck, de vriend van baron van Dormael.’

Drummel is overtuigd dat de winst zeker is; hij wrijft

zich de handen - maar het rouwt hem toch dat lieve, kostbare bankbiljet zoo loszinnig, zoo onvoorzichtig gegeven te hebben.

‘En de portefeuille?’ vraagt Drummel in den donkeren gang.

‘Daarover later!’ is het antwoord. ‘Ga, koop morgen den schuldbrief, doch laat mij den tijd het papier weêr op zijne plaats te leggen, waar ik het dezen morgen gevonden heb.’

Tony is op straat.

Drummel staat in den donkeren gang te suffen en over het gebeurde na te denken: - hij begrijpt niet hoe hij zoo weekhartig, zoo goedzakkig geweest is, het geld vooraf ter hand te stellen. Hij is een oogenblik boos op zwarte Kaat, omdat zij den indringer niet aan de deur heeft gezet, toen hij zulks nadrukkelijk bevolen had; hij wenscht dat die jonge schurk in den gang den hals gebroken had, dewijl hij nu toch het geheim kent. Welk een slapelooze nacht gaat hij tegemoet! Maar ha! daar valt hem iets in: wanneer die jongeling hem bedrogen heeft, zal hij zich wreken, wreken door hem bij mijnheer Bareel-Van Dinter aan te klagen.

En Tony?

Zie, daar snelt hij in de straat voort, met den bloedprijs, den Judas-penning voor welken hij zijne oude moeder verkocht heeft, in den zak. Hij heeft zelfs de hoop niet dat mijnheer Max die zware schuldbekentenis zal afkopen: - neen, hij wil ze doen overgaan in de handen van Drummel - want hij weet wel, die Drummel is de geest des kwaads, de bloedzuiger der armen!

‘Mos heeft gelijk,’ mompelt Tony opgeruimd, en hij drukt het eerloos verkregen bankpapier dat in zijn zijzak steekt, innig tegen het hart.

XVI. Kluchtspelers.

't Is een heerlijke September-namiddag. De familie Bareel is in de woonkamer vergaderd, waarvan de vensters, die op den tuin uitzicht geven, openstaan.

De huisheer zit in een leuningstoel nabij de tafel en laat de voeten, in met groote rozen bestikte pantoffels besloten, op een niet minder kleurig voetbankske, rusten. Mijnheer Bareel rookt den geurigen Varinas uit eene lange pijp. Mevrouw Bareel, in een zachten armstoel gezeten, doet eenig handwerk en luistert naar de nu eens slepende, dan eens dartele fantasiën, welke hare Marietta op het thema van *La Folle* maakt.

Naast de piano staat Tony Darenge, in eene houding welke aan die van een modeplaatje doet denken, en telkens als Marietta ophoudt met spelen, heeft hij een volzin op de lippen - een compliment, voor hetwelk hij zich onder het spelen het hoofd afbeult. Meestal was het dan ook eene zinsneê uit dezen of genen roman opgeraapt.

De stoeldraaiers-zoon heeft veel gezien, veel gehoord en veel aangeleerd; maar de jongen van de Vest dringt wel eens door dit alles heen. Gelukkig verkeert hij in den kring eener halve beschaving, waar de schakeering tusschen het ware en het valsche niet altijd wordt opgemerkt. Zelfs mejuffer Marietta heeft oogenblikken, dat zij den toegezwaiden wierook - al is hij dan ook niet van de fijnste soort - welbehaaglijk opsnuift, terwijl op andere oogenblikken haar spottende lach den armen Tony bloedrood worden doet.

Dezen avond vooral is Marietta teeder, gevoelig, hoogst sentimenteel. Ze speelt zoo *amoroso* op de piano; ze zingt heel het repertorium van flauwiteiten der hedendaagsche romancen-fabriek, waarin men zich, onder het hartverscheurend *Oh, ah! hélas - oh, ah! souffrir; mourir*, aanstelt als werd men door de liefde letterlijk geradbraakt - en ons doet denken, dat de kleine Cupido geen klein mollig kind meer is; maar een grooten, zwaren, rossen beul is geworden, met al de foltertuigen der Inquisitie gewapend.

Eene poos te voren had men in den tuin gewandeld en de zoo dichtertlijk gestemde Marietta, had droomend stil gestaan, voor... de laatste roos - en ze had gezocht; ze had de kwijnende oogen opgeslagen en nogmaals gezocht, toen ze eenige dorre blaëren langs den grond dwarrelen zag; ze had tot driemaal toe gezocht, toen ze zag hoe de lieve Septemberzou de slaapmuts over de oogen trok en onder de dekens van het Westen wegdook. Tony was zeer ontsteld toen Marietta het uiterste wit harer oogen liet zien - en zeide: 'Dat ze sterven wilde, en zacht rusten in den schoot der aarde!'

Opgepast, als de jonge meisjes zuchten, weenen, het wit harer oogen laten zien en verklaren haar oogslag uit den dienst des levens te zullen geven!

Tony had het oogenblik zóó gunstig gevonden, dat er hem een woord van 'vurige liefde' ontsnapt was, en de fantastische Marietta had hem droef - maar o zoo droef! - geantwoord:

'Later, vriend, later!'

Ze had met den sukkelaar gespeeld, bij gebrek aan iets anders; want den jongeling ontsnappende, alsof zij een al te weekhartig oogenblik vreesde, snelde zij heen en zakte schaterlachend in de keuken op een stoel neêr.

XVII. Twee aartsdeugnieten.

Nu, zeide ik, is men in het salon; de schemering is gevallen.

Er wordt gebeld: men dient mijnheer Drummel aan; Tony Darengé wendt zich om, want hij voelt zijn hoofd gloeiend worden. Mijnheer Bareel is ook eenigszins onthutst, doch zegt met vaste stem:

‘Geleid mijnheer Drummel in mijn kabinet, en geef licht.’

In het kabinet brandt nu eene met eene fraaie scherm bedekte lamp; zij spreidt een helder licht over het roode tafelkleed en eene zachte schemering in het vertrekje, dat ons toelaat de wezenstrekken van mijnheer Drummel gâ te slaan.

Mijnheer Drummel is, zooals ik reeds zeide, een oud mager manneke, wiens kin en neus elkander vriendschappelijk schijnen te willen naderen; lange wenkbrauwen overschaduwen de scherpe oogen en als de lachspieren in beweging komen - 't geen zelden gebeurt - overdekt zich heel het gelaat met duizenden rimpels en het manneke krijgt iets van een sater. Zijne kleeding is armoedig; de zwarte jas is kaal, zijn linnen niet hagelwit, zijn bolhoed niet vrij te spreken van smerig te zijn. Valt het oog op de hand, die de witte beenen kruk van den wandelstok omvat, dan denkt men aan den klauw van een roofvogel.

Nu mijnheer Bareel binnentreedt, groet het manneke kort en koel, den langen, deftigen man, wiens beenderig maar regelmatig wezen, vriendelijke glimlach, zorgvolle

kleeding, sneeuwwitte halsdas iets innemends hebben. Er staat niets zoo deftig, er is niets eerbiedwaardiger en indrukwekkender dan een professorale witte halsdas: - zonder welken men geen ernstig en geleerd uitzicht heeft, en ik raad dat versiersel eenigen mijner vrienden aan, als een zeker middel om door hunne tijdgenooten in het boek der onsterfelijkheid aangeteekend te worden.

‘Wat geeft mij het *genoegen* u te zien, mijnheer Drummel?’

‘Mijn bezoek kan u zoo vreemd niet zijn, mijn beste heer Bareel, indien u edele zich wil herinneren, dat het juist heden de betaaldag is van de door u gecontracteerde leening.’

‘Ik weet het.’

‘Ik heb dat ook van uwe bekende en door iedereen geroemde stiptheid verwacht, mijnheer Bareel, en heb ook bij voorbaat den kwijtbrief gereed gemaakt’ - en bij die woorden haalt de woekeraar een stukje papier voor den dag, dat hij, gewis uit spaarzaamheid, zoo klein mogelijk heeft gemaakt.

Mijnheer Bareel steekt de hand uit en neemt het papier aan den eenen kant vast, hetgeen Drummel niet schijnt op te merken, dewijl hij het insgelijks aan den anderen hoek vasthoudt.

‘Als 't u belieft, mijnheer Drummel!’ zegt de lange man en zijn gelaat neemt een lachje aan, dat vertrouwen moest inboezemen.

‘Uwe handteekening ontbreekt?’

‘Gelief de som te tellen, mijnheer Bareel, en u zult wel zoo vriendelijk zijn mij tevens een droppeltje inkt en een stuk pen te leenen.’

‘Het schijnt dat gij wantrouwen koestert?’ zegt de wisselaar eenigszins geraakt.

‘Driehonderd frank, mijnheer Bareel!’ laat er Drummel op volgen, ‘driehonderd frank intrest, en dan het kapitaal.’

Mijnheer Bareel werpt het papier achteloos op tafel, staat op en wandelt door het kabinet.

‘Zes duizend frank tegen vijf ten honderd - dat maakt juist de ronde som van drie honderd frank.’

‘In een half jaar; eigenlijk tien ten honderd!’ mompelt Bareel met verachting, ‘dat is woeker.’

‘Ho, ho! hu, hu! Gij hebt het immers zoo gewild, mijnheer Bareel? Heb ik er u toe gedwongen mijn geld te nemen? Is de overeenkomst niet stipt in den regel uitgevoerd?’

De wisselaar mompelt iets, dat op ‘bloedzuiger’ gelijkt.

‘Omdat ik u, nu zes maanden geleden, van den ondergang gered heb! Ik waagde voor eene armzalige som van drie honderd frank, eene kleine fortuin - ja, ja, eene kleine fortuin; want gij stondt destijds op 't springen, mijnheer Bareel.’

‘Gij zijt een *weladig* en *menschlievend* man, mijnheer Drummel!’

Drummel maakt een grimas, dat zijn aangezicht met duizenden rimpels overdekt.

‘Welnu, onderteeken den kwijtbrief,’ en Bareel werpt den woekeraar eene pen toe en schuift een inktkoker nader; maar Drummel beweegt zich niet. Na een oogenblik zijne tegenpartij scherp in het aangezicht gestaard te hebben, zegt het manneke sarcastisch:

‘Twee joden weten wat een bril kost.’

‘Gij zet mij, hoop ik, toch niet op dezelfde lijn waarop gij staat?’

‘Denkt mijnheer Bareel beter te zijn dan mijnheer Drummel? ... Gij hebt een eerlijk uitzicht, dat is waar, doch.... Och, waarom moeten wij elkander leeren kennen? Gij doet uwe, ik doe mijn kleine zaken; het publiek is een oranje-appel dien men uitperst, en iedereen tracht zooveel van het sap te hebben als mogelijk is; maar wij

toch kennen elkander te goed, om elkander het sap te ontstelen.’

Mijnheer Bareel zwijgt.

‘Ook het handteeken wordt onnoodig,’ zegt hij eindelijk, ‘ik herinner mij dat ik u niet betalen kan.’

‘Ho, ho! hu, hu! Niet betalen? Dat spijt me, dan zal ik de schuldvordering....’

‘Dat zult gij niet, of ik zal u ontmaskeren voor de wereld en gij weet wel, dat gij genoeg gewoekerd hebt om een voortreffelijk brandmerk verdiend te hebben.’

Drummel's oogen tintelen; hij weet wel, dat hij met eenen duivel, onder een eerlijk uiterlijk, te worstelen heeft.

‘Op welke voorwaarde?’ zegt Drummel.

‘Verdubbel de som.’

‘Wat denkt mijnheer Bareel wel!’

‘Op zes maanden.’

‘Met verhooging van vijf ten honderd en afdoening van den nu verlopen intrest.’

‘Ik stem toe.’

Die gewillige toestemming verontrust Drummel; hij vreest dat zijne tegenpartij hem een verraderlijken strik spant.

‘En met....’

‘Nog al?’

‘Met waarborg der diamanten van mevrouw.’

Bareel staat stil, kruist de armen op de borst, ziet Drummel scherp in de oogen, nijpt de lippen vast opeen en schudt langzaam het hoofd.

‘Ik wenschte u nooit gekend te hebben, Drummel!’ zegt mijnheer Bareel, zijne wandeling hervattende.

‘Het zou mij integendeel spijten u niet gekend te hebben.’

‘Ja, omdat gij mij dan niet hadt kunnen pluimen en plukken!’

‘Neen, omdat ik dan niet in de gelegenheid zou geweest zijn u dienst te bewijzen, mijnheer Bareel.’

‘Schurk!’

‘Eerlijk man!’ zegt Drummel glimlachend.

‘Kom, Drummel, geene haarklieverijen; wij zullen elkander wellicht binnen kort nog noodig hebben: laat ons de zaak als geregeld aanzien, zonder mijne vrouw van hare kleinooden te berooven.’

Drummel schudt het hoofd.

‘We zullen de diamanten laten schatten!’ zegt het manneke hardnekkig.

‘Denkt ge dan dat mevrouw geslepen glas draagt?’

‘Wie zou zoo iets durven denken! Maar ik ben een zoo slecht kenner, en ik mag toch wel eenigen waarborg voor mijn kapitaal hebben, aangezien de stukken in mijn bezit, na de verhooging der som, niet meer voldoende zijn.’

‘Gij een slecht kenner, mijnheer Drummel en gij hebt, als ik mij niet vergis, eenige jaren vroeger zelfs eens op zekere bank gezeten, voor het weggoochelen van een paar steenen, uit het halssieraad van de barones van Dormael.’

‘Ik bewonder uw geheugen, mijnheer Bareel; doch waar ik gezeten heb, onschuldig, daar kunnen anderen komen, die, zooals men elkander toefluistert, met de metallieken van zekere personen speculeeren en die op geen vrijspraak zouden kunnen hopen. Ik spreek niet van u, dat begrijpt ge, mijnheer Bareel.’

Bareel is bleek geworden; zijne lippen trillen, zijn hart jaagt onstuimig; hij ademt naar lucht en wil verlost zijn van het walgelijke schepsel dat voor hem staat; hij stemt in alles toe.

‘Dus,’ recapituleert Drummel, ‘dus verlenging met tien ten honderd voor het volgende half jaar en nu - nu den verloopentrest.’

‘Ik heb geen geld beschikbaar.’

‘Geen arme drie honderd frank!’

‘Ziedaar eene schuldbekentenis van 700 frank, welke mij dezen morgen in handen viel; dat is meer dan de helft winst’ - en mijnheer Bareel werpt Drummel den bekenden schuldbrief toe.

Drummel neemt het geel geworden papier langzaam en onverschillig op: ‘Darinckx,’ mompelt hij, ‘de stoeldraaier op de Vest? Dat is geen duit waard.’

‘Voor mij niet, neen! die mij, voor mijn goeden naam, niet kan blootstellen aan haarklieverijen met eene arme familie; maar voor u, is dat wat anders.’

‘Het huis is zesdubbel gehypothekeerd.’

‘Gij zult er de ronde som wel weten uit te halen, mijnheer Drummel; gij kunt goud uit keisteenen trekken.’

Drummel laat het papier op tafel vallen en schudt het hoofd.

‘Ik zal dien schuldbrief voor honderd frank nemen, en de kans wagen,’ zegt hij.

‘Spotter!’ en mijnheer Bareel schuift papier, pen en inkt nader, om den door hem middelerwijl geschreven kwijtbrief voor den verschuldigten intrest te doen onderteekenen.

‘Ik ben inderdaad veel te goed,’ zegt Drummel; gij handelt met mij naar goedvinden,’ en na de kwitantie gelezen en herlezen te hebben, zet hij de pen op het papier. Hij licht ze echter andermaal op, en zegt: ‘Maar indien er niets van dien schuldbrief komt, zullen wij de zaak als eerlijke vrienden ook als afgedaan beschouwen, niet waar, mijn beste heer Bareel.’

Bareel knikt met het hoofd,

‘Heel zeker?’

‘Zonder den minsten twijfel.’

‘Die niet waagt die niet wint!’ zucht Drummel, teekent, en de papieren worden verwisseld.

Die twee menschen hebben een diepen haat voor elkander in de ziel.

‘Uw ootmoedige dienaar, mijnheer Bareel!’ zegt Drummel met eene diepe buiging en zijn hoed in de hand, nu de knecht hem uitlaat.

‘Tot weêrziens, mijnheer Drummel!’ is het vriendelijk antwoord.

‘Mag ik u verzoeken mijne groeten over te brengen aan mevrouw Bareel en hare lieve dochter?’

‘Ik zal zulks waarnemen; ik dank u voor uwe lieve attentie, mijnheer Drummel.’

En de deur valt toe.

En in de ziel van den woekeraar stijgt een duivelsch gegrinnik op, en in die van mijnheer Bareel weêrklinkt eene vervloeking; maar, in het salon teruggekomen, herneemt hij zijn kalm uiterlijk en rookt weêr rustig zijn lange pijp.

Ijselijk, bedrieglijk Jan-Klaassen-spel!

‘Nu naar de familie Darinckx!’ mompelt Drummel. ‘Honderd frank duurder dan gezegd was; bah! dat is honderd frank verloren voor dien knappen en braven jongen heer, die zich in de verkoopsom misrekend heeft.’

Op het oogenblik dat Drummel aanklopt, zingt Jan, bij het licht werkende, een vroolijk lied: hij denkt aan zijnen trouwdag, aan zijn geluk, aan zijne toekomst. Anna-Bella zit binnen te kouten met het oud moederke en Judocus Pot leert, in den hoek van het werkhuis, den mopshond op schildwacht staan en manoeuvreeren.

Drummel is als een booze geest, die eensklaps in het midden van dat vreedzaam midden verschijnt.

Alle hoop is vernietigd.

Jan Darinckx staat sprakeloos, staart met strakken blik op den grond en durft Anna-Bella niet aanzien, die hem op afgebroken toon een woord van moed toefluistert.

Het oude moederke erkent dat de schuldbrief door haren overleden man geteekend is; dat men hoopte allengs door

ieverig te werken die schuld af te doen - en zij smeekt Drummel geduld te hebben.

‘Ho, ho! hu, hu!’ doet de vrek, ‘eenige dagen ja - maar niet te lang! Het geld, vrouwke, is te kostbaar.’

‘Dat zal ik besterven!’ zegt het oude moederke, en ze weent overluid. Gelukkig weet zij niet wie de schuld van die ramp is!

XVIII. Mathilde van Dormael aan Henriette de la Venance.

‘Lieve Henriette,

Hartelijk dank voor uwe lieve letteren, hoe ernstig, zelfs droefgeestig, zij dan ook zijn. Gij zijt altijd dat lieve droomertje, die gouden raad aan de punt uwer pen laat ontvloeien, gelijk gij, toen ik nog aan uwe zijde was, dezen aan de lippen liet ontvallen. Bemin veel - en in eeuwigheid, uw blonden buurman; ik geloof dat ik uwe voetstappen volg en ook mijn jonker getrouw zijn zal - ik geloof, heb ik daar geschreven. Och! dat is nog het beste woord voor mij; want het hoofd werkt bij mij, zegt mijn oom, veel sterker dan het hart.

Ik begrijp dit niet al te wel; maar ik zal Peter-de-Groote en onze keukenmeid, die moderne Heloïse en Abelard, over dit belangrijke vraagpunt eens raadplegen.

Zij beiden moeten meester in dit vak zijn! Om het even - ik heb den blonden jonker - zijn naam is George - niet alleen gezien, maar ook gesproken, en mij dunkt dat ik hem niet onverschillig ben, evenmin als hij aan mij - het moge dan ook met het hoofd zijn!

O, 't is een gansche roman, die ik aan u alleen wil toevertrouwen. Er was een feest op het kasteel der gravin van Krakelingen - eene oude vrijster van ruim vijftig jaren en, naar men zegt, eene oude liefde, eene oude "vlam" van mijn oom. Zij gaat door voor eene geestige dame, en ik geloof het - ten minste zij heeft altijd een gouden raad, behoorlijk in spreekwoord verkleed, voor de jongeren in den mond. Ja, 't is een wonder, die gravin! Ik geloof dat ze al de spreekwoorden, in rijm en onrijm, die er in de wereld bestaan, van buiten heeft geleerd.

'Na den nieuwen toilet-spiegel op mijne kamer, heeft mijn oom zich ook laten welgevallen zich in een meer nieuwmodisch pak te laten steken - nadat wij hem overtuigd hebben dat het uiterlijke den innerlijken mensch toch niet verandert - en zoo uitgedost - en natuurlijk, altijd in gezelschap van mijnheer Max Franck, die mijn bondgenoot, maar nooit mijn vriend wezen kan - zijn wij op het hof van die goede dame, dat levende spreekwoord, aangekomen.

Ik vond er een talrijk gezelschap - en ook den blonden jonker van de badplaats, die mij zoo hoffelijk naderde, dat ik een oogenblik later kleurde en aller oogen zich op ons vestigden, en mijn oom mij dwong een kleine biecht te spreken, waarop hij mij goedhartig het *absolve* gaf.

Ik heb misschien de jaloezie van sommigen opgewekt, toen de jonker zich herhaalde malen tot mij wendde - maar is dat mijne schuld? Zeg niet ja, Henriette, en verwijt mij niet dat ik coquette ben - dat zou mij diep bedroefd maken.

Jonker George is wel wat sterk met zijn schoon

uiterlijk en zijn puntigen knevel ingenomen: als men met hem spreekt, betrapt men hem wel eens, dat hij over uw schouder heen, in den spiegel loert en zich zelven als het ware, welgevallig toepinkt, terwijl hij vooral zorg draagt dat de twee punten van zijn knevel, gedurig als twee bajonetten geveld blijven. Ook spreekt hij wel veel - zonder juist veel te zeggen, en hoe aangenaam ook, vond ik hem minder geestig dan vroeger; maar toch bevalt hij mij wel.

Toen ik met jonker George danste, heb ik mijnheer Franck opgemerkt; ik had wel gewenscht dat ik iets gebetens op zijn aangezicht hadde bespeurd; maar de geveld knevelbajonetten van mijn danser schenen hem niet te treffen. Zij troffen echter menig andere - en naarmate ik de belangstelling van het gezelschap voor jonker George zag aangroeien, gevoelde ik inwendig dat ook de mijne grooter voor hem werd.

Met dit alles heb ik niets bemerkt van wat de oude “vlam” mijns ooms betreft, die, in waarheid! een hoffelijk en geestig grijsaard is, hoewel hij wel wat op zijn stokpaard springt als men van “*zijn*en tijd” spreekt. Genezen is hij niet - maar er is beterschap. De gravin heeft mij niet laten vertrekken zonder eene zware dosis goeden raad; zij heeft mij spreekwoorden aangehaald in allerlei mogelijke - ik mag niet zeggen onmogelijke - talen: hoewel ik velen niet verstond. De dame schittert gaarne met haren veelkleurigen taal-regenboog, 't geen haar, zooals mijn oom later zeide, wel eens “gravin-polyglotte” deed noemen - eene aardigheid uit de aristocratische wereld.

Toen wij afscheid genomen hadden, bevond ik mij plotseling aan den arm van mijnheer Franck, die - heb ik wel opgemerkt - den pas afsneed aan jonker George; maar zonder het allerminste daarvan den schijn te hebben. Ik geloof dat mijnheer van Dobbelsteen en mijnheer Max elkander haten; neen, dat woord is niet juist, ten minste

niet van de zijde van mijnheer Franck: ik geloof dat hij zich te hoog verheven waant, dat hij te trotsch is, om zulk gevoel jegens den blonden pretendent - want dat is hij, Henriette! wees er zeker van - in het hart te koesteren.

Onderweg had ik wel een enkel woord van hem willen vernemen - eene gedachte, een oordeel over dezen of genen, bij voorbeeld over mijn danser; doch dat valt niet in zijn smaak en hij ontweek zoo behendig mijne onrechtstreeksche vragen, dat ik den strijd opgaf en, in het rijtuig gedoken, mij aan het genot van droomen overleverde en misschien kaartenhuizen voor de toekomst bouwde.

En nu, lieve, sedert dezen middag bemin ik wel zeker jonker George. Ik heb noch Peter-de-Groote, noch de keukenmeid over dit problema geraadpleegd, maar enkel mijn hart. Verbeeld u, dat ik dezen middag een brief ontvang van eene... medevrijster - van zekere juffer, die zich zeer aristocratisch noemt, Marietta Bareel-Van Dinter, een van die gefabriceerde namen, die heel adellijk zouden klinken, als men ze niet te lezen vond boven iederen winkel, waar men zwavelstokken, pommade en half-hemdjes verkoopt, hoewel die van mijne concurrente aan den beurshandel behoort - zeer achtbaar zonder twijfel - en op welk koffie- en suikerveld men tegenwoordig met volle recht de pretentie hebben kan, eens ridderlijk tot baron geslagen te worden!

Mejuffer Marietta schrijft mij zonder omwegen, dat het mij in 't geheel niet fraai staat, haar haren minnaar te ontfutselen en ik mij aan hare wraakneming blootstel, indien ik dat gevaarlijke spel voortzet. Hemel! zou mejuffer Marietta Bareel-Van Dinter mij wellicht tot een tweegevecht met de haarspeld of de bordurnaald uitdagen? In dit geval, mijne lieve Henriette, zult gij mijne getuige moeten zijn. Gij ziet, ik scherts, omdat ik niet kan aannemen dat jonker George zijn oog op een meisje uit den burgerstand kan laten vallen - en ik vergeef haar gaarne

en van harte, de belediging welke zij mij aandoet; maar ik herhaal het, niettegenstaande alles, ben ik nu juist den blonden Dobbelsteen meer genegen - omdat men hem mij betwist.

Voorzeker heeft jonker Georges het arme meisje bij gelegenheid al eens een woordje toegesproken, en het goede kind - want goed moet ze zijn, om in zoo hoogen graad verliefd te zijn - zal dit gewis voor goede munt hebben aangenomen. Nu, dat is eene zonde, door Georges begaan, waarover hij eene berisping verdient, welke ik hem ook bij de eerste gelegenheid geven zal. Ik zal mejuffer Marietta niet antwoorden en de zaak onaangeroerd laten - dat zal mijne wraak zijn!

Nu moet ik eindigen; morgen komt de "gravin in spreekwoord" hier middagmalen; ik moet de *honneurs* waarnemen en behoor dit te doen met al de majesteit eener matrone, of ik zou wel een licht tikje van oom en een ernstiger gezicht dan ooit, van mijnheer Franck bekomen. Wenscht ge dien laatste niet eens ten uwent? Ik wil hem u vrachtvrij doen geworden. Duizenden omhelzingen, mijne liefste, van uwe
MATHILDE.'

'P.S. De verandering in oom's huis groeit met den dag aan: de ridderzaal - 't is de zaal met de gobelins en de familie-portretten - is verlucht en gestoft; in de andere zaal heeft Calypso het hoofd verloren; de oude Mentor is niet in zee, waarmeê hij sedert honderd jaren dreigde, maar uit het paneel op den vloer gesprongen; Peter-de-Groote heeft de liefde-geschiedenis van Daphnis en Chloë naar de kamer zijner beminde keukenmeid gesleept, om dat vertrek, door die ornamenten, in een hemel te veranderen.

En ongetwijfeld heeft Henriette de la Venance op die los, als op het papier geworpen regelen, geantwoord en aan de jonge barones hare weinige ondervinding der wereld

doen opmerken. Och ja, zij bemint met het hoofd, indien men zulks beminnen heeten mag. Zij bemint uit ijdelheid - zoo eigen aan de vrouwen - en ze begrijpt nog niet hoeveel smart, hoeveel zieleleed, hoevele tranen daaruit geboren worden. Wie hare brieven leest, kent haar hart, zoo onbedachtzaam schrijft zij neêr wat haar het eerst in het hoofd speelt - onbewust zelfs dat ze, in hare vroolijke luim, in bijna elken regel, de eigenliefde van dezen of genen persoon zou gewond hebben, waren die brieven bekend geworden.

Ongetwijfeld heeft die, zoo het schijnt, wijzere Henriette haar aangeraden uit hare natuurlijke scherts, de haar eigene scherpte te weren: het stekelige, dat haren omgang aan vele kortzichtige en met minder geest bedeelde personen, ten slotte onaangenaam maken zou - en helaas! krielt de wereld niet van dezulken!

Zij zal haar misschien ook gezegd hebben, dat zij Georges en Max Franck naar het uiterlijke, dat is verkeerd beoordeelt en zij - doordringende tot in de plooiën huns karakters - gewis gansch andere denkbeelden over beide zou gekoesterd hebben. Doch Mathilde is jong: er zijn daarenboven in hoofd en hart goede hoedanigheden voorhanden, om aan de minder gelukkigen tot evenwicht te verstrekken. Zie reeds: zij wil geene coquette zijn! Een enkel woord zal haar doen zien, dat zij integendeel den weg der coquetterie reeds bewandelt, bedekt ten opzichte van Max Franck, openlijk met Georges van Dobbelsesteen. Dat is zoo eigen aan de vrouw, dat ze die rol vervult soms zonder hiervan bewust te zijn.

XIX. Arme gasten aan de rijke tafel.

Het wettelijke en geestelijke 'jawoord' is door Jan Darinckx en Anna-Bella, plechtig uitgesproken. Toen Drummel in het huis van den armen werkman viel, was het huwelijk reeds aangeteekend en men had onderling besloten, zonder aan mijnheer Franck iets van het voorgevallene te vertellen - want men wilde zijne vrijgevigheid op eene zoo harde proef niet stellen - de trouwpartij nog eenigen tijd uit te stellen. Waarom ook een dergelijken stap wagen als, misschien onmiddellijk na de verbintenis, het huis door den woekeraar zou verkocht worden.

Mijnheer Franck had echter geen ooiën naar welk uitstel ook, en met de woorden: 'Laat Gods water dan ook maar over Gods akker loopen!' was men naar stadhuis en kerk getogen; maar 't zou geen vroolijke bruiloftsdag zijn. Zelfs de uitnoodiging, om, na de trouwpartij, bij den baron van Dormael te komen middagmalen, heldert de heimelijke smart niet op, welke in bruidegom en bruid de ziel verdonkert.

In het huis van baron van Dormael is men reeds des morgens met de ontvangst bezig. De oude baron is in eene opgeruimde stemming: hij wil in de ridderzaal maaltijden, en heeft zich voor de plechtigheid een sneeuwvitten halsdas doen geven. Nu gaat hij naar de zaal, waar Peter in livrei de tafel schikt; dan gaat hij naar de keuken, waar eene mengeling van geuren, de reukzenuwen van een lekkerbek streelen; nu weer daalt hij in den kelder en

kiest den wijn - flesschen, welke sluiers van spinnewebben over het hoofd hebben.

De jonge barones vindt een ongemeen genoegen in het feest, en mijnheer Max beweert dat de baron, na zulk een kuur te hebben uitgedacht, wel degelijk van zijn afkeer voor de hedendaagsche wereld moet genezen zijn. Meer dan tienmaal heeft de baron op zijn groot gouden horlogie gezien of het uur der aankomst nog niet daar is, en om de verveling te verdrijven, hervat hij zijne wandelingen naar kelder, keuken en zaal - en laat zijn genoeglijk Hm, hm! hooren, nu hij ziet hoe sneeuw wit de tafel gedekt is, hoe het zilverwerk glinstert en daartusschen eene heerlijke pyramide van fruit pronkt. Dat is het werk van Peter-de-Groote.

Er wordt een flauwe belleklank gehoord. Peter doet open en zijn langgetrokken 'Ha!' bewijst, dat de gasten gekomen zijn - en inderdaad zij zijn het, en nadat Jan en Anna-Bella meer dan tienmaal hunne voeten over de mat hebben geschuurd, hoewel de straat zeer zuiver is, en baron Judocus Pot, wien men bevolen heeft juist te doen wat Jan-oom doen zal, dezelfde bewerking heeft uitgevoerd, treden ze allen achter elkander, gelijk eene processie ganzen, voorafgegaan door Peter, door den gang.

De deur wordt geopend, en daar staan ze nu voor baron van Dormael, de jonge barones en Max Franck, terwijl ook een drievoudige glimlach hun welkom heet. Ze zien er goed uit in hun nederig bruiloftskleed, en de blonde Anna-Bella is zoo schoon, nu ze de oogen bedeesd neêrslaat en lichtelijk bloost, dat zij zelfs mijnheer Franck bewondering afdwingt.

'Welkom, mijne vrienden!' zegt de baron, met een goedhartigen glimlach op de lippen, en hen beurtelings de hand drukkende. 'Welkom, lief bruidje!' en hij kust haar vaderlijk op het blanke voorhoofd. 'Ik hoop, dat deze dag u veel geluk zal aanbrengen, en het u wel gaan

zal heel het leven door. Ik weet dat gij beiden goed, werkzaam en braaf zijt, en dezulken vinden altijd eene vriendschappelijk toegereikte hand. Nu, nu, dat zal wel gaan!’

En terwijl de oude baron, lachend, baron Judocus Pot, die onder Anna-Bella's hand opgesierd is als een kermispop, 't geen hij - het zij in het voorbijgaan gezegd - drommels lastig vindt, terwijl de oude baron Judocus lachend bij de ooren trekt, is de schoone Mathilde de jonggetrouwden genaderd: zij drukt de hand van Jan zoo gulhartig, dat de werkman in zijn hart zegt: ‘Wat goed kind!’ en ze is zoo lief voor Anna-Bella, nu zij haar een prachtigen bloemtuil toereikt, dat het bruidje beeft, als krijgt ze die bloemen uit de hand eens engels.

‘De bloemtuil is nu door mij gegeven, Anna-Bella,’ zegt de barones, ‘maar het briefje, dat er in steekt, komt van...’

‘Van mijnheer Franck!’ valt de baron in de rede.

‘Mijnheer de baron!’ zegt Max op een eenigszins verwijtenden toon.

‘Ja, ja, dat is zoo!’ hervat de baron. ‘De last der dankbaarheid is zwaar,’ fluistert hij zijn jongen vriend toe,’ en zich weêr tot den werkman wendende, gaat hij voort: ‘Lees dat briefje eens, vóór dat wij aan tafel gaan, beste jongen; dat zal een zwaren steen van uw hart wentelen.’

En Jan ziet - den kwijtbrief der zeven honderd frank, door Drummel onderteekend. Hij beeft als een riet, spreken is hem onmogelijk, maar de tranen bersten hem plotseling uit de oogen en hij drukt de hand van Max Franck.

‘Gij zult later weten wiens hand gij dankbaar drukken moet, Jan!’ mompelt Max.

‘Och, wist onze moeder dat eens!’ zegt Jan.

‘Wees gerust, zij zal het weten!’ antwoordt de baron; ‘maar wij missen het oude moederke!’

‘Och, mijnheer de baron, zij is niet wel te pas,’ zegt Anna-Bella.

‘Onpasselijk? Dat is jammer. Ik had haar hier gewenscht om, terwijl het jonge volk over *zijnen* tijd spreekt, wij te zamen over den *onzen* zouden gekeuveld hebben. Onpasselijk? Mathilde, vergeet toch niet moederke Darinckx een bezoek te brengen.’

‘Morgen vroeg, oom!’ antwoordt het lieve kind.

‘En, nu, beste vrienden, aan tafel!’ zegt de baron.

De jonge Darinckx staat nog altijd als aan den grond genageld; hij kan niet begrijpen hoe mijnheer Max het bestaan van dien schuldbrief te weten is gekomen: - maar juist valt zijn oog op baron Judocus en in diens onrustig oog leest Jan, dat *hij* de verrader zijn moet. Dat is ook zoo - en daarom schuift Dooc, den baron, die den arm aan Anna-Bella geeft, ook als een stormwind vooruit naar de ridderzaal om den, zoo hij denkt, tegen zijne ooren beraamden aanval, te ontwijken.

De knaap bedriegt zich: Jan-oom is te gelukkig om op dat oogenblik boos te worden.

Men is gezeten.

Dooc alléén durft eens vrijmoedig in de zaal rondzien en de adellijke heeren van voorheen bekijken. Hij denkt dat het portretten van comedianten zijn - want immers op de comédie alleen draagt men zulke groote, spierwitte haarbossen, zulke ijzeren wambuizen, gebloemde zijden jassen, en vooral zulke gekke hoeden en mutsen. Hij zou het wel eens willen vragen aan Jan-oom; maar alles is hem te vreemd.

Ook de kamer, de tafel, de stoelen, de spiegels - alles schijnt hem te zeggen, dat hij van het paradijs der engelen op de tooneel-planken zelve verplaatst is. In zijn hart wenscht hij nu eens een liedje te mogen *afgeven*; maar juist bindt Peter-de-Groote, ook al met een comedianten-kleed, hem eene servet voor, 't geen inderdaad den straat-

jongen doet denken, dat hij moet ingezeept en geschoren worden.

Het is echter om te eten - dat begrijpt Dooc, nu men hem oesters voorzet, tegen welke de knaap vreeselijk den neus optrekt, en hij ziet eens schuins naar Jan-oom en tante, of die het wagen durven, de onnatuurlijke mosselen aan te vatten; maar Jan-oom en tante hebben zoo dikwijls aan den kruiwagen, in de open straat, de versche mosselen uit de schelp geslikt, dat de oesters er ook welgevallig binnenschieten.

‘Houdt ge niet van oesters, Judocus?’ vraagt de baron.

Dooc zuigt op den voorsten vinger, dien Anna-Bella hem met een ‘Foei!’ uit den mond trekt; hij schudt het hoofd en zegt ten laatste:

‘Als 't nog mosselen waren!’

De baron verontschuldigt zich lachend, niet aan de lievelingspijs van zijn jongen gast gedacht te hebben.

De soep vindt Judocus Pot al te gepeperd; maar nu hij bovendien zoo iets door Peter-de-Groote hoort mompelen, van ‘paddesoep’, ziet hij, nu eens met groote oogen in zijne telloor, en richt daarna zijn verwonderde blikken op de gasten. Hij heeft altijd hooren zeggen dat padden vergiftig waren - en daar kookt die oude bietebauw soep van! Een oogenblik legt hij zijne hand op Anna-Bella's arm, als om haar het eten te beletten; maar hij durft niets zeggen.

Gelukkig wordt er vleesch opgediend; maar Docus ziet te vergeefs uit naar de goudgele aardappels, met olie- of azijnsaus.

Wijn - dien men altijd als zoo lekker roemde - vindt de knaap een leelijk, zuur nat. en het heldere frissche water dat hij, uit de straatpomp, in den open gorgel opvangt, schijnt hem veel lekkerder dan heel dien apothekers-winkel van dranken, welke Peter-de-Groote, uit allerhande wonderlijke flesschen, telkens vermeerdert.

Het gesprek, dat in den aanvang zeer gedwongen is, wordt levendiger. Jan-oom redeneert wel - zeer wel voor een werkman; de baron houdt het gesprek in de sfeer van zijne kennissen, en van lieverlede opent zich voor het oog des barons, hoofd en hart des stoeldraaiers: er blinken daar edele gevoelens, er glinstert daar een helder verstand; Max Franck heeft zich bedrogen.

Anna-Bella antwoordt bedeesd op de vragen der jonge barones of die van mijnheer Franck; maar men heeft ook al een enkel glas geledigd en die rijke menschen zijn zoo goed, dat men zich van langzamerhand thuis begint te gevoelen. Baron Judocus is minder in zijn schik; hij is met een vreeselijken honger aan tafel gekomen; en hoopte zich eens aan de rijke lekkernijen te kunnen vergasten; hij vindt echter niets dat hem naar zijn zin is; hij wenscht heimelijk het rijkemans-eten naar de maan, en had zich liever willen vergasten aan dezen of genen oud-vaderlandschen kost.

Dit belet niet dat hij de fijne watersnep zeer smakelijk kraakt. Hij weigert echter de kreeften, die hij 'roode sprinkhanen' noemt, en men lacht nu Judocus het vinnig koude ijs geproefd heeft, eensklaps zeer druk op den tweeden bap begint te blazen. Het nagerecht en de schuimende wijn is den knaap welgevallig en, niettegenstaande het formeele voorschrift van niets te doen dan wat Jan-oom doet, volgt baron Judocus zijn eigen zin. Jan-oom bedankt meer dan eens voor dit of dat, omdat Anna-Bella bedankt, en wederkeerig, ofwel omdat hij inderdaad niet weet hoe hij het ding hanteeren moet - maar baron Judocus laat niets meer voorbijgaan en heeft voor stelregel aangenomen, dat alles met de vijf-vingerige vork aangegrepen, naar den mond gebracht en daar, onder zijne welgescherpte molenstenen kan vermalen worden.

Op verzoek van den baron zingt de knaap al zijne aria's

- en voorwaar de barones moet bekennen, dat hij eene heerlijke stem heeft, en mijnheer Max zou zich waarschijnlijk andermaal niet bedrogen hebben toen hij beweerde, dat de kleine straatbengel een uitmuntend zanger, een gevoelvol kunstenaar worden zal. Dooc wandelt op zijn hoofd, karikaturiseert den smid en den schoenmaker, doet duizenden fratsen - en zijn aardig snappen, hoe ruw ook, zijn vlugge geest, zijn goed hart doen zijn naam, naast dien zijner pleeg-ouders, in het gunstenboek des barons opteekenen.

Op het einde van den maaltijd heeft de oude edelman zijn glas opgenomen en de jong getrouwen, met een hartelijk woord, toegesproken:

‘Weest altijd braaf,’ zegt hij, ‘werkt ieverig om eerlijk door de wereld te komen, en tracht stuiver bij stuiver te leggen voor de toekomst. Eerlijk duurt het langst. Volgt dan ook niet dien broeder na, van wien gij mij gesproken hebt; bemint uwe moeder en God zal u zegenen. Jan Darinecx, Anna-Bella, ik drink op uw geluk, op uw welvaren.’

En al de glazen klinken, en Plaasteren-Dooc met zijnen roomer tegen dien van den baron tikkende, zegt, wat hij den smid dikwijls hoorde zeggen: ‘*Shanté!*’ hetgeen de oude heer met een: ‘Dat het u ook wel ga, Judocus!’ beantwoordt.

Jan wil een woord tot dank zeggen, maar hij kan niet, zoo diep bewogen is hij, en Anna-Bella wendt het hoofd om ten einde hare tranen te verbergen.

In een zalige stemming, met een hemel in het hart, dankbaar tot in het oneindige, verlaten die arme werklieden het huis des edelmans - die in zijn ziel waarachtig edelman is. Baron Judocus bevindt zich ook in een wonderlijke stemming; soms draait alles voor zijn oogen, en er is een oogenblik geweest dat al wat hem omringt, op den kop langs hem heen wandelt. Alles lacht, zoo meent hij, zelfs de huizen

lachen dat ze schokken, nu ze baron Judocus zien voorbij gaan; de honden gaan op het gaanpad zitten en het schijnt hem toe, dat ze met hunne voorpooten den buik vasthouden van lachen.

Toch stapt hij voort met zijne fijne, dampende sigaar, welke mijnheer Franck in eenen tot pijp gesneden kreeftenpoot gestoken heeft.

En nu ze in het huiske aan de Vest komen?

Ziet, daar zit het oude moederke in haren leuningstoel voor de tafel, waarop de keukenmeid van den baron allerhande lekkere dingen is komen neêrzetten: daar staan zelfs flesschen springwijn, zooals Dooc zegt, brandend ijs en sprinkhaanpooten! Daar worden de geschenken en vooral de kwijtbrief van Drummel uitgekapt en Jan, Anna-Bella en Plaasteren-Doooc dansen vroolijk om het oude moederke en de rijk bezette tafel - en 's avonds, naar oudvaderlijk gebruik, bidt ieder vijf *onze vaders* voor de edele weldoeners.

Baron van Dormael geniet eene innige voldoening, welke hij sedert jaren in zijne boeken, schriften en collectiën niet genoten heeft. Zooals hij nu gedaan had, handelde hij ook in zijne jeugd; maar toen ontbrak hem de keuze van oogenblik en personen: toen volgde hij enkel de inspraak van het hart; nu is hoofd en hart eenstemmig en temperen elkanders neigingen. 'Ja, ja,' mompelt hij, zijn hoofd zacht naar de borst latende hellen, 'er is nog iets goeds in de wereld!' en hij dut voor de nog opgediende tafel in.

'Wat was dat voor gemeen volk?' vraagt het nufje uit den tijd der *précieuses*, het neusje met verachting optrekkende, 'vermengen onze nazaten zich met dergelijk gepeupel?'

'Pouah!' laat de muskadijn er op volgen.

'Maar is er dan geen afstand meer tusschen dengene, wien adellijk bloed door de aderen vloeit, en het plebs?'

zegt de kadodderpruik met verontwaardiging. 'Schande over onzen nazaat!'

'Ja, schande over hem!' herhalen al de portretten, behalve dat van 1815.

'Neen, eere zij hem!' spreekt dit laatste, 'omdat hij heden eigenlijk zijn vredefeest gevierd heeft; omdat hij hart en beurs voor den eerlijken minderen man opende, en iederdaad gelukkig heeft gemaakt. Door zich met het volk te verbroederen, door nuttig te zijn aan de samenleving in het algemeen, en wel te doen aan hen die verdrukt zijn en lijden, zal onze afstammeling als burger, als christen nog luister over ons geslacht verspreiden.'

De over-over-grootvader moet ijselijk doof zijn, want hij heeft geen letter van die schoone redevoering verstaan; hij ziet niets dan het verval van den adel, die zelfs geen 'dolende ridders' meer bezit, en zijn vreeselijken knevel vertrekkende, mompelt hij weêr:

'En moest ik daarom in verre vreemde landen gaan oorlogen, en aan honderd Saraceenen de ooren afhakken!'

Ja, baron van Dormael handelde wel - naar ons inzien, misschien niet volgens de hedendaagsche philanthropie, die in den schouwburg met ingebeelde ongelukken zit te weenen, maar de arme, hongerige weduwe op den hoek der straat koel voorbij gaat; die ievert voor de *Uncle Tom's* in den vreemde, en den blanken slaaf in onze achterbuurten laat afpersen en stroopen; die een gek medelijden heeft voor honden en paarden, welke men in gewatteerde stallingen koestert en verzorgt, en eene kleine som weigert voor een godshuis, waar de kreupel en lam gewerkte arbeider - hij, die aan velen fortuin bezorgde - ten minste als een mensch sterven mag!

O, beschavers van het dierenras, professors in het kunsten-leeren aan uwe paarden en honden - voor u zijn de dieren, menschen; de menschen, dieren. Een dansende hond, een gedresseerd paard, een geleerde ezel is u meer

waard dan een geniaal kunstwerk - en wij zullen nog den tijd beleven dat de *jockey's*, even als die Romeinsche keizer, hunne paarden naast hunne vrienden aan tafel zullen noodigen. Dan ten minste zullen velen van hen, bij huns gelijken in geest gezeten zijn....

Amen! op dat kapittel.

XX. De geheimzinnige portefeuille.

Drummel nuttigt zijn middagmaal in het koude vertrekje, waar wij hem reeds hebben aangetroffen: zijn maaltijd bestaat uit eene soort soep, of liever nat, waarop hier en daar een oog vet drijft; uit grauwe erwten die in een verbranden pot dampen, en eene sneê brood. De man leeft, men ziet het, op eene gansch patriarchale wijze; hoe patriarchaal de dienstmeid moet geleefd hebben, laat zich naar het beschrevene afleiden.

Gewis zal de lezer, bij het zien van dien pot met grauwe erwten, aan de onmeetlijke goudstapels denken, welke Drummel hier of daar, misschien onder de vloersteen van zijnen kelder, begraven heeft? Dat is immers een heerlijk contrast: goud en grauwe erwten, dat een romancier bij het beschrijven van eenen vrek, niet kan, niet mag verwaarloozen?

Het spijt mij dat ik mijnen lezer dat effect besparen moet; maar Drummel is een slimmer vrek dan sommige roman-

schrijvers voorstellen: Drummel laat zijne geldstukken in geen vochtigen kelder beschimmelen, maar doet ze ter beurze renten opbrengen, en wat zijne papieren betreft, die zijn zorgvuldig in een ijzeren brandkoffer gesloten, en dat koffer bevindt zich in eene kamer, waar de al te nieuwsgierige dieven zich niet zullen wagen.

Drummel, men ziet het, is een zeer prozaische woekeraar, die mij de gelegenheid niet geeft om den veel-eischenden lezer, op eenige donderende theater-effecten te vergasten.

Hij eet dan, zeg ik, zijne grauwe erwten, uit den zwart verbranden pot, nu op zekeren namiddag mijnheer Tony Darengé binnentreedt, na zich reeds vier- of vijfmaal des avonds te vergeefs voor het huis te hebben aangeboden; hij eet zijne erwten en gaat voort met eten, want het is zijne trotschheid te doen zien, dat hij matig is als een Robinson Crusoe - zooals hij ook gaarne zien doet, dat hij des avonds zijne zielespijs zoekt in de lezing van een vroom boek.

‘Hemeltje-lief, mijnheer Darengé!’ zegt Drummel grinnkend. ‘Neem mij niet kwalijk, ik ben aan het nagerecht - erwten, heerlijke lekkere erwten! 't Is mijn lievelings-eten. Houdt gij ook van grauwe erwten, mijnheer Darengé?’

‘Ik hou bijzonder veel van klinkende munt, mijnheer Drummel!’ en de jonge heer trekt den neus op voor den onaangenamen reuk, die in de kamer verspreid is. ‘Ik kom, mijnheer Drummel,’ gaat hij met nadruk voort, terwijl hij zich vlak voor den erwten-eter neêrzet, ‘ik kom om onze rekening te vereffenen.’

Drummel vischt altijd nog naar de laatste erwten in den pot, en houdt dus beide oogen daarin gevestigd.

‘Ik wil spreken van de honderd frank, die gij mij schuldig zijt voor het verkoopen van den schuldbrief?’ is het nadrukkelijk antwoord.

‘Ho, ho! hu, hu!’

‘Ge zult toch niet loochenen....’

‘Mijnheer Darenge, ge hebt u in de rekening bedrogen; gij hadt mij gezegd, dat ik dien schuldbrief voor twee honderd frank zou hebben ingekocht.’

‘En gij hebt er drie honderd moeten geven.’

‘Gewis, en zodoende verliest gij de honderd frank.’

‘In 't geheel niet.’

‘Zonder den minsten twijfel, mijnheer Darenge.’

‘Voor het minste zouden wij in dat geval ieder de helft moeten verliezen....’

‘Noch het een, noch het ander! Daarbij honderd frank is eene heerlijke winst, en hadde die eerlijke mijnheer Franck mij de som niet eens, zonder omzien, betaald....’

‘Hoe, de som is reeds betaald?’

‘Zoudt gij misschien liever gehad hebben, dat mij den schuldbrief niet werd afgekocht?’ zegt Drummel, zijne vork in den ledigen pot leggende en dezen voorzichtig ter zijde schuivende. ‘Ik zou uwen broeder’ - Tony wordt bloedrood - ‘of is het uw broeder niet? Wie drommel heeft mij dat onlangs in het oor geblazen! mompelt Drummel met een helschen glimlach. ‘Nu om 't even, ik zou dat brave huisgezin veel last berokkend hebben en....’

‘Genoeg!’ zegt Tony opspringend; ‘het is eene reden te meer, om mij mijn rechtmatig aandeel te betalen!’

Het wordt den jongeling te benauwd in die kamer; Drummel weet immers wie hij is! Drummel heeft met zijne helsche oogen achter de gordijn van Tony's Jan-Klaassen-spel gekeken, en in den windmaker, den geringen stoeldraaiers-zoon herkend.

‘Laat ons liever een woordje wisselen over de portefeuille,’ hervat het manneke en staat op, om voorzichtig de deur te sluiten.

‘Ik wil niets meer met u te maken hebben!’ is het antwoord.

‘Dan zult gij een anderen opzoeken, om u die zaak te

helpen ontwarren; maar in dat geval treed ik altijd als derde persoon, als deelhebber in zekere winst op, gelijk ik mijn aandeel zal hebben in de christelijke verliezen, om die ontstolen fortuin aan hare rechtmatige erfgenamen te doen teruggeven, mijnheer Darinckx - vergeef me, ik wil zeggen Darenge - ik ook ben bezitter van het geheim.'

'Ik begrijp u!' mompelt Tony, wel vattende dat de oude Drummel hem bij den kraag had en stevig vasthield.

'Mag ik weten welke fortuin in de zaak betrokken is?'

Tony fluistert den naam van eene der voornaamste familiën te Antwerpen.

'Ho, ho! hu, hu!' roept Drummel, 'millioenen!'

'Wat geeft ge op voorhand?'

'Geen roode duit.'

'Hoe, twijfelt ge dan?'

'Ho, ho! hu, hu! eerst de papieren zien...'

'Ge zult ze dezen avond zien!' zegt Tony driftig en stormt de deur uit. Waarop bouwt hij toch de veronderstelling dat de portefeuille van baron Judocus Pot, dien onmeetlijken schat inhoudt? Enkel op gezegden van den knaap zelven, die dikwijls aan zijne straatwereld vertelt, dat hij nog eens in een gouden koets zou rijden, en die hieraan durfde twijfelen, kreeg zooveel vuistargumenten, dat men het best vond - te gelooven. De portefeuille bevindt zich, na het huwelijk, in het huis aan de Vest; Tony weet zeer goed de plaats waar men de papieren van eenige waarde bergt - daarbij, er ligt daar ook een door hem geteekend schrift, waarin hij verklaard heeft af te zien van alle recht op erfenis, indien zijn broeder de nog bestaande schulden op zich nam; maar nu de schulden vereffend zijn, kon hij immers, na het verdwijnen van dat schrift, een deel van den kleinen eigendom zijns vaders eischen!

Voorwaarts dus op den weg, waar een dubbel profijt hem te wachten staat. Daarbij de nood dwingt; de schuld-

eischers kloppen op zijne deur; de kleêrmaker dreigt, de schoenmaker tiert, de waschvrouw huilt; 't is kortom een concert van schuldeischers - en dat volk, wie weet het niet bij ondervinding? heeft geen eerbied, geen ontzag, geene voorbehouding. Schuldeischers - dat is als de worm in het koren, de mot in de kleêren, de nachtmerrie in den slaap. Wat zou de wereld een aardsch paradijs zijn - voor de schuldenaars - als er geene schuldeischers meer waren!

XXI. Over de doodkist heen!

't Is volop Winter geworden: de sneeuw heeft boom, huis en toren in het witte bruidskleed gehuld: - de dichters zeggen liever in het doodlaken, en 't kan hier ook wel aardiger zijn, want het geeft des avonds, aan de buurt der Vest, een droevig uitzicht. Heerlijke plaats om te droomen, niet voor u, vuur- en waterpoëten, die door afgunst en nijd belet worden met uw genie in de wereld te dringen - en die, ik bewonder uwe menschlievendheid, voortdurend op de loer zit, of er ons hier of daar niet een ongeluk neêrslaat: al was het maar een poedel die in 't water sukkelt, ofwel de veêr eener ganzenpen welke verschroeid wordt!

Gij die, zeg ik, voortdurend het oogenblik beloert, om op het weefgetouw te springen, en voor een menschlievend doel uwe poëzie of proza in het licht te brengen.

't Is waar,

het publiek betaalt eerst de drukkosten door de milde inschrijvingen; 't is waar, gij schenkt u zelven, door middel van het ingeschreven geld, een papieren eerzuil, waarop misschien met gouden letters de naam van 'liefdadig mensch' gedrukt staat - maar wat er overschiet is toch voor den ongelukkige! En indien er balans in de rekening is - en in eene deftige rekening is er bijna altijd balans! - dan toch is het nog een zoete troost, voor hen die honger hebben, later op den papieren eerzuil te staren en te zeggen: 'Als ik eens geld heb om naar den kruidenier te gaan, zal hij mij mijnen rijst en mijne boter gerieven in de losse bladen van dien edelen menschevriend!'

Neen, 't is geen plaats voor u, mijne dierbare vuur- en waterpoëten, want er is noch brand, noch watersnood; 't is eene plaats voor de teêrgevoelige, zieke dichters - leveranciers van lijkbidderpoëzie - voor die ongelukkigen, met blozende en ronde wangen, die beweren dat ze wegteren van verdriet, wier hart gebroken is en wier oogen twee eeuwig spuitende warm-water fonteinen zijn geworden; voor hen, die altijd de klacht op de lippen, den doorn in 't hart, den traan in 't oog hebben en schijnbaar gekleed gaan in een doodlaken.

Maar gij, schrijver? ...

Och, ik heb ook al eens de treurwilg gespeeld, die zijne kruin mismoedig laat neêrzakken, en echter gulzig het levenssap opzuigt en bloei en welvaart geniet; bitter heeft men het mij verweten; maar ik hoop mij te verzoenen met de leeraars van het thans heerschende stelsel, dat men ten onrechte *l'impuissance de l'art* durft noemen - hoewel ik tot nu toe, als een half bekeerde, nog altijd naar een middenweg zoek.

Ik zeg dan dat het eene heerlijke plaats is om te droomen, indien men in de scherpe koude geen prozaïschen rooden neus oploopt, met welken men toch niet voor de Dulcinea zijner droomen verschijnen kan.

Er is iets kerkhofachtigs in de buurt, zeg ik, en dat gevoelt Tony zelfs, die op verre na geen Lamartinaan is. Nu hij daar des avonds, deels verscholen achter een boom, staat, huivert hij niet alleen van koude - neen, hij huivert in die akelige rust, omdat hij komt om eene wezenlijke heiligschennis te plegen.

Het huis met den houten gevel is gesloten; er schijnt eene ongestoorde rust daarbinnen te heerschen. Het slaat negen uren op de klok van het naburige klooster: op dat uur zou Jan Darinkx zijn huis moeten verlaten. In den voor-avond had de werkman een briefje ontvangen, dat hem bij mijnheer Franck roept. Het is wel degelijk het geschrift van mijnheer Max, hoewel, de lezer zal het begrijpen, deze laatste er niet het minste in betrokken is. 't Is een handige kerel - die Tony; hij heeft zich dikwijls, gewis om zijn ledigen tijd te dooden, bezig gehouden met het namaken van handteekens - en dit wordt meesterlijk gedaan!

Op klokslag gaat de deur open en Jan Darinckx gaat, met gebogen hoofd, langs de muren der huizen en verdwijnt in de besneeuwde buurt. Nu, moed gevat! Binnen sluipen, schoone woorden geven aan zijne moeder en - moeders zijn zoo blind! - beweren, dat er in den lessenaar een ouden brief ligt, dien hij noodig heeft voor zijn geluk, voor zijne toekomst; dien zelf helpen zoeken; in dat geval behendig zijn eigen kwijtbrief en de portefeuille bemachtigen, aan deze ontnemen wat hem dienstig zijn kan en ze daarna - moest het zijn! - teruggeven: ziedaar een plan dat zeer goed uitvoerbaar is.

Tony Darenge huivert echter - hij nadert wel is waar snel het huis, maar aan de deur aarzelt hij en draait plotseling den kleinen gang in, naast de woning zijner moeder. Den hoek om is er een oude brokkige muur: als kind had hij meer dan eens den voet in de gaten der uitgevallen steenen gezet, had zich met de handen in de andere gaten

vastgeklemd, om zoo een venster in den achtergevel van het huis te bereiken - en dat venster bracht hem onmiddellijk in het zijkamerken, waar de lessenaar staat.

Dat is een ander, misschien een beter ontwerp: in een-twee-drie bevindt hij zich op den muur. Een flauwe lichtgloed valt door het venster; Tony's hart bonst. Nu richt hij zich voor het venster op en staart binnen.

Het licht eener kaars waggelt flauw op den bewusten lessenaar, en werpt zijn rossen gloed op eene doodkist, welke op twee stoelen staat en met een wit laken overdekt is....

Eene huivering loopt den slechten zoon over de leden en zijne haren rijzen te berge: de deugniet deinst terug voor de doode - voor het lijk zijner moeder; want hij begrijpt dat die kist haar lijk moet bevatten. Hij is nog geen schurk genoeg, om van die goede gelegenheid gebruik te maken en over de doodkist heen den verlangden schat te grijpen. Hij deinst integendeel terug en ontvlucht ijlings de plaats.

Op eenigen afstand van daar komt hij tot bezinning: hij lacht nu met zijn vrees; hij gevoelt hoe ver Mos, de lijkbidder, boven hem verheven staat. Ook keert hij terug; maar nu hij het huis nadert, ziet hij zijn broeder binnen treden.

‘Ik zal later gaan,’ mompelt hij, ‘op den dag der begrafenis!’

Er welt geen traan in zijn oog, geen zucht uit zijn hart op; maar hij is onrustig, als zit de booze geest hem op de hielen.

Nu hij in zijne kamer komt, verwittigt men hem dat zijn patroon hem verlangt te spreken; juist nu hij derwaarts gaan wil, komt mijnheer Bareel-Van Dinter zelf den trap op. De deur der kamer wordt gesloten; men spreekt lang fluisterend, men ontvouwt papieren en herplooit ze weêr. Een uur later verlaat de patroon de kamer van zijn klerk,

ziet er vergenoegd uit, drukt dezen de hand en noemt hem zijn vriend, en nu Tony alleen is, berst hij eensklaps in eene zinnelooze vervoering los: 'Ik zal nog eens rijk zijn, en Marietta zal mij toebehooren!'

De toekomst schemert zoo schoon, als de eerste glans van den dageraad; Tony denkt zelfs niet meer aan de kostbare portefeuille, evenmin als hij denkt aan het lijk zijner moeder.

XXII. De zalfpot van den Ridder de la Mancha.

Mij dunkt dat de lezer mij verwijt, zoo wat van den hak op den tak te springen, omdat ik hem niet van naaldje tot draadje, de verschillende gebeurtenissen beschrijf, zooals bij voorbeeld de ziekte en de begrafenis van het oude moederken.

Waartoe is het noodig, verstandige lezer - want ik houd u voor zeer verstandig, aangezien gij mijn boek reeds tot hier toe gelezen hebt. Wat een natuurlijk gevolg van een natuurlijk feit is, behoef ik u niet te vertellen: de minste opflikkering uwer gedachte heeft de leemte reeds aangevuld, aan u den tijd en aan mij licht een paar boek papier gespaard. Moeder Darinckx was ziek, ik heb het u gezegd; het is natuurlijk dat ze sterft en dat ze begraven wordt, en ook dat er veel tranen op haar graf worden gestort.

Luister: de gewone samenkoppeling der feiten beschouw ik als de beurs met geld, de schoone hemden en het potje zalf van Don Quichot, die beweerde dit alles niet noodig te hebben om ‘dolend ridder’ te zijn, aangezien hij nooit in de ridder-romans gelezen had, dat dolende ridders zoo iets bij zich droegen; maar de meer prozaïsche waard der herberg antwoordde hierop: ‘Verondersteld, dat er in de geschiedenissen niets van was geschreven, omdat het haren schrijvers was toegeschenen, dat het niet noodig was zulk eene duidelijke en noodige zaak op te schrijven, als daar was het meênenen van geld en schoone hemden, men daarom niet moest gelooven dat zij het niet bij zich hadden.’

Ik houd dus vol dat de kleine samenknopsels, die ‘duidelijke en noodige zaak’ zijn, welke ik niet behoef te schrijven, en als u nogmaals eenige leemte hindert, denk dan niet dat ik mij aan vergetelheid heb plichtig gemaakt, maar dat het niet-geschrevene tot de algemeene reisbagaadje behoort, even als de beurs met geld, de schoone hemden en den zalfpot van den ridder der Mancha.

Zoo spring ik dan ook eensklaps van het huis der Vest, in dat van mijnheer Bareel-Van Dinter.

XXIII. My dear child!

Marietta heeft te vergeefs een antwoord op haren vurigen brief, aan de barones gericht, verwacht. Dat stil-

zwijgen kwetst haar diep, omdat zij zulks als eene nieuwe minachting beschouwt, haar door die wereld aangedaan, welke zij poogt binnen te treden en buiten welke - en om reden - men haar hardnekkig gesloten houdt.

In de laatste dagen heeft zij al gedaan wat in haar vermogen is, om meer op den voorgrond te komen, en vooral zich op den weg van Mathilde van Dormael te bevinden: op het laatste concert heeft zij vlak tegenover haar en schitterend gekleed, plaats genomen; bij het verlaten der kerk is zij haar tweemaal voorbijgegaan. De jonge barones kent haar echter niet, iets wat Marietta vermeent onmogelijk te zijn - en hetgeen ook inderdaad zeer vreemd is - en de onverschilligheid, waarmede zij de dochter van mijnheer Bareel bejegent, is eene reden te meer, om bij deze de vinnige jalouzie te doen ontvlammen en haar te doen besluiten, ten allen prijze, het hart van den jonker - of welkdanig ook - aan Mathilde te betwisten.

Op het oogenblik dat jonker Georges, op zekeren namiddag zeer genoegzaam in de kamer treedt, waar mevrouw Bareel-Van Dinter zich bevindt en even gemeenzaam naar Marietta vraagt - hetgeen de oude dame hoogst vereerde, want zij ook zeide heel gemeenzaam 'Georges' tot den jonker - antwoordde zij met een zucht, die al te zwaar was om niet kunstmatig te zijn:

'Het lieve kind is zoo wonderlijk, zoo neêrslachtig; toen zij u zag komen, is zij naar hare kamer gevlucht, om niet te laten zien dat hare oogen dik geweend waren.'

De blonde Georges is in vroolijke luim en antwoordt dat hij, als galant ridder, de schoone, welke zoo ontijdig voor hem vlucht, zal achterhalen, al zou zij dan ook eene schuilplaats op den nok van het dak gevonden hebben. Mama roept wel bestraffend 'Georges, Georges!' maar van Dobbelsesteen voegt de daad bij de woorden, en ijlt den trap op.

Denk niet, dat de deur van de kamer der vluchtelingen

gesloten is - neen, zij staat integendeel half open, en nu Georges behoedzaam binnen treedt, ziet hij Marietta, het aangezicht afgewend en verborgen in de handen, in een leuningstoel zitten. Nu zij opstaat, ontvalt haar een klein langwerpige vierkant karton, dat ze vergeefs poogt te grijpen. De jonker is vlugger dan zij: - hij herkent zijn portret, dat vroeger aan den muur gehangen heeft, naast fletsche en zinstreelende figuren - vrouwenfiguren, die het eerbaar maagden-oog moesten kwetsen, en die een wonderlijk contrast maken met het beeld der Moeder Gods, den Christus en den palmtak, herinneringen uit het kostschool-leven, en waarvan Marietta de uiterlijke naïveteit wil behouden. Immers, die voorwerpen spreiden iets reins, iets maagdelijks over de vrouw, welke ze vereert. Doch wat waarde kunnen zij voor den scherpzinnigen waarnemer hebben, in gezelschap van profane prenten en statuëten; in gezelschap van den zedelozen Franschen roman, die als eene slang om het prachtige en pronkende kerkboek schijnt te kronkelen?

Marietta heeft met een zeer kortzichtigen toeschouwer te doen.

‘Gij weent, Marietta?’ zegt de jonker met een lichten glimlach en legt, gevleid, het portret op tafel.

‘Mijnheer, ik bid u....’

‘Mijnheer? Wat zijt gij koel, *my dear child!*’

Het meisje wil de kamer verlaten, doch Georges verspert haar den weg; zij laat zich dan ook weêr moedeloos, juist alsof ze door een groot lijden verpletterd wordt, neêrvallen en begint andermaal te snikken.

‘Maar zeg mij dan toch wat u scheelt, Marietta?’ fleemt de jonker.

‘Dat kan ik u niet zeggen, Georges; och, ik bid er om, laat mij alleen.’

‘*Never!* Waarom kunt gij mij dat niet zeggen? Ben ik dan uw vertrouwde vriend niet?’

‘Het was vermetel van mij te denken dat gij het waart.’

‘En sinds wanneer ben ik in ongenade?’

‘Ach, Georges, spot niet met mij!’ Marietta licht het hoofd op en staart den jonker met door tranen overvolkte oogen aan. ‘Spot niet zoo bitter met een ongelukkig hart zooals het mijne! Heb ik niet reeds genoeg geleden! God, mijn God! ware ik nog kind en in de kostschool, dat heiligdom der eerste jaren’ en Marietta heft, om er akelig van te worden, de oogen naar het heiligen beeld op - ‘ofwel ruste ik in het graf; want zóó, zoo is het leven eene hel.’

Zij slaat de handen voor de oogen en noekt; de jonker is bewogen over zooveel ontroostbare smart, over zooveel wanhoop.

‘Maar, *my dear*...’ waagt hij te zeggen.

‘Ik was zoo gelukkig voor ik u kende.... en nu, nu....’ en Marietta slaat de beide handen aan het voorhoofd en wroet zich de haren los.

Dat *nu* is inderdaad hartverscheurend; Georges is er diep door ontroerd.

‘En wat is er nu dan?’ vraagt hij gansch onthutst.

‘Georges, wist gij hoe lief ik u heb?’ en het meisje bedekt eensklaps weêr, schaamrood wordende de oogen, terwijl Georges, verrukt over die verklaring, verheven tot in den derden hemel, niet weet of zijn hoofd nog wel op de rechte plaats staat, en nu Marietta eensklaps op de knieën zakt, met losgewoeld haar, betraande oogen en opgeheven handen uitroepende: ‘Vergeef, vergeef mij die woorden! Ik had ze nooit moeten uitspreken! O, welke schande als gij mij verstoot! Genade, Georges, genade....’ - nu, zeg ik, is het zeker dat de jonker zijn hoofd verloren heeft.

Hemel en aarde, wat is zij schoon op dit oogenblik!

Tegen zulk eene verklaring, doormengd met een stortregen van tranen, met een klagend windgehuil van *och's* en *ach's*, van snikken, snakken en zuchten, vergezeld met

tragische gebaren van handen en armen, zoo wanhopig wild als de takken eens eiks door den wind heen en weêr geslingerd worden - lezer, niet waar, tegen zulk een orkaan der liefde is inderdaad niets te doen. Gij zegt: u beschermen door den parapluie van gezond verstand? Onnoozele! die regenscherm wordt aan stuk geslagen en gij zelve opgetild, indien de scherm zelfs niet in ballon verandert, en u des te eerder met uwe liefste naar hogere sferen doet vliegen.

Jonker van Dobbelsteen is reeds in de wolken der liefde, alvorens het te weten.

'I love you, my dear!' roept de tot Engelschman verbakken jonker uit, terwijl hij het meisje opricht.

'O, misleid mij niet!' smeekt Marietta uit. 'Laat mij in die zalige betoovering; roep mij niet uit dien hemel van zaligheid.... Herhaal, wat gij gezegd hebt, Georges... mijn Georges!'

'Dat ik u lief heb, Marietta!' zegt de jonker gansch bedwelmd, als hadde hij de wijnproef van vader Noach onderstaan.

'O Georges,' klinkt het tragisch, en ze zegt precies als in de comédie, 'gij zijt mijn Monte-Christo, mijn Jocelin, mijn Edgard, mijn Djalma!'

Lezer, dat Jan-Klaassen-spel duurt nog wel een half uur voort, en zonder dat de jonker iets van de draden bemerkt; hij staat voor de poppenkas met kloppend hart, met klammige oogen, gelukkig als een boerenjongen op de kermis, die niet bemerkt dat men hem juist op dat oogenblik zijne beurs ontsteelt.

Gij hebt reeds gezien dat de dochter van mijnheer Bareel-Van Dinter veel aanleg heeft, om eene uitmuntende tooneelspeelster te worden. De rol is tamelijk lang bestudeerd. Mama - en in dit geval hebben de domste vrouwen oneindig meer doorzicht dan wij - heeft het plan van het tooneelspel ontworpen; Marietta heeft het

verbeterd, vermeerderd, het ontwerp met een aantal kleine bijzonderheden verrijkt, en het geheel moest des te gemakkelijker spelen, aangezien van Dobbelsteen in het geheel den parapluie van het gezond verstand niet bezit.

Daar dan, net zoo als men op de tooneelplanken en in gekke Fransche romans doet, wordt er eene eeuwigdurende liefde gezworen; de jonker belooft plechtig aan die pretentieuze Mathilde van Dormael niet te denken, en Marietta spreekt met zooveel verachting van Tony Darenge - en hierin is zij oprecht - dat Georges ten eenemale van die zijde gerust is gesteld.

De triomf was volledig - zoo dacht Marietta, zoo dacht de moeder.

Ongelukkig heeft jonker Georges eene spons in plaats van een hart: die zwelt lichtvaardig op, doch bij den minsten vingerdruk laat zij ook het ingezogen vocht weêr vlieten, en nu de koude avondlucht hem eenigszins tot kalmte brengt, vindt hij dat juist Mathilde van Dormael eene voortreffelijke partij zou zijn; maar staat die ellendige Max Franck hem niet telkens in den weg?

Onlangs nog, op eene partij, heeft die verwaande zwijger hem bloedig doen gevoelen dat hij hem niet acht, en toen Georges poogde te spotten over zekere liefdadigheid jegens het schoone werkmansmeisje, had Franck hem koel in het aangezicht gestaard en de schouders opgehaald. Ook de barones was koeler jegens den jonker geworden: dat is gewis de schuld van dien lasteraar geweest!

XXIV. De politieke tempel.

‘Indien ik mij ooit op dien kerel wreken kan...,’ mompelt Georges, en treedt een kleine, maar nette herberg binnen.

De lezer gelieve mij daar te volgen. Eene herberg! Dat schijnt u triviaal toe en een dichterlijk romanschrijver zou zijn tooneel ten minste in eene club of *société privée* plaatsen.

Het spijt mij, lezer, en bovenal voor u, kind der verlichte eeuw, dat gij met zooveel minachting over het bier- en jeneverhuis spreekt. Daargelaten dat de kroeg niet zelden het voorhof is der crimineele rechtbank, zoo rijk in treffende tafereelen - vooral voor ledigloopers - is zij in onze dagen de politieke club geworden, waar men onder het inzwelgen van Vaderlandsch gerstennat, over de grootste vraagpunten beslist.

Antwoord mij: is het niet daar, dat niet zelden de kandidaten voor de Kamers gekozen, wetten ge- en veroordeeld, ministers op de kussens gezet of er afgeblazen worden?

Wat beteekenen uwe studeerkamers, kabinetten, akademiën, hoogeschoolen - het centrum der politieke wereld, is de bierwinkel. De vorsten dubben op een moeilijk vraagpunt - pif! in de herberg, is in een omzien, die gordiaansche knoop doorgehakt. Diplomaten spelen om het fijnste schaak - paf! de herbergredenaar ziet bij den eersten oogslag hoe men schaakmat speelt. Legers staan tegenover elkander - poef! de victorie is reeds beslist.

't Wordt vrede: - 'Heb ik het niet gezegd!' roept de herbergpolitieke. 't Wordt oorlog: - 'Heb ik het niet voorspeld!' klinkt het triomfantelijk.... Daar verschuift men grenzen en tronen als de schijven op het dambord; begrootingen en kredieten doet men in elkander passen als de steenen van het domino-spel; volkeren schudt men dooreen gelijk een spel kaarten; argumenten blaast men weg als tabakswolken; legers neemt men op en verplaatst ze zoo gemakkelijk als de engel Habakuk opnam; vestingen en forten vallen gelijk de muren van Jericho; - 't is minder dan een goocheltoer.

En zoudt gij, lezer, met zooveel minachting van de herberg spreken - van dat Forum, waar de burger des avonds 's lands zaken komt besturen! Eerbied, als gij spreekt van het voorhof der politieke grootheid, van het staatkundig heiligdom en waar diegene welke de zwaarste stem en de sterkste longen heeft, ook voor de grootste en diepzinnigste staatsman gehouden wordt.

Gij zegt, dat de herberg het individualismus bevordert en het familie-leven doodt - kortzichtige! Dat het familieleven de groote steun is der maatschappelijke samenleving - achteruitkruiper! Dat deze in hare grondvesten ondermijnd wordt, als... - zwijg, lichtverdoover! Telt gij dan de persoonlijke vrijheid, de ontslaving des mans van de dwingelandij der vrouw, het lossen maken van den huiselijken kluister waaraan hij geboeid ligt, telt gij dat voor niets?

O, zeg wat gij wilt, maar de jonge herberg-politieke vooral weet dat hij, onder het wegdampen des tabaks, onder het drinken van zijn glas bier, in de staatkundige balans van Europa weegt. Nu verdedigt hij stout zijne denkwijze - die van zijn dagblad eigenlijk; morgen wijst hij den kandidaat zijner keuze aan; overmorgen verschijnt hij aan de stembus en is er de handhaver van recht en orde - als het in 't voordeel zijner partij is, wel te verstaan;

's avonds is hij opgewonden van vreugde over zijnen triomf, trekt de koets van den gekozone en slaat de ruiten bij zijne tegenpartij in.

Jonker van Dobbelsteen maakt eene uitzondering in zijne staatkundige club - meestal dezelfde jongens, die wij bij Tony Darenge aantreffen. Georges weegt niet in de balans; na eenige machtspreuken is hij aan het einde van zijn politiek programma. Maar als er van de vrouwen gesproken wordt - tweede en voornaam kapittel - o, dan is hij de leider, de toongever. Indien de vrouwen wisten hoe, in zekere kringen, hare eer en naam verdacht gemaakt, gedefloreerd en gevlekt wordt....

In elk bierhuis is Georges bekend. Als hij in zijn tilbury voorbij jaagt, licht zeker daar iemand het gordijntje op. De huisvrouw, die ik maar Calypso noemen zal, maar die ons aan *Madame Grégoire* in het lied van Béranger doet denken - de huisvrouw, pronkend opgetooid en met een *gouden* ketting om den hals, wenscht hem bij het binnentreden vriendelijk lachend 'Goeden dag', en onmiddellijk herhaalt als een echo, in de keuken een helder en nog vriendelijker stemmeken 'Mijnheer Georges!' 't Is de meid, die voor de Eucharis speelt.

Georges kent elk dezer dames bij den naam; hij is de vriend, de vertrouweling van allen: een echte herbergvrijer. Heeft Calypso een verkoudheid - morgen komt hij met eene doos *pâte pectorale* aanloopen. Heeft Eucharis winterhanden - den volgenden dag brengt hij haar van 't fijnste berenvet. Hij is een wandelende apotheek! Gisteren had hij China's-appels in den zak; dan weêr zoete amandelen of andere aardigheden uit den fruitwinkel. Dezen avond zal hij ze onthalen op Champagne, of leidt ze met Vastenavond naar het gemaskerd bal - niet zelden, om zich die hartjes door een ander te laten ontstelen, nadat zij 's jonkers goudstukken uit de beurs hebben doen walsen.

Maar in den bierwinkel geniet Georges de eer, dat Eucharis meer dan eens vertrouwelijk met hem komt fluisteren en heimelijk lachen; dat Calypso hem nu en dan een knipoogje toezendt - en dat geeft veel te denken aan de andere personen, al was het maar dat hij daar al de matadors van het spel heeft. Ziedaar waar die man zijne eigenliefde plaatst; ziedaar zijn hoogmoed, zijne fierheid, zijne overwinning! Ziedaar dan waar dat adellijk schepsel, wiens voorzaten misschien op het slagveld strenden en in de raadzaal schitterden, zijne eereplaats zoekt! De voorouders waren misschien de steun des vaderlands; de nazaat is ten hoogste de steunpilaar van eenen... drankwinkel.

Georges is - eene *wandelende liefde aan zes centen*: juist de prijs van een glas bier.

Nu hij de herberg binnentreedt, wordt hij door een luid Hoerah! begroet. Hij zelf is in eene opgewonden stemming; zijn triomf bij Marietta is immers te groot, om niet gelukkig te zijn. Ook werpt hij uitdagende oogslagen op Tony Darenge.

Georges vraagt, als een echte Engelschman, grog - veel grog.

XXV. Het tweegevecht.

Lezer, ik zal u de gedruischmakende redeneering van 't gezelschap niet opteekenen: men kan ongeveer raden wat er verhandeld wordt. Overigens zijn er verschillende groe-

pen, en een dezer wordt onder ander gevormd van Dobbelsteen, die met Tony Darenge voor tamelijk zwaar geld, piquet speelt.

Ik heb u reeds gezegd, dat die twee menschen elkander eene diepe verachting toedragen; doch uit berekening zoeken zij elkander; één voorwerp - het is Marietta - beoogende, trachten zij wederkeerig uit elkanders houding en woorden, gissingen te trekken, waardoor de tegenpartij in den valstrik kan worden gebracht.

Tony Darenge speelt koortsachtig, de kans is hem voordeelig; toch let hij niet erg op het spel. De jonker verliest, verdubbelt telkens de som, verliest andermaal, wordt ongeduldig, boos zelfs, spot kwetsend met Tony, schimpt onrechtstreeks op zijne liefde, spreekt van *roturiers* en gemeene kinkels - en opspringende, werpt hij plotselings de kaarten in Tony's aangezicht:

‘Gij zijt een valsch speler!’ roept hij.

Darenge springt ook overeind, antwoordt met een slag en voegt er bij:

‘Dat liegt ge!’

De donder is losgebersten. Elk der beide strijders gevoelt de eigenlijke reden van den twist: 't is de oude haat die opwelt. Al de vrienden zijn opgestaan, de bende verdeelt zich; elk kiest zijne partij. Men herinnert zich in de romans gelezen te hebben, dat eene belediging niet anders dan door bloed kan uitgewischt worden: jonker Georges bezit dat ridderlijk denkbeeld ook, en met den moed van een romanheld eischt hij satisfactie.

‘Gij zult ze hebben!’ roept Darenge al harder dan Georges.

‘Ja, dat moet door een tweegevecht beslist worden!’ klinkt het van weêrskanten in de bende.

‘Ik ben de beledigde!’ hervatte Tony.

‘De dag?’ vraagt de jonker, zoo theatraal mogelijk.

‘Morgen!’ roepen allen.

‘Het uur?’ vervolgt de jonker.

‘Tien ure’ zegt Tony.

‘Het wapen?’

‘De pistool.’

‘Ik zal u dooden als een hond!’ roept de jonker.

‘Nadat ik u den kop zal verbrijzeld hebben!’ antwoordt Darenge, die in hard schreeuwen al meer moed toont dan zijne tegenpartij, en de vrienden, zoowel als Calypso en Eucharis, hebben veel moeite om te beletten dat de twee strijders elkander niet onmiddellijk met de vuist aan 't lijf willen. De getuigen worden gekozen, de plaats bepaald. Men trekt de overjassen aan, men drukt den hoed koortsachtig op het hoofd; men dringt kijvend en razend om de tafel, waar Georges en Tony zich bevinden; men stapt driftig de herberg op en neder - en eindelijk, meer vergramd dan ooit, door nog honderden scheld- en schimpwoorden, gaat de vereeniging in eene hevige ontroering uit-een, terwijl Eucharis den jonker snikkend om den hals valt - 't geen een heel indrukwekkend tooneel is - en hem vaarwel zegt, indien hij van dien gevaarvollen tocht niet levend mocht weêrkomen.

‘Niet weêrkomen?’ roept Georges; morgen breng ik u zijne ezels-ooren op sterk water.’

‘Morgen breng ik hier uwe hersenpan, om ze voortaan voor tabaksdoos te doen dienen. Dan ten minste zal zij ooit tot iets goeds gestrekt hebben!’ antwoordt Darenge.

Het gezelschap rilt voor die kanibalen-gramschap en vraagt - naar lucht.

‘O die beulen?’ kermen Calypso en Eucharis.

‘Ik geef geen cent meer voor het leven van Georges!’ zeggen bedenkelijk op straat de vrienden van Tony.

‘Tony,’ mompelen nog bedenkelijker de vrienden van Georges, ‘is morgen stellig *ad patres*.’

‘Toch moet er gevochten worden!’

‘O zeker! Alleen bloed kan zoo iets uitwisschen!’

Eene kleine gestalte slentert op eenigen afstand in de schaduw der huizen voort, doch de sprekers geven er geen acht op, hoewel het blijkbaar is dat de knaap aandachtig luistert. Jonker Georges en zijne vrienden zijn nu alleen. Georges wordt meer en meer opgewonden, hij wil met iedereen vechten; hij wil zelfs zijne getuigen dooden.

Men is in eene eenzame straat gekomen; eensklaps houdt de jonker voor een gesloten huis stil: het is daar dat Max Franck woont - dat voor hem zoo hatelijke wezen. Georges wijst op het huis, en zegt tot zijne vrienden:

‘Weet gij wie daar woont?’

‘Drommels, mijnheer Franck!’ klinkt het.

‘Een ellendige, verwaande kerel!’ hervat Georges opgewonden, ‘een tafelschuimer, een schobbejak die aast op de beurs van baron van Dormael; een lasteraar, die mij bij die nuffige barones heeft zwart gemaakt, omdat hij, de *roturier*, als pretendent durft optreden!’ - en al de *roturiers*, daar aanwezig, vinden de pretentie van mijnheer Franck belachelijk. - ‘Krijt,’ gaat de jonker voort, ‘geef mij krijt!’

‘Wilt gij uw testament op de deur schrijven?’ vraagt een der vrienden spottend.

‘Spot niet!’ gaat de razende van Dobbelsteen voort, ‘en geef me krijt.’

De kleine gestalte, waarvan ik u zooeven sprak, springt nader. Wat zit er niet in een straatjongens-broekzak! Toen Beets, in zijn heerlijk boek *Camera Obscura*, den inventaris van dat arsenaal maakte, heeft hij vergeten het stukje krijt aan te teekenen; dat was een grove misslag. Gelukkig heeft hij zijne optelling door eenige *enz.*, *enz.* besloten, en het krijt moet daaronder ook wel zeker begrepen zijn. De zak van den kleinen slenteraar was er dan ook wel degelijk van voorzien - niet, ik herhaal het, omdat ik het nu juist noodig heb, want een goed roman-

schrijver kan overal krijt vinden - maar omdat het waarachtig in den zak van elken welopgevoeden straatjongen te vinden is, ten einde zijne denkbeelden in schrift en teekening, op ieder oogenblik, op deur en koetspoort te kunnen schrijven.

Nu de jonker geschreven en de bende het geschrevene gelezen heeft, geeft hij den knaap een zilverstuk, en werpt hem het krijt in het aangezicht.

Razend, pochend, juichend over die dappere daad, spottend met den stijven verwaanden Franck, den neus optrekkend voor die... van Dormael's, gaat de troep heen. Plaasteren-Doooc, want hij is het, is ook nader geslopen, spelt en leest: 'Den lafaard Max Franck wacht ik morgen op het terrein.' Wie? - waar? - welk uur? Dat heeft de jonker gewis vergeten; maar Doooc is daar om de noodige inlichtingen te geven.

De kleine baron Pot kwam juist op het tooneel te pas: hij is dien avond door Jan-oom, met eene dringende boodschap naar mijnheer Franck gezonden. Nu belt hij met dubbelen moed: hij heeft ook eene dubbele boodschap te volbrengen. Zij is echter deels onnoodig: Max Franck heeft alles door het openstaande raam van zijn studeervertrek gehoord.

Een oogenblik....

Vergeet de schrijver hier niet, dat wij in den Winter zijn en dat een open venster.... Vergeef mij, geachte lezer, maar gij dwingt mij, en ik druk op dit woord, gij dwingt mij u te zeggen, dat de schoorsteen ellendig trok en het juist op dat oogenblik verduiveld rookte in de kamer van mijnheer Franck.

XXVI. Een verschrikkelijke vooravond.

Lezer, hebt gij ooit den voor-avond van een tweegevecht beleefd? Dat moet verschrikkelijk zijn - vooral als men geen vertrouwen in zijne schietkennis heeft en men integendeel weet, dat zijne tegenpartij op dertig passen afstand, den kop van een kanarie-vogel verbrijzelt. 't Moet daarenboven verdrietig zijn, als men verliefd is en dus - aan het leven houdt. Het moet zoo omtrent hetzelfde gevoel zijn als bij den ter dood veroordeelde, dien men is komen verwittigen, dat er spraak is hem den volgenden dag naar het Land van Belofte te doen vertrekken.

Tony Darenge heeft, nu hij alleen in zijne kamer is, al zijn moed verloren; hij gevoelt, hij heeft de overtuiging dat de jonker hem kwetsen, hem dooden zal. Dien Georges rekent hij tot de grootste exentriciteit in staat - enkel, omdat men hem voor een echten Engelschman houden zou.

‘Vechten is eene domheid,’ redeneert Darenge; maar zijne romantische denkbeelden werpen die stelling omver. Wie niet vecht, al heeft hij *gelijk* of al *kan* hij niet vechten, is, volgens zekere wereld, een onteerde: geen man van eer, zoo beweert men, reikt hem de hand; de vrouw ziet hem met minachting aan; hij wordt gebannen uit de deftige kringen, terwijl integendeel degene die moedig het wapen opneemt, de roem van den dag is. Dat alles kan zeer waar zijn, maar het is en blijft eene domheid.

En Tony neemt de pistool, die lang reeds dreigend aan

den muur heeft gehangen, om aan zijne bezoekers te doen zien, dat hij, als een echt gentleman, zich het gebruik der wapens heeft eigen gemaakt - Tony neemt de pistool en beproeft met vastheid te mikken; doch hij beeft zoo geweldig, dat hij op geen vijf passen zijne tegenpartij zou hebben getroffen. Hij werpt het wapen terzijde en begint andermaal te redeneeren. Georges overreden - onmogelijk. Zijn ongelijk bekennen - onmogelijk. De politie verwittigen, opdat deze juist gelijk op het tooneel, intijds tusschenbeide zou treden - maar dan volgde de rechtbank en de gevangenis, die toch juist ook onder de plezieren der jeugd niet kunnen gerekend worden.

Het koude zweet breekt Tony uit.

Wat al uitvluchten spelen den schreeuwer van zoeven door het hoofd! Nu deze uitgeput zijn, is hij op het nemen van maatregelen bedacht; doch vindt er geene.

Er is een spottende duivel in hem, die aanraadt met los kruit te schieten! Vocht men nog met den sabel - hij zou bijvoorbeeld, kunnen weigeren op het terrein zijnen hoed af te nemen, uit vrees van eene zware verkoudheid op te loopen; hij zou een pond watten en een zwaar karton onder den borstlap kunnen verbergen! Maar, helaas, de getuigen laden de pistolen en de barbaarsche tegenpartij eischt, dat men in een sabelstrijd met den blooten schedel en de bloote borst vecht.

Na eenig dubben, grijpt Tony andermaal de pistool en mikt op den hals van zijne onnoozele inktflesch; zijn arm beeft nog altijd.

‘Neem uw laatste schikkingen!’ schijnt hem de inwendige stem duivelachtig toe te fluisteren. Wat heeft hij te doen? Familie bezit hij als het ware niet meer; een testament heeft hij niet te maken, tenzij dat hij - om zich te wreken - zijne schulden legateert aan zijne tegenpartij. Tony schrijft een hartroerenden brief aan Marietta, waarin hij verklaart dat de gedachte aan haar, hem gewis

overwinnend uit de worsteling zal doen treden - en mocht hij, de beledigde, vallen, dan zou zijn laatste zucht haar zijn toegewijd. Nu hij dit schrijft, welt er een traan in zijn oog op; hij bemint dat meisje hartstochtelijk en gelooft zich met wederliefde beloond. Een paar dagen geleden heeft zij door blikken en woorden bewezen, dat hij veel te hopen heeft.

Blind bedrogene!

De vader moet daarenboven, ten gevolge van nieuwe diensten welke de klerk onlangs bewezen heeft, verklaard hebben dat hij gelukkig zou zijn, een zoon als Tony te bezitten. Heerlijke toekomst - en dat schitterend licht kan morgen eensklaps uitgeblazen worden!

En daarna? Tony is nog niet zoo verhard in de boosheid, of er flikkeren nog eenige dier herinneringen op, welke hij steeds als 'bijgeloovigheid' heeft beschouwd - en de spotter met God en duivel, nu het donker rondom hem geworden is, tracht - een acte van berouw te verwekken.

's Nachts droomt Tony: hij ziet dien helschen Georges met eene gapende pistool op hem afkomen; de tromp die plotseling vuur en gloeiend lood braken zal, nadert allengs al meer in de richting van het hart. Eensklaps wordt een vlamme kogel in het lichaam gejaagd en het bloed spat als eene fontein tusschen de vingeren der hand door, welke hij snel op de wonde gebracht heeft. Nu hij uit dien akeligen droom wakker schiet, drijft het zweet over zijne leden.

De morgen verkwikt hem; de drang der omstandigheden, de onmogelijkheid van een uitweg te vinden, geeft hem een weinig van die gelatenheid, welke echter slechts het gevolg van eene wanhopige worsteling is - en nu hij andermaal de pistool vastgrijpt, heeft zijne hand eenige vastheid bekomen.

Maar jonker Georges dan? Deze slaapt gewis rustig

door, zonder zich om het tweegevecht van den volgenden dag te bekommeren?

Integendeel - Georges drijft al zoo erg in het koude zweet als Tony. Hij ook, alleen zijnde, heeft zijn toestand overdacht en de overtuiging bekomen, dat die gemeene kinkel tot alles in staat is. Wat heeft die kerel te verliezen? Kortom, Georges heeft ongeveer in dezelfde gedachtewereld rondgedwaald als Tony; de aandoeningen zijn even hevig, de koorts is even geweldig, en het zweetbad is bijna voldoende geweest om hem te verdrinken.

XXVII. Zal er bloed stroomen?

Het is een sombere dag; de hemel is met wolken overdekt en een fijne stofregen maakt de natuur nog akeliger. Wel hem die, op zoo'n morgen, bij een koesterend vuur, in zijn gebloemden kamerrok gewikkeld en de voeten in de warme vilten pantoffels geborgen, mag doorbrengen, zoo dacht Georges met een diepen zucht, in plaats van voor eene kwestie van eerschending, een paar natte voeten, een kouden neus en eene zeer ontijdige aderlating te gaan zoeken!

Nu de getuigen komen, verbergt de een gelijk de ander vechter, zijn afkeer voor het tweegevecht. Alleen de getuigen betoonen een kolossalen moed en trachten insgelijks den duëllisten een weinig van dien moed in het lijf te

spreken; maar van Dobbelsteen, zoowel als Darenge, ziet reeds heimelijk uit of de politie nog niet tusschenbeide treedt, ja zelfs vóór dat men vertrekt, aangezien het hun innerlijk toeschijnt dat de gekheid reeds meer dan te lang geduurd heeft.

Koortsachtig worden aan het station de plaatsbriefjes voor eene der grensgemeenten genomen, en de stoom voert het zestal, in twee verschillende rijtuigen, buiten 's lands. Zoo moet het schijnbaar zijn, maar men let op 's lands wetten niet: aan de eerste halt stapt men af en men begeeft zich naar een verlaten heivlak, aan de eene zijde door een mastbosch beschermd, aan de andere zijde door kreupelhout ingesloten.

Er is iets kerkhofachtigs, iets doodsch in plaats en weder. De horizon is beperkt door den grauwen nevel; de grond is klammig; de wind broemt akelig en onheilspellend door de boomtoppen; de stofregen slaat de aanwezigen in het gezicht. Het is of alles de partijen tot nadenken brengt, en mocht ik u in het hart van elkeen laten lezen, ik zou er u, gewis hier meer daar minder, den wensch doen zien dat een wervelwind de partijen op twintig uren van daar voeren mocht.

Men kiest de plaats; de getuigen laden de pistolen; de twee vechters staan bleek tegenover elkander. Nu heeft elk van hen het wapen in de hand; het griezelt den jonker tot in de haren, zijn oog richt zich strak op de pistool van zijne tegenpartij en zijne knieën knikken.

Tony Darenge laat plotseling het wapen zakken, en het heimelijk zoo lang gewenschte woord ontvalt zijn mond:

‘Indien wij elkander konden verstaan.’

‘Ja, indien wij elkander konden verstaan,’ mompelt Georges, die reeds een klein lichtstraaltje ziet opflikkeren.

Die verklaring werkt als een donderslag.

‘Inderdaad,’ zegt een der getuigen, ‘goede vrienden moeten elkanders leven niet in gevaar brengen!’

‘t Is een domheid!’ hervat de tweede.

‘Men heeft getoond, dat men inderdaad moed had door op het terrein te komen!’ zegt een derde.

‘Onmogelijk!’ valt de vierde den spreker in de rede, en dat woord klinkt andermaal als een doodvonnis. ‘De kogels moeten gewisseld worden!’

Er wordt andermaal geredetwist, gewikt en gewogen; er worden nieuwe bewijsredenen ingebracht, en men bevindt dat het een armzalige manier is zijne eer te wreken, door een arm of been aan zijne tegenpartij te verbrijzelen.

‘Maar het duël kan ruchtbaar geworden zijn!’ werpt de tegenspreker andermaal op.

‘Dat is waar!’ mompelt een ander.

‘Er zal een schaterend gelach door heel de stad opgaan, als men verneemt wat kluchtspel hier gespeeld is.’

‘En echter...’

‘Ik vind u allen in den hoogsten graad belachelijk! Voor den drommel, de pistolen moeten gelost worden.’

‘Gij hebt gelijk!’ zegt Tony Darenge, en hij hervat zijne positie. Hij heeft echter zijne tegenpartij doorgrond; de ontroering van Georges, nu hij den gapenden loop voor oogen ziet, heeft hem in zijn binnenste gelijk in een open boek laten lezen; maar hij vergeet ook niet, dat als zijn wapen gelost is, de moed bij den jonker zal herleven, en enkel een edelmoedig voorbeeld de zaak zonder eenig nadeelig gevolg kan doen eindigen.

‘Ik wil,’ zegt Darenge, ‘mijn vriend niet doden, hoewel ik hem op twintig passen treffen zou. Ik laat aan hem over te doen wat hij wil: maar wat mij betreft - ziedaar!’ En hij schiet zijne pistool manhaftig in de lucht af.

Dat is edelmoedig volgens de getuigen, die de zaak willen verzoenen, hoewel de tegenpartij wel wat tegen-mompelt; want de jonker verklaart evenmin op het leven van Tony Darenge te willen aanleggen en tracht stout-

moedig, insgelijks een gat in den bewolkten hemel te schieten - en zoo eindigt de strijd, die zooveel harten heeft doen kloppen, zooveel water en bloed heeft doen zweeten!

‘Alles wel,’ hervat de koppige getuige, ‘maar men zal in de stad met uwe dapperheid den spot drijven.’

‘Maar de eer is gered, als de twee strijders en wij, de getuigen, verklaren voldaan te zijn.’

‘Voor ons, ja, maar het publiek....’

‘Komaan,’ hervat de jonker, ‘wij zijn allen goede vrienden’ - en men schaart zich dicht bijeen - ‘laat ons een plechtige belofte afleggen, dat niemand het geheim zal verraden.’

‘Aangenomen!’ zeggen de drie vreedzame getuigen.

‘In de oogen van het kortzichtige publiek moet er echter een tastbaar bewijs zijn!’ hervat een der laatste sprekers.

‘Maar welk dan?’ spot de koppigaard.

‘De wereld moet bedrogen worden! Men beslisse den strijd door het lot.’

Niemand begrijpt er een half woord van.

‘Men trekke strooike, wie van beide voor den verslagene zal gehouden worden; wie het kortste ten deel valt, zal voor den gekwetste doorgaan.’

‘Zoo heeft men nog nooit, zelfs niet in een kluchtspel, geduëlleerd.’

XXVIII. Baron Pot schiet met aardkogels.

De denkwijzen zijn nog altijd verdeeld, nu eensklaps een heldere lach en een snelle beweging in het kreupelhout, die hoogst boertige beraadslaging komt afbreken. Plaasteren-Dooc springt te voorschijn met twee glinsterende degens onder den arm. Komt baron Pot, om de klucht te volmaken, op zijne beurt, satisfactie vragen?

Op hetzelfde oogenblik treedt Max Franck te voorschijn, en onmiddellijk daarna baron van Dormael, warm in zijn overjas gewikkeld en leunende op den arm van Jan Darinckx. Franck neemt de degens uit de hand van Judocus en treedt recht op Georges af:

‘Mijnheer van Dobbelsteen,’ zegt hij, ‘gij ziet dat ik mij geen tweemaal laat noodigen; ik kom als uitgedaagde en wees er zeker van, dat ik niet genegen ben, de zaak op een blijspel te doen eindigen.’

Op die ontmoeting is Georges niet voorbereid. Dat is geen spel meer! Die Max Franck treedt zoo vastberaden op hem toe, ziet hem zoo scherp en toch zoo kalm in het oog; die bloote degens, waarvan hij er van Dobbelsteen gedurig een aanbiedt, schijnen zoo wraakeischend, dat van Dobbelsteen bevend achteruit treedt en onverstaanbare woorden stamelt. Franck gaat vooruit naarmate de andere achteruit waggelt, en houdt hem voortdurend den aangeboden degen vlak voor den neus.

Eindelijk bevindt Georges zich op den rand van het bosch, doet een zijsprong over de gracht en onder het roepen ‘dat het eene lafheid is, iemand zoo onverwacht

op het lijf te vallen!’ kiest de groote held schandelijk het hazenpad; des te sneller, dewijl ook Max zich gereed maakt om den sprong over de gracht te wagen.

Een lach, zoowel van Max Franck, als van baron van Dormael, Jan Darinckx en Plaasteren-Dooc, weërgalmt door het bosch, en baron Pot kon niet nalaten den bluffer ten minste een van zijne kogels, een overgrooten aardkluit, na te werpen, die juist in den nek van den held terecht komt. Tony Darenge is gewroken, hij heeft, wat hem betreft, zijne eer en faam van moed behouden; maar een der eersten is hij weggeslopen, nu hij zijn broeder Jan herkent.

Lachend om het koddige voorval, groet de baron een paar achterblijvers, die de voorwerpen, door de duëllisten ter aarde geworpen, oprapen: de goede jongens weten niet hoe zich uit de verlegenheid te redden. En wat zal men in de stad zeggen, als men Georges zonder de ooren van Darenge, en Tony zonder den hoofdschedel van den jonker zal zien weêrkeeren?

‘Wat held! wat held!’ zegt lachend baron van Dormael, ziende hoe Georges, door de aardkogels van den kleinen Pot vervolgd, achter de boomstammen wegvlucht. ‘Mijnheeren,’ zoo spreekt hij tot de twee getuigen, ‘gij zult wel doen uwen vriend aan te raden, voortaan enkel een hazenduël voor te slaan; hij heeft er het hart en ook de beenen voor.’

Niemand spreekt.

‘Wilt ge mij een genoegen doen?’ hervat de baron. ‘Zeg dan aan dien hardlooper ginder, dat hij zooveel mogelijk de tegenwoordigheid vermijdt van die.... van Dormael's. Zij houden niet van zwendelaars, beledigers van vrouwen en bluffers in den hoek van den haard.’

‘Uwe boodschap is nu juist niet van de aangenaamste,’ zegt de koppige getuige, ‘maar ik wil mij er wel meê belasten, omdat men geen edelman moet zijn om te ge-

voelen, dat men eer en plicht niet laf miskennen moet!’ en hij werpt den ouden baron een scherp blik toe.

Die ten minste heeft eergevoel! De baron verontschuldigt zich dat het kwetsende zijner woorden geenszins tot hem gericht is; hij reikt den getuige gulhartig de hand toe, welke dan ook aanvaard wordt.

De baron en zijn gezelschap bereiken den straatweg, waar eene oude koets - zoo eene, uit de dagen toen vader en moeder en een half dozijn kinderen, zich onder een enkelen regenscherm konden verbergen - waar, zeg ik, eene oude koets, met twee paarden bespannen, hen wacht. Men is slechts even afgestapt, om de uitdaging van den jonker te beantwoorden; want men is eigenlijk op weg naar het sedert jaren onbewoonde buitenverblijf van baron van Dormael, dat de familie den volgende zomer weer wil betrekken.

Jan Darinckx moet er grootendeels de meubelen van vernieuwen.

Max Franck spreekt zooals gewoonlijk weinig over het gebeurde. In beginsel veroordeelt hij het tweegevecht; maar hij had als het ware een voorgevoel, dat met zulk eene tegenpartij, eene bijeenkomst niet dan op eene klucht kon afloopen, en hij meende dat het beter was den bluffer plotseling den mond te stoppen, dan vrijen loop aan zijne loszinnige tong te laten.

Jan Darinckx is ingetogen; hij heeft zijn broeder weêrgezien en dat maakt telkens een pijnlijken indruk op zijn braaf en ouderlievend hart. De baron tracht die gedachten af te leiden; Max Franck luistert onmiddellijk; Jan Darinckx slechts langzamerhand.

XXIX. Mathilde van Dormael aan Henriette de la Venance.

‘Liefste Henriette,

Welk eene verandering! zult gij zonder twijfel uitroepen, als gij mij eensklaps verzoend ziet, met al 't geen ik dacht dat vroeger mijne smart uitmaakte. Ik betreur nog altijd uw heerlijk Touraine, maar mijn Vagevuur hier, is nu in een stil en aangenaam Paradijs veranderd. Ik ben tevreden met de kleine wereld welke mij omringt, omdat ik er al de waarde van heb leeren schatten. Hoe komt het toch dat ik al de schitterende hoedanigheden, welke als kostbaar geperelt om mij gespreid lagen, niet wilde zien en dat integendeel mijn oog de bedrieglijk gekleurde zeepbellen volgde, welke in de verte, buiten mijnen levenskring, zweefden?

Uwe wijze brieven, Henriette, hebben mij doen nadenken, opmerken en eindelijk doen zien wat ik vroeger niet zag. Eenige kleine omstandigheden zijn mij ter hulp gekomen, en ik ben nu op den weg der beternis. O gij moet eene *clairvoyante* zijn, want gij hebt op verren afstand en u vreemd zijnde personen, met treffende waarheid beoordeeld, terwijl ik, loshoofdje, die ze voor mijn oog zag handelen, mij in hen misgreep. Nu is echter de blinddoek gevallen en het grieft mij diep, dat ik mij een oogenblik aan coquetterie jegens dien jonker van Dobbelsesteen heb plichtig gemaakt. Ja, ja, het was het hoofd, het ijdele hoofd, niet het hart dat hierin werkte.

Ik dank den Hemel dat het tusschen ons beiden nooit tot eene verklaring gekomen is. Hij is inderdaad een loszinnig, een belachelijk mensch. Op dit oogenblik spreekt de gansche stad over hem, en de minste daden van zijn leven worden door het praatzuchtige publiek ontleed. Een allerkluchtigst tweegevecht met mijnheer Franck, voor wien Georges ten laatste als een gestrafte schooljongen het hazenpad heeft gekozen, is op dit oogenblik het onderwerp aller gesprekken.

Op het terrein, en toen het op de punt des degens aankwam, is de jonker plotseling als een spook verdwenen. Volgens mijn oom, die nog schokt van 't lachen als hij het tooneel vertelt, *il se tira habilement d'affaire*, en dat mag men van hem zeggen, zooals van Copernicus, die zoo slim was op den dag dat zijn boek over den sterrenhemel verscheen, te sterven, om alzoo door geene tegenstrevers geplaagd te worden.

Voor het oogenblik is mijnheer Georges, die, zooals ik hoor sedert lang in geen geur van heiligheid stond, nergens meer te zien en ik ben er niet boos om. Ik hou niet van duëllisten, tenzij in de romans - maar voor een man, Henriette, wiens voet niet pal staat op het oogenblik van het gevecht, wordt men even onverschillig als voor een versleten pantoffel. Nu, die weinig edele vlucht heeft hem eindelijk voor mij aan den ouden pantoffel gelijk gemaakt.

Laat ons niet meer van hem spreken.

Gij hebt gelijk, Henriette, ik had mijn oom tot nu toe niet lief genoeg. Ik begreep niet voldoende, wat hij voor mij deed en hoeveel schoons er in zijne ziel besloten ligt. Nu bemin ik zelfs zijne zwakheden, zijne liefde voor het verledene en ik zou haast zeggen - lach niet! - dat ik zijne staatkundige gevoelens deel. Och, het spijt mij nu dat, door mijn kinderachtigen wil, in huis alles gemoderniseerd is. Niets blijft er den goeden grijsaard van zijn

eigendommelijke wereld over dan zijn studeervertrek: dat alleen herinnert hem nog aan 1815, en hij glimlacht nu van voldoening, als ik mijne nieuwe vertrekken ontvlucht en hem vleierend kom vragen of ik met mijn borduurwerk stil - zeer stil bij hem in een der oude leuningstoelen mag komen zitten.

Dan spreekt mij de baron van *zijnen* tijd - een zalig genot dat ons ook te wachten staat, als wij eens oud zullen zijn - en hij weet recht geestig duizenden aardigheden te vertellen. Als ik trouw luister, omvat hij soms streelend mijn hoofd en geeft mij een kus op het voorhoofd, en het doet mij zelfs een wezenlijk genoegen als ik Peter-de-Groote, met een grooten traan in het oog, hoor zeggen: “Goed kind!”

Vóór eenige dagen, en sinds gebeurt dit iederen morgen, had ik mijn oom's warme pantoffels in zijne studeerkamer gereed gezet; ik had den leuningstoel juist van pas voor den lessenaar geschoven, de gouden doos met versche snuif gevuld, en roode, witte en blauwe crocussen, met een oranje-kleurige in het midden, in de kristallen vaas gestoken. - “t Zijn de kleuren die ik altijd lief heb!” zeide mijn oom, en er welde een traan in zijn oog op. “Ik dank u, lief kind, ik dank u.”

's Avonds vind ik het recht gezellig in de studeerkamer, als de waterketel zijn eentonig liedje zingt, als oom zijne lange pijp rookt en ik voor hem en zijn vriend, in de oude Saksisch porceleinen tasjes, thee schenk. Dan ook mag ik soms een heerlijk stuk uit de werken van mijns oom's lieveling-dichters, Vondel en Tollens, voorlezen - want, lieve, ik heb mij de taal mijner kindsheid, dat ronde, krachtige, schoone Vlaamsch, recht eigen gemaakt.

Zijt ge tevreden over de bekeering uwer Mathilde?

In het studeervertrek tref ik ook dikwijls mijnheer Franck aan - altijd even kalm, spraakzaam, eerbiedig en voorbehoudend. Hij is als het verbindingsteeken tusschen

den tijd mijns ooms en den tegenwoordige. Beide heeren vinden onze samenleving slecht, bedorven, dwaas; zij mishandelen haar op eene onbarmhartige wijze - ik voor mij vind haar juist niet onaardig! - maar aangenomen, dat onze samenleving een zoo boosaardig creatuur is als mijne twee wijsgeeren zeggen, ben ik toch meer genegen voor de denkwijze van mijnheer Franck, die de schuld aan het dwaze hoofd toeschrijft, dan voor die mijns ooms, die beweert dat het hart ten eenemale bedorven is.

Dit zij in het voorbijgaan gezegd, want ik heb geen lust om lid van eene, zelfs niet vrouwelijke, Akademie te worden en mij te verdiepen in het wetenschappelijk *waarom* en *daarom*, evenmin als in de geleerde verzamelingen van plaasteren neuzen, doodskaarten, grafsteenen, beenen knopen of anderen rommel, hetgeen mij echter zeer hoog in de sympathie van gravin Polyglotte zou doen klimmen, welke zich, naar het schijnt, bij hare spreekwoorden-geleerdheid niet bepaalt. Het schijnt dat de meeste vrouwen, uit de beschaafde wereld en wier huwelijktijd reddeloos voorbij gevlogen is, de neiging krijgen van geleerd te worden. De Hemel, Henriette, schenke ons liever zeer vergankelijke, rooskleurige minne-briefjes, dan wel duurzame perkamenten keukenrekeningen!

Ik sprak u van mijnheer Franck: - ik beken dat mijne denkbeelden aangaande hem gunstiger gestemd zijn. Ik, dwaashoofdje, wilde dien jonkman door mijne coquetterie onderwerpen, gelijk anderen die ons omringen, en 't was mijne onmacht welke mij onaangenaam jegens hem stemde. Ik buig nu - dank aan uwe wenken en mijne daaruit voortgevloeide opmerkingen - gaarne het hoofd voor hem. Ik vind nu een aantal heldere lichtpunten in zijn leven, welke zijn menschlievend hart doen kennen. Ik herinner mij nu, dat ik hem eens bleek van verontwaardiging heb zien worden, toen men onrecht deed aan een arm man, wiens eenige schuld bestond in geen geld te

bezitten, om door middel van de justicie eene erfenis te bekomen, welke hem rechtmatig toekwam. Mijnheer Franck offerde in het geheim eene aanzienlijke som op, om de wereld te dwingen toch rechtvaardig te zijn!

De terughouding van mijnheer Franck is geenszins wat ik dacht, trotschheid - het is integendeel wat gij vermoedde en wat mijn oom bevestigt, nederigheid; zijn stilzwijgen is geene verwaande minachting, voor die welke hem omringen - hij luistert, denkt en spreekt dan, en spreekt juist daarom zoo goed, zegt mijn oom. Gedurig leent hij iedereen het oor, maar het is zijn strak oog, ofwel de glimlach welke somtijds om zijne lippen speelt, en ook wel eens een gepast, hoekig en scherp antwoord, dat zijn tegenspreker ten slotte onthutst, en vooral diegenen welke altoos ratelen, altijd geestig en geleerd willen schijnen - iets waarvan mijnheer Max een heiligen afschrik heeft.

Denk niet dat ik dien mijnheer Franck bemin, neen! Die man is voor mij uiterlijk - want zijn innerlijk is nog een raadsel - te koel, te berekenend, te onverschillig voor 't geen eene vrouw lief heeft, aan die kleine attentie's hoe nietig ook, maar die ons doen gevoelen dat wij op een voetstuk geplaatst zijn en aangebeden worden. Ik zou hem een geheim toevertrouwen, maar zijn hoekig aangezicht, zijn rustig oog, zijn lach en soms scherp en kort woord, hebben niets dat tot dichtelijke droomen verleidt - en ik wil nog wel wat droomen, lieve, alvorens tot den toestand der Polyglotten te geraken! En echter is mijnheer Max eene figuur, die men niet meer vergeet als men ze eens gezien heeft, en waarop onwillekeurig in een salon, het oog terug keert en langer dan op anderen rusten blijft.

Heeft mijnheer Max ooit bemind? Ik weet het niet; men zegt dat voor eenige jaren eene romantische lady met goudros haar, bleek gelaat, blauwe oogen en de twee onmisbare Engelsche snijtanden, dol verliefd op hem geworden was; maar de gloeiende miss vond koud marmer

in hem. Gekwetst over zijne koelheid, clascificeerde zij haren afgod van een oogenblik, in haar reisboek, onder de “industrieele curiositeiten” en schreef: “Meubel, dienstig voor kandelaber, in de houding van een Napoleon op St. Helena; - gebreveteerd, maar niet altijd volmaakt, werktuig om er shals, mantels en hoeden aan te hangen; - kolom in eene danszaal; - mecaniek om verlaten dames in en uit te leiden, dat echter dikwijls moet opgedraaid en geschuurd worden - 't geheel gekapt uit eikenhout en gebeeldhouwd door een klompenmaker, enz., enz.,” en dewijl de lady met zoo'n wonderlijk meubel niet naar haren dichterlijken hemel kon vliegen, en dat ze hier beneden zoo'n mecaniek niet noodig had, liet ze mijnheer Franck aan zijn lot over, die er zich ook gemakkelijk over troostte en hartelijk lachte om den dwazen uitval van die beminnelijke watergodin.

Ik heb u de geschiedenis van den eerlijken werkman, dien de baron onder zijne bescherming nam, verteld. De wensch van mijn oom, op den bruiloftsdag, schijnt zich te verwezenlijken: het gaat hem voorspoedig. Ik zou u de eindelooze dankbaarheid van die goede menschen niet kunnen schetsen: zij zijn zoo naïef in hunne dankbaarheid! Zij weten nu, dat mijnheer Max slechts de tusschenhandelaar is geweest, en zij al de genoten weldaden aan den baron verschuldigd zijn, hoewel wij allen dit zorgvuldig verborgen houden uit vreeze dat hij, in een zijner menschenhatende luimen, de milde bron der bescherming plotseling stoppen zou. De kleine zanger, die een leermeester heeft, maakt verbazende vorderingen in de muziek. Indien hij zooals nu voortgaat, dan, liefste, zult gij binnen weinige winters, den jongen baron Pot in uwe salons te Parijs bewonderen.

Gisteren avond, terwijl wij vertrouwelijk in het studievertrek bijeen zaten - mijnheer Max was daar - verwittigde Peter-de-Groote ons, op zijne eigenaardige

wijze en met zijn spreekwoordelijk geworden “dat is te zeggen” doormengd, dat de werkmán mijn oom wenschte te spreken. Men liet den eerlijken jonge binnen komen en ik schoof een stoel nader; doch hij bleef met ontbloot hoofd staan en zette zich eindelijk slechts op den hoek van den stoel, na herhaalden aandrang, neêr. Een onbeschrijflijk geluk blonk uit zijne oogen, toen hij een ganschen buidel geld op tafel schudde.

“Drommels, Jan,” riep de baron lachend, “gij zijt rijk genoeg om de stad Antwerpen te koopen!”

“Eerlijk gewonnen, stuk voor stuk bespaard geld, mijnheer de baron!” juichte de werkmán.

“En wat zal er met dien schat gebeuren?”

“Heer baron,” zeide de werkmán, eenigszins onthutst, “het zijn zeven honderd frank....”

“Welnu?”

“Die schuld....”

“Dat gaat mij niet aan,” zeide de baron tamelijk barsch en wierp een verwijtenden oogslag op zijn vriend; “het is immers mijnheer Franck, met wien gij zulks te verrekenen hebt.... Overigens het briefje in den bloemtuil was immers een kwijtbrief, niet waar, mijnheer Franck?”

“Inderdaad,” mompelde deze, en men zag duidelijk dat de naam van “weldadig mensch” hem vreeselijk tot last strekte.

De baron staarde strak in den kolengloed; mijnheer Franck had een boek genomen en bladerde daarin, zonder echter te lezen; zijn donkere blik getuigde van wrevel. De werkmán was ontsteld; hij was met een zoo vroolijk hart naar het hotel gesnel, denkende - de eenvoudige! - daar vroolijke gezichten te zullen maken, bij het zien van zijn schat en, integendeel, men scheen misnoegd. Zijn oog werd vochtig toen de baron droog en tamelijk scherp zeide: “Zeg dan toch, mijnheer Franck, dat die goede man zich in het adres vergist heeft!”

“Mijnheer de baron, indien ik u beleedigd heb,” sprak de jonge werkman ootmoedig, “wil mij dan vergeven. Ik weet wel dat het briefje eene kwitantie was, maar ik dacht even als Anna-Bella, dat wij die gift niet mochten aannemen; dat ik trouw werken moest, om het geld later eerlijk terug te geven.”

Mijn oom lichtte het hoofd op; dat trof hem zichtbaar; hij richtte zich op, greep de hand van den stoeldraaier en zeide met eene diepe ontroering: “Gij zijt een braaf, een eerlijk man; met zoodanig man, mijnheer Max, vrees ik den last der dankbaarheid niet. Enkel verbied ik u, Jan Darinckx, mijn naam te noemen. Ik hoû niet van de liefdadigheids-trompet, die men tegenwoordig, niet meer op den hoek der straat, maar in de kolommen der dagbladen, voor ieder stuivers-broodje dat men weggeeft, klinken doet. Iedereen wil thans liefdadig zijn, op voorwaarde dat iedereen het wete, en misschien wel met het weinig christelijk denkbeeld, dat de uitgetrompette aalmoes integendeel een groot voordeel in zijne beurs zal brengen.”

Er kwam een glimlach op de lippen van mijnheer Max: hij kon dan de geleende veëren, waarmeê hij gedwongen was geweest te pronken, afschudden! Hoe weinigen gelijken hem, Henriette! Hoevelen zijn er niet in onze kringen, die voor engelen van liefdadigheid gehouden worden en die dit enkel zijn met het geld van anderen. Dat schijnt hedendaagsche liefdadigheid te zijn.... Zeker is zij zeer economisch, en men kan geen goedkooper middel vinden, om het hemelsch Paradijs te winnen, dan zijne eigene beurs toegestropd te houden en gedurig met de vingers in de tescb van zijnen buurman te grijpen! Doch mijnheer Franck hoort bij dezen niet thuis.

De eerlijke werkman is met zijn schat teruggekeerd; hij moest, heeft mijn oom hem gezegd, zijne nijverheid uitbreiden, allengs een klein meubelmagazijn, in eene der drukste straten van de stad, beginnen en, altijd met de

spreuk “Eerlijk duurt het langst” voortwerkende, zou hij eens een welgesteld burger kunnen worden. Die toekomst heeft hem toegelachen; hij heeft met drift zijn schat geborgen en is, hoopvol en onder het uitroepen: “Ja, ik zal werken, eerlijk werken!” de deur uitgesprongen, om aan zijne Anna-Bella het goede nieuws te gaan meêdeelen. Wat is het zoet gelukkigen te maken!

De baron heeft dien avond in zijn stelsel, over het maatschappelijk *waarom* en *daarom*, weêr een stap nader tot dat van mijnheer Franck gedaan, want dezen de hand drukkende, zeide hij: “Waarlijk, mijnheer Max, er zijn in de volksklasse nog onbedorven harten! Ik had ongelijk ze allen ongunstig te beoordeelen, omdat ze in 1830 mijne ruiten aan stuk geklopt, en eenige mijner partijgenooten niet zeer vriendelijk behandeld hebben!”

Och, liefste, wat staat er veel in dien brief dat u weinig of geen belang zal inboezemen; maar ik heb u met voordacht den kring willen doen kennen, in welken ik mij bij voorkeur beweeg, sedert ik, verdwaald schaap, van den gevaarlijken weg der coquetterie ben teruggeroepen. Later schrijf ik u over *onze* wereld, over die der vrouwen; over onze avondfeesten, kringen, bals, over den schouwburg en het toilet; over de schoone en leelijke dames, kleine intrigues, kwaadstokerij, haat, nijd en jaloezie; den twist die er overal voor een schoon kleed, een nietig woord, een oogslag of glimlach ontstaat; over den oorlog met speldesteken, die zekere vrouwen zoo boosaardig, hardnekkig en dit jaren lang kunnen voeren; over die wereld waar men, scherp toeziende, millioenen kleine, bedekte wegen ziet kronkelen, zegt mijnheer Franck, en die eindelijk toch allen uitloopen op het groote vraagteeken: “Met wie zal ik trouwen?” Getrouwd geraken, niet waar liefste, is ook het grootste problema, dat een jong meisje heeft op te lossen?

Uwe liefhebbende

MATHILDE.

P.S. Het oude kasteel, dat wij in den aanvang des zomers betrekken, heeft een heerlijk en romantisch aanzien. Kom daar, lieve, met uwe Mathilde onder de eeuwenoude beuken wandelen, onder de breedgetakte linden rusten, en u vergenoegen in de zoete vriendschap van allen die u hier reeds liefhebben.'

XXX. 't Wordt plezierig.

In den vooravond van den dag, welke op dien volgt waarvan de jonge barones van Dormael in haren brief aan Henriette de la Venance gesproken heeft, zit mijnheer Bareel-Van Dinter voor het langzaam uitdoovende kolenvuur van zijn salon. Zijn gelaat is bleek; zijn hoofd is moedeloos op de borst gezakt en zijn strak oog ziet, zonder te zien, naar den kolengloed. Tegenover hem zit zijne vrouw, nog mismoediger dan hij; er ligt eene doodelijke onrust op haar gelaat, en van tijd tot tijd wellen er zware zuchten uit hare borst op.

Er moet aan dien kouden en altijd gerusten speculant, een wel verschrikkelijk ongeluk overkomen zijn, om ditmaal zoo neêrslachtig te zijn!

De woekeraar Drummel, die voor mijnheer Bareel altijd een booze geest is, heeft zoeven de kamer verlaten; er heeft een tooneel plaats gehad, welks beschrijving wij niet zullen beproeven.

Men herinnert zich dat Bareel eene vrij aanzienlijke som aan Drummel schuldig was, welke echter eenige maanden geleden, door het afleveren van eenige spoorwegactiën werd afgelost en ten gevolge waarvan de in pand gegeven diamanten van mevrouw in haar bezit waren teruggekeerd. Nu, op dit oogenblik dat wij de beide echtgenooten, aan het vuur gezeten ontmoeten, heeft Drummel bemerkt, dat de actiën van welke hij een aanzienlijk voordeel hoopte, geene andere waarde dan... scheurpapier hadden. Zij zijn met zeer kunstige handteekens bekleed, en als zoodanig mocht men ze als eene curiositeit beschouwen!

Mijnheer Bareel, voorzien van eene uitmuntende kwitantie, loochende ten stelligste het feit, verontwaardigde zich over de eerlooze verdenking van Drummel, riep de getuigenis van een aantal personen in, die de actiën ter beurze en in zijn huis onder 't oog gehad hadden en derzelve echtheid zouden bewijzen. De woekeraar was verschrikkelijk om aan te zien; zijn oog schoot bliksems; zijne ledematen hadden al het vuur en de spierkracht der jeugd bekomen, en toen hij dreigend uitriep: 'Ik zal u en dien Darenge aanklagen!' had de wisselaar een oogenblik in zijne schijnbare kalmte en gerustheid gewankeld.

Bareel had echter tegen Drummel ook het een en ander in te brengen, en hij deed hem dit zoo koel, zoo bedaard, zoo meester-van-zich-zelf, gevoelen; hij haalde zooveel goede redenen aan, dat de woekeraar waarachtig aan zijne onschuld begon te gelooven, en Tony Darenge alleen voor den schuldige hield. Toen echter Drummel, als het ware aan eene zinsverbijstering ten prooi, het huis verlaten had, legde de speculant de moeilijke rol af welke hij gespeeld had. Zonder aan zijne vrouw eenige verklaring van het feit zelve te geven - zij toch was een te kortzichtig wezen, om iets van het financieele wargaren te begrijpen - deelde hij haar zijne onrust meê over Tony; hij sprak van het

proces waarin hij zou betrokken worden; van de ontsluiting van feiten, welke men het liefst zou zien verborgen blijven, omdat het domme publiek zeer dikwijls ‘schelmerij’ ziet, daar waar de handelaar en financie-man niets dan een slimmen trek ontwaren - en een slimme trek is toch wel geoorloofd, niet waar? Hij vreesde voor zijn crediet, dat sedert eenigen tijd begon te wankelen, en voor het wakker schudden van dat vervelend ras van schuldeischers. Overigens, wie ten volle gelijk heeft laat immers nog altijd van zijne beste veêren, in die booze advokaten-vingeren?

Die onrust is voor mijnheer Bareel zeker gewettigd. Er woelen echter reeds een aantal plannen, het eene al meer duivelsch dan het andere, door zijn geest, om zich uit het Vulcanus-net, dat door Drummel gespannen wordt, te redden.

De deur wordt geopend en Marietta treedt, prachtig opgetooid, binnen. De zware zijde van haar lichtblauw kleed ruischt over het tapijt; heur weelderig haar, waarin een bloemtak gevlochten is, de frissche bos op de wangen, het levendig oog, de welgevormde arm, waaraan een kostbaar sieraad fonkelt - alles vereenigt zich om de dochter van mijnheer Bareel inderdaad schoon te doen zijn.

Marietta gaat naar den Schouwburg; zij komt slechts even binnen om zich te laten bewonderen.

Noch de vader, noch de moeder gunnen haar echter een oogslag.

‘Gij zoudt dezen avond niet naar den Schouwburg moeten gaan, Marietta!’ zegt de vader.

Marietta schrikt bij die onverwachte woorden en werpt een verwonderden blik op de twee droomende oudjes.

‘En waarom niet?’ zegt zij bits.

‘Ik heb mijne reden!’ is het antwoord.

‘Maar ik,’ zegt het eigenzinnige kind, ‘ik heb ook mijne reden om er te gaan!’ en zij doet moeite om de smalle hand in den nog smalleren handschoen te bergen.

De vader zwijgt op dat scherpe antwoord; hij is aan dergelijke antwoorden gewoon; eerbied voor hare ouders is geenszins eene van Marietta's deugden. Zij bekommert zich verder ook niet om het stilzwijgen, om de buitengewone houding van haren vader, om de zucht harer moeder. Zij vraagt zelfs met geen enkel woord naar de reden van dat alles, en neuriet een aria uit de opera die zij gaat bijwonen. Wel ziende, dat de stemming van vader en moeder niet met de hare overeenkomt, werpt zij een oogslag in den spiegel, die ten gevolge der schemering hare ranke gestalte niet meer duidelijk weêrgeeft, en verlaat het vertrek onder het uitspreken van die harde en vernederende woorden:

‘Wat zijt ge beiden plezierig van avond!’

Dat treft den vader; het hoofd zakt dieper naar de borst en hij voelt zijn oog vochtig worden. Marietta bekroont dien avond, de opvoeding en leiding, welke men haar en zij zich-zelve gegeven heeft.

‘Dat kind,’ zegt hij tot zijne vrouw, ‘heeft geen hart.’

‘Och,’ antwoordt de moeder, ‘zij is nog zoo jong. Zij moet dezen avond Georges zien.’

‘Is hij dan weêr, na dat belachelijke tweegevecht in de stad gekomen?’ vraagt Bareel.

‘Het schijnt wel.’

Er flikkert een lichtje voor het oog van den speculant; hij keurt het nu volkomen goed, dat zijne dochter zich in den Schouwburg laat zien. Morgen zal hij jonker Georges gaan opzoeken en, zoo noodig, met het van Dobbelseen geleende geld, dien wolf van een Drummel tevreden stellen.

Hoe! onderbreekt mij de lezer; was hij dan plichtig?

Stil! laat de twee echtgenooten in de schemering den onregelmatigen loop hunner gedachten volgen, en dewijl wij, lezer, goede vrienden zijn, zullen wij in een hoekje en fluisterend, den waren toestand blootleggen.

Herinnert gij u nog wel dat, op den avond toen Tony Darenge den diefstal in zijns moeders huis zag mislukken, hij zijn patroon aantrof, en deze eene nieuwe gelukszon voor zijn oog deed schitteren?

Zonder twijfel is uw antwoord.

Op dien avond heeft de slimme Bareel gansch de ziel van zijnen klerk doorgrond, en er duidelijk in gelezen, dat hij voor geene schurkerij achteruit zou deinzen. Hij veinsde echter niets te weten, niets te zien, deed zijn klerk overheerlijke beloften, schonk hem schijnbaar zijn volle vertrouwen, hoewel hij heimelijk voornam hem met Argusoogen te volgen, spiegelde hem eene heerlijke toekomst voor, zooals men aan het kind de kleuren van den regenboog belooft, en deed, hoewel onrechtstreeks, een nevenbeeld - dat van zijne dochter in bruidstooi - in het verschiet voor hem oprijzen, evenals eene Chineesche schim tegen den witten muur. Genoeg, de stoeldraaiers-zoon was tevreden!

Den volgenden dag reikte mijnheer Bareel-Van Dinter - zoo onverschillig en achteloos als hadde hij hem een vlammetje toegereikt, om zijne sigaar te ontsteken - zijn klerk een aantal ongeteekende en dus waardelooze spoorweg-actiën toe, welke, volgens zijn zeggen, scheurpapier waren en ook moesten vernietigd worden. Het oog van Darenge had geflikkerd; hij sloot die sierlijk gedrukte stukken in zijn lessenaar, en - gewis om de verveling te verdrijven - vond de jongen er een duivelsch genoeg in om door wat nietigheden: krullen, strikken, en vooral door ze, met een solieden naam te doopen, die arme verstootelingen aan hare authentieke zusters gelijk te maken.

Wat is hij behendig, die Darenge! Waarachtig, hij heeft al de hoedanigheden, om op een verheven voetstuk in de samenleving te geraken!

XXXI. Uitgeschitterd.

Eenige weken later trad mijnheer Bareel, op zekeren avond zeer laat, in het kantoor, opende met een valschen sleutel den lessenaar van zijn klerk, zag nauwkeurig bij het kaarslicht hoe elk stuk gelegd, hoe het geheel geschikt was, zocht daarna en vond eindelijk de hem ter hand gestelde actiën, maar hemel! wat waren zij veranderd. Het waren geen bastaards meer: men zou zeggen dat het doopsel van Tony haar gewettigd had. Wat wonderen een behendig man toch verrichten kan!

‘Ik dacht wel,’ mompelde mijnheer Bareel met een helschen lach op de lippen, ‘dat de rat aan de vergiftigde suikerbollen zou geknaagd hebben. Die schurk heeft - toekomst! ...’

Mijnheer Bareel legde alles zorgvuldig op zijne plaats; hij overlaadde Darenge met overvloed van vriendschap, riep hem dikwijls in zijn kabinet, sprak vertrouwelijk met hem over verschillende zaken, financiëele plannen, op te richten naamlooze vennootschappen, *commanditaire* maatschappijen; noodigde hem te eten, schonk hem een goed glas wijn en gaf zijner dochter wenken hem vriendschappelijk te zijn. In het oog van deze had hij, zoo zij zeide, veel gewonnen, sinds hij zoo moedig op het terrein gestaan en zoo grootsch zijn vijand behandeld had.

Zoo onderhield hij zijn bediende, eenige dagen later, over de schuldvordering van Drummel en wenschte die uit den weg geruimd, de diamanten en de andere panden, in zijn bezit teruggekeerd te zien. Het was Darenge die

met den woekeraar overeen kwam, het verschuldigde tegen eenige winstgevende actiën te verwisselen - en de klerk bepaalde zelfs een klein percent, want de koers van den dag stond bijzonder gunstig, en het was zeker dat de actiën nog zouden stijgen.

Denzelfden avond dat een paar beursvrienden zich bij toeval in het kabinet van den wisselaar bevonden, en nu eens lachten, dan eens ernstig spraken over de beweging der actiën van de spoorwegmaatschappij, die inderdaad met stoom naar boven gesleept werden, nam mijnheer Bareel achteloos eenige echte en kostbare actiën, telde ze even achteloos, maar zag wel dat de vrienden en Darenge, die insgelijks aanwezig was, het oog op dat alles gevestigd hielden, en over andere zaken luchtig sprekende, omsloot hij de stukken door een wit papier. Daarna verzegelde hij het pakket en bij die bewerking verzocht hij zelfs aan mijnheer Tony het waslicht dicht bij het lak te houden. Even onverschillig schreef hij het adres van 'Mijnheer Drummel, rentenier' op het pak en reikte het den klerk over, om het aan Drummel te bezorgen. De teruggaaf van het bij den schrok berustende, behoefde hij niet te gelasten: met dat geheim was Darenge immers bekend.

Het was echter reeds laat in den avond, en gewis zou de achterdochtige Drummel de stukken in het volle daglicht willen zien; daarbij ontmoette Tony in den gang juist de oude mevrouw, welke hem uitnodigde de aankopen te komen zien, welke Marietta zoeven gedaan had. Wie zou aan eene zoo lieve vraag kunnen weêrstaan! Juist nu dien avond was mevrouw zoo spraakzaam, Marietta zoo bevallig, dat Tony geruimen tijd in de woonkamer vertoefde, en eindelijk besloot zijne boodschap den volgenden dag te volbrengen, en het pak zorgvuldig in zijn lessenaar te sluiten.

Des nachts toen alles rustig was, sloop mijnheer Bareel andermaal uit zijn kabinet naar het aangrenzend kantoor;

met de onrust op het gelaat, stak hij den valschen sleutel op den lessenaar; maar toen hij het pak daar achteloos neêrgeworpen zag liggen, fonkelde zijn anders zoo koel oog als dat eens duivels....

Des morgens opende Tony den lessenaar en vond het pak op dezelfde plaats liggen; 't was wel hetzelfde omslagpapier, hetzelfde zegel, dezelfde hand die het adres geschreven had.

‘Hoe, is die boodschap niet afgedaan, mijnheer Darenge?’ vroeg plotseling mijnheer Bareel, die achter hem stond, ter zelfder tijd eene uitstekende punt der vervalschte actiën vooruit trok en deze snel te voorschijn haalde. Tony beefde van schrik; hij voelde zijne haren te berge rijzen. Had Darenge tegenwoordigheid van geest gehad, hij zou gezien hebben, dat zijn actiënbundel eenigszins magerder was geworden.

De wisselaar bezag de eerste actiën, fronste de wenkbrauwen en scheen zich met moeite te bedwingen. Zonder Tony aan te zien, zeide hij op een min of meer gestrengen toon:

‘Mijnheer Darenge, vang zulke gekheden niet meer aan. Als gij uitspanning zoekt, teeken dan nog liever neuzen en ooren op mijn grootboek; dat is minder gevaarlijk.’

Onder het uitspreken dier woorden, scheurde hij de stukken door en wierp ze in het vuur; daarna hernam zijn gelaat de gewone plooi en er was niets buitengewoons meer in den toon zijner stem.

Tony was te zeer uit het veld geslagen, om een woord te zeggen, hij ging uit en gevoelde hoe grootmoedig zijn patroon daar gehandeld had. Valsche handteekens! maar dat had hem immers tot den dwangarbeid kunnen brengen! Inderdaad, mijnheer Bareel moest hem veel achting toedragen, om het gebeurde als eene gril, als eene aardigheid te beschouwen.

De wisselaar zou voorzeker zijn klerk noch de waarde in papier, noch de diamanten, noch de overige stukken toevertrouwd hebben, wist hij niet dat zijn hart een dierbaarder schat in zijn huis had - zijne dochter - dan wel die handvol geld.

Een uur later bracht Tony de papieren, de diamanten van mevrouw en eene uitmuntende kwitantie in het kabinet van zijn patroon, die - het was duidelijk zichtbaar - aan het gebeurde niet meer dacht.

Er waren sinds die operatie verscheidene weken verlopen. Mijnheer Bareel had de echte actiën, die hij - men heeft het begrepen - uit het pakket gehaald en door valsche vervangen had, op ver afgelegene beurzen geplaatst en had, door ze op tijd te verkoopen, een aanzienlijke som gewonnen - iets wat Drummel, altijd door het *meer* geplaagd, ditmaal ten eenemaal verwaarloosd had. Mijnheer Bareel was er reeds op bedacht, eindelijk de valsche actiën, in handen van den woekeraar, door andere te vervangen, zich zelf van de onrust te bevrijden en tevens....

Recht-uit gesproken, lezer, ik heb nog nooit den bult der berekening gehad; als kind, op de schoolbanken, deed mij niet alleen de logaritmen en de algebra sidderen; maar een regel van drieën deed mij zelfs bleek worden! Gij zult mij dan ook vergeven, dat ik de plannen van dien speculant niet verder uitleg en mij uit die moeilijkheid red, met een aantal.... te plaatsen, 't geen zeggen wil, volgens zekere dichters, dat de lezer indien hij verkiest, zelf het overige kan aanvullen.

Doch de ontdekking van mijnheer Drummel kwam nog altijd te vroeg, en hoewel al de voorzorgen met een helsch talent genomen waren, om Tony Darenge voor den dader te doen doorgaan, zou de speculant dat uiterste liever vermeden hebben.

De woekeraar was mistroostig in zijn huis teruggekeerd en zat bij het lamplicht op die vervloekte actiën te staren,

toen er aan zijn huis gebeld werd en Tony Darenge binnensnelde, triomfantelijk een oude roode brieventesch in de hoogte stekende. Het was de portefeuille, welke hij den avond te voren, terwijl zijn broeder bij den baron van Dormael was en hij, met Anna-Bella's toestemming, een gewaanden brief in den lessenaar zocht, had weten in te palmen.

Doch de oude Drummel ontving hem met een vlamvend oog en een paar nog stevige vuisten; hij greep den jongen deugniet bij de keel en schuimbekkend van razernij, riep hij hem toe: 'Schurk, die valsche actiën durft uitgeven!'

Tony dacht eerst dat de woekeraar zinneloos geworden was; want hij toch was in de overtuiging, dat het pak onvervalschte, echte waar bevatte; maar hij had, let wel op, lezer, twee *zijner* actiën aan eenen hem plagenden schuldeischer in betaling gegeven; hij zag - zoo meende hij - juist die twee zijner stukken op tafel liggen, en hij vroeg niet meer hoe zij daar gekomen waren, maar zich met een machtig geweld losrukkende, sprong hij brieschend naar de tafel, greep de hem veroordeelende papieren en smet ze in het vuur.

Dan greep hij Drummel vast, en deze onder de sterke hand van Tony onbeweeglijk gemaakt, zag de beschuldigende papieren in eene heldere vlam vergaan!

Zwarte Kaat was, bij den aanvang der worsteling, het huis uitgestoven om de politie te verwittigen, en toen Darenge bemerkte dat er niets meer van de hatelijke stukken overbleef, liet hij den woekeraar los en sprong de deur uit.

De bewijsstukken tegen den stoutmoedigen Tony waren vernietigd; mijnheer Bareel had een degelijke kwitantie in handen, en kon getuigen inroepen ten gunste zijner eerlijke voldoening: beiden waren gered en Drummel was - bestolen.

Toen Darenge de huisdeur wilde verlaten, greep hem echter de stevige hand der politie bij de keel; worstelen was te vergeefs. Dienzelfden avond zat de zoon van den stoeldraaier in de gevangenis, en er zou hem geene veroordeeling te wachten gestaan hebben, hadde de Voorzienigheid den weg niet aangeduid, die rechtstreeks naar de overblijvende valsche actiën geleidde!

Hoe eene nietigheid, een behendig man toch in het ongeluk kan storten!

XXXII. Aangehouden.

Kort heeft Tony Darenge geschitterd. Eerlijk duurt het langst! Gouden spreuk, welke in onzen tijd maar al te veel vergeten wordt.

Terwijl zijn broeder, eene type van eerlijk man, dag en nacht slaaft en wroet en langzaam, stap voor stap naar boven gaat, heeft hij in twee of drie sprongen de hoogte willen bereiken: wat wilt ge? Tony Darenge is immers, onder dit opzicht, een kind zijner eeuw!

In de gevangenis zit de misdadige jongeling, het hoofd door de beide handen koortsachtig omklemd, te weenen: hij somt zijne schelmerijen op en hij beeft voor het schavot; maar, neen! wat had hij te vreezen? De stukken zijn vernietigd en Drummel is ook, in de oogen der justicie, geen heilige, op wiens woord men zou bouwen!

Maar nu Tony aan Marietta denkt - om welke te behagen hij getracht heeft, langs welken weg ook, goud te bekomen en welker liefde-betuiging hem in de baan der schelmerij heeft vooruit gestuwd - nu stroomen tranen van spijt en wanhoop uit zijne oogen. Hij bemint haar met al de drift der jeugd en hij denkt, de blinde! met wederliefde beloond te zijn.

En zij? ...

De echtgenooten Bareel-Van Dinter zitten nog altijd met gebogen hoofd voor den haard; de lamp is niet meer opgedraaid en werpt een doodsch licht door het vertrek. Niets, dan de beweging welke de man of de vrouw maken, wordt in het vertrek gehoord. Het slaat elf ure. Marietta is nog niet weêrgekeerd: de moeder denkt aan haar, de vader niet.

Het slaat middernacht. De moeder wordt onrustig om haar kind en wandelt, soms diep zuchtend, door het vertrek. Zij speculeerde immers in het blinde op de toekomst harer dochter! Hare Marietta zou eens met eene groote fortuin en een klinkenden naam in de wereld optreden - rijk zijn en een stuk adellijken naam voeren, is immers voor die kortzichtige vrouw het toppunt van geluk! Eindelijk komt de uitgezonden knecht terug en brengt de tijding, dat mejuffer Marietta dien avond niet in den Schouwburg geweest is.

Mevrouw jammert; mijnheer Bareel, uit zijne financieele en andere berekeningen opgewekt, deelt eenigszins in hare onrust. Maar nu begrijpt hij alles: zijne dochter is reeds, sedert uren, met jonker Georges op weg naar Parijs of elders. Kan er eene andere bekroning voor dergelijke opvoeding en leiding bestaan? Immers neen! Gansch het leven van dat meisje was een roman, een verderfelijke roman geweest, en moet een, door onze fatsoenlijke klasse gelezen, Fransche roman niet eindigen op eene zelfmoord of eene schaking?

De moeder is wanhopig: zij verwijt haren man, die met gebogen hoofd weêr in den leuningstoel zit neêrgezakt, de oneer en schande waaraan zij ten prooi zijn - en hij, na lang de razernij van mevrouw te hebben aangehoord, werpt haar verwijtingen terug en vloekt het noodlot dat hem zoo verschrikkelijk verplettert.

‘Dareng is aangehouden!’ Die woorden, door een der binnensnellende vrienden van den speculant uitgesproken, doen mijnheer Bareel uit zijn leuningstoel opschieten en werpen er hem weêr, alsof hij door den bliksem getroffen wordt, in terug. De rampzalige is meer dood dan levend, terwijl de moeder, alleen met het lot van haar kind begaan, nog altijd het hoofd tegen den muur geleund, in een hoek weent.

Naarmate de vriend echter de omstandigheden vertelt, herleeft mijnheer Bareel; allengs al meer ademt hij vrijer en nu hij de verzekering heeft van hetgeen er gebeurd was, rijst hij op en hij is weêr uiterlijk kalm; want hij gevoelt dat hij buiten het bereik der justitie valt en, ten hoogste genomen, Tony Dareng alleen de straf ondergaan zal.

Hij zal eerlijk man blijven in het oog der wereld!

Nu de speculant met zijne vrouw alleen is, treedt hij naar haar toe, neemt haar bij den arm en zegt, met eene verbazende koelheid:

‘De avond is nog zoo slecht niet geweest; in plaats van verlies, is er winst; wat Marietta aangaat, jonker Georges zal, na dien dwazen stap, niet anders doen dan beider eer redden!’

Wat hem persoonlijk betreft, hij heeft volkomen wel gerekend; maar op jonker Georges is de speculatie een groot waagspel.

‘Welke tooneelen!’ zegt den volgenden dag de baron van Dormael, terwijl hij met mijnheer Franck over het gebeurde spreekt. ‘Het is te betreuren,’ gaat hij voort, ‘als men zulke slechte kinderen en zulke schurkachtige

bedienden heeft! Ik begrijp echter niet, hoe mijnheer Bareel-Van Dinter met een schelm als Drummel zaken wil doen; maar 't is waar, men is in die wereld niet altijd meester van zijn doen en laten.'

Mathilde van Dormael heeft, onder het gesprek, niet alleen de laatste feiten, welke er tusschen den blonden jonker en Marietta waren voorgevallen, overpeinsd; maar zij doorloopt ook hare geschiedenis, haar oordeel, haar vonnis, hare voorkeur en de coquetterie van een oogenblik, en nu zij het oog op Max Franck rusten laat - hij, zoo groot, zoo verheven, zoo wijs tegenover allen die haar omringen en haar bezig gehouden hebben - nu staat zij plotseling op, steekt hem hare blanke hand toe en terwijl er groote tranen in hare oogen opwellen, zegt zij:

'Wilt ge mij vergiffenis schenken, mijnheer Franck?'

Verwonderd richt Max zich op, en de schoone Mathilde hervat:

'Ik heb u dikwijls slecht beoordeeld; ik ben gelukkig u mijne schuld te mogen bekennen....'

XXXIII. Eene onbeleefdheid van den schrijver.

Hoe, schrijver! hoor ik mijnen lezer zeggen; wat is dat? Ik zie eenige regels verder, dat ik aan het einde ben en uwe geschiedenis is, op verre na, niet volledig. En Jan Darinckx en Anna-Bella? En Drummel, Tony, Bareel, Georges en Marietta? En de jonge baron Pot? En al

die personen, welke zich in het hotel van baron van Dormael bewegen?

Gij hebt gelijk, lezer; ik heb nog veel, zeer veel te vertellen; maar luister, ik heb wel zooveel van de cijferkunst onthouden dat ik weet dat $2 \times 2, 4$ is. Ik heb immers de verbintenis niet aangegaan u gansch de geschiedenis in *dit* boek te vertellen. Ik vertel u in mijn volgende boek het vervolg van mijn verhaal, dat, ik voorzeg het u, hoogst belangrijk en pikant is, op voorwaarde dat gij andermaal de beurs zult losrijgen, en - nogmaals betalen.

Vloek nu, als gij wilt, het materieele, het ondichterlijke van deze regels; maar gij zult mij toch nooit kunnen verwijten, dat ik niet op uwe hoogte - dat is op de hoogte des tijds - ben.

Tot weêrziens dus, vriend lezer!

1863.